200 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

01132 9 770353 802002

VREME

6. decembar 2012. broj 1144

FK Crvena zvezda, budžet i dugovi

Odavno u crvenom

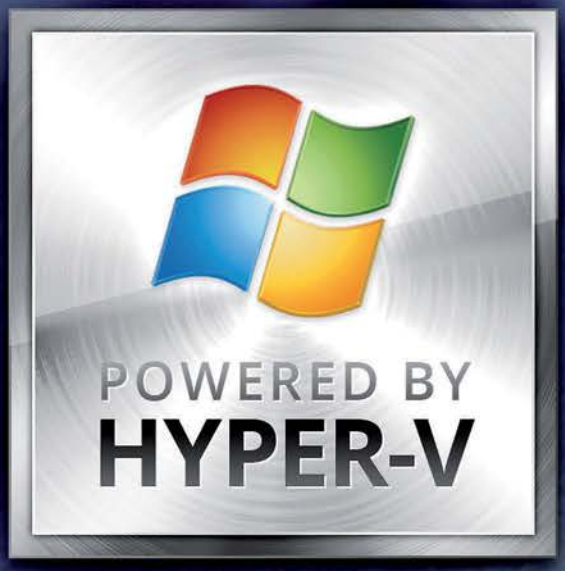

INTERVJU: DR NELE KARAJLIĆ

NADREALNI DANI TEKU

Informativni razgovor sa najbogatijim Srbinom ▸ **Mišković bez advokata**

NOVO!

HYPER-V SERVERI

VIRTUELNI WINDOWS SERVER
OD SAMO €35 MESEČNO

HYPER-V TEHNOLOGIJA ZA WINDOWS VIRTUELNE PRIVATNE SERVERE
PRUŽA NAJBOLJE PERFORMANSE I POUZDANOST

EUnet
PROFESSIONAL HOSTING

011 330 56 05 • WWW.EUNETHOSTING.COM/HYPER-V-SERVERI

VREME
BROJ 1144
6. decembar 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Raković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Informativni razgovor s najbogatijim Srbinom: Mišković bez advokata

12 Demokratsko disciplinovanje: Prisilni dobrovoljci

14 Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju: Pastir i ona stvar

16 Budžet za 2013: Zavisi od inflacije

17 Vreme uspeha

28 Podsećanja: Po Zakonu Leke Dukađina

31 Protesti: Opak gadan Hag

32 Nova lica iza RTS-a: Pazi, Mirko, Programski savet

34 Iz stručnog ugla: Zoran Rakočević, v.d. direktora Instituta za onkologiju i radiologiju Srbije i predsednik Republičke radne grupe za onkologiju

37 Vreme Beograda: Od kombinata do korporacije

45 Lisica i ždral: Terra non grata

46 Ljudi i vreme

KULTURA

48 Intervju: Nenad Janković

56 Reagovanje: Svebor Midžić – Šta je kome Jugoslavija

58 Esej iz zaostavštine Save Babića: Mađarska vina

60 Koncert: Viva Vox

61 TV manijak: Palmin petak

SVET

62 Dve godine "Arapskog proleća": Izgubljene iluzije

66 Slovenija, predsednički izbori u senci demonstracija: Tri istorijske premijere

MOZAIK

68 FK Crvena zvezda: Budžet i dugovi

74 Moj muški život: Nokat

75 Pošta

76 Strip: Lódź

78 Vreme uživanja: Filter 160

Ako je valjalo samo pokoriti se Đilasovoj volji pa biti nagrađen mestom u Predsedništvu DS-a, da li to znači da je za svakog od bivših ministara (počev od bivšeg premijera), da su ga poslušali "u prva tri dana", novi predsednik mogao da nađe opravdanje zašto ga "namiruje" stranačkom funkcijom bez obzira na greške u prethodnoj vladi, kao što je to učinio u slučaju Snežane Malović i Olivera Dulića

Piše: Zora Drčelić

Vino je muška stvar, o njemu treba govoriti tiho. Najumesnije je uz čašu vina. Kada ostarim, hoću podrum, to sam već čvrsto odlučio. Ništa drugo ne želim od života

Piše: Šandor Marai

Treća zima "arapskog buđenja" stiže sa još većom neizvesnošću, kako u onim državama koje su revoluciju već obavile, poput Egipta, Libije, Jemena, tako i kod onih kod kojih je "Arapsko proleće" još u toku, kao što je Sirija

Piše: Momir Turudić

Na naslovnoj strani: **Nenad Janković**
Foto: **M. Milenković**

Farmeri sa severoistoka Brazila protestuju i traže otpisivanje dugova. Brazilija, 4. decembra 2012.
Foto: Ueslei Marcelino/ Reuters

6/12/12 - 12/12/12

prognoza vremena

04/12/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	0 5	-1 2	1 4	-1 0	-3 0	-3 -1	-4 1
Vojvodina	-2 4	-4 2	0 3	-2 0	-3 -1	-4 0	-6 1
centralna i južna Srbija	-1 5	-2 3	-2 5	0 1	-2 0	-3 -1	-4 0

U većem delu perioda nepovoljne biometeorološke prilike uzrokovaće tegobe kod meteoropata i hroničnih bolesnika. Najčešće će se javljati glavobolja, reumatski bolovi i nervoza. Krajem perioda blago poboljšanje.

Famoso
café pizzeria
Braće Ribnikar 65, Novi Sad

broj nedelje

4

Mileševska eparhija izgradiće hotel sa četiri zvezdice u Pribojskoj Banji nakon što su joj vraćeni određeni posedi u tom mestu, saopštila je Eparhija.

KAKAV JE DOKTOR

I lekari imaju prava

foto: www.sxc.hu

Ovih dana, povodom zabrane i gašenja dela sajta "Kakav je doktor", onog dela u kojem su građani dobili priliku da javno i slobodno ili hvale ili kude rad svojih lekara, digla se velika bura. Posle svih iskazanih nezadovoljstava zbog još jedne zabrane građanskih sloboda i apela da se očuva makar ovaj glas javnosti, na kraju svega, kao najvrednije, ostaće samo golo pitanje principa: treba li građanima dozvoliti da ovako sistematski i javno komentarišu pripadnike neke profesije, da vrednuju njihov rad, da ih analitičko-kritički ocenjuju? Na to pitanje, u načelu, treba uvek odgovoriti potvrdno: građani su čak i dužni i pozvani da se posvete tim problemima. Samo, što bi rekli u narodu, sa kakvom spremom i namerom? Pitanje je u izboru metoda.

Verovatno vođeni idejom stvaranja demokratske atmosfere u našem zdravstvenom životu, iz Službe poverenika za informacije u početku su dali saglasnost za kreiranje javnog mnjenja na ovaj način. Ideja Udruženja "Srbija u pokretu", koje je i pokrenulo sajt *www.kakavjedoktor.org*, bila je da pacijenti ocenjuju rad lekara i komentarišu rad zdravstvenih ustanova. Zamisao je dalje išla ka tome da svaki lekar na sajtu ima svoj profil, da ga uređuje, čita komentare svojih pacijenata i odgovara na njih. Sve je bilo lepo zamišljeno, javno je bio objavljen spisak lekara i ustanova gde su zaposleni, sajt je buknuo već prvog dana rada kada ga je posetilo oko 6000 građana ocenivši više od hiljadu lekara. Nepremostiv problem, međutim, ubrzo se pojavio. Naime, lekare niko nije pitao da li se i oni slažu sa tim.

Iz Lekarske komore Srbije čuli su se oštri protesti da javno iznošenje podataka o lekarima krši njihova građanska prava, kao i to da je neprimereno ocenjivati lekare na ovaj način. Naknadno, nakon 10 dana rada sajta, što pod uticajem Lekarske komore, što uz tek stečenu svest o svim mogućnostima zloupotrebe ovakvih prozivki struke, iz Službe poverenika za informacije poslali su upozorenje da se uklone spiskovi lekara, a na sajtu od tada stoji "Zabranili su nam da ocenjujemo lekare!". Štetu koja se ovakvim glasanjem slučajno ili namerno može naneti pojedinim doktorima, ili struci u celini, niko ne pominje, iako ona može biti mnogo veća od kakve koristi. Nekompetentnost građana može biti presudna u tome, iako pokretači sajta kažu da se ovde ocenjuje samo odnos lekara prema pacijentu, ne i njegova stručnost. Svejedno. Ocrniće se na primer doktor kod koga se dugo čekalo, ili onaj koji je izašao na pauzu, radi privatno pa ga nije briga za nas druge, ili onaj što je namršten, previše ozbiljan, previše neozbiljan, ne razume moje probleme, dere se na mene jer sam došao bez uputa, tera me u dom zdravlja, šeta me po raznim odeljenjima, ne zna šta mi je, ne daje mi dobru terapiju jer mene i dalje sve boli, neljubazan je što nisam uzimao tačno lekove koje mi je prepisao, i šta fali konjskoj masti, ne razume se u alternativu, odbojan je prema svemu što ja predložim... Sve su to mogući komentari pacijenata "stručnjaka". O plaćenim anonimnim komentatorima, koji ciljano kritikuju jedno ime ili ustanovu da i ne govorimo. Može se samo zamisliti zluradost u šansi mladog lekara koji nikako da se dokopa unapređenja, kakvu negativnu kampanju on preko svojih prijatelja može povesti protiv svog nadređenog kolege. Tako anonimne, neproverljive, a javne kritike, isto kao i pohvale, imaju jak potencijal da postanu kontraproduktivne i štetne, a celu inicijativu u startu osuđuju na besmisao.

A ako nam je već do demokratske građanske inicijative na ovaj način, objavimo onda spiskove svih, i advokata, i državnih službenika, nastavnika i profesora, pa sveštenika i ostalih, ne samo lekara, i ocenjujmo njihov odnos prema nama građanima. Setiće se već neko i spiskova stanara po ulazima, pa ćemo javno i o komšijama i o kućnim savetima, što bi samo značilo da je đavo stvarno došao po svoje.

I. MILANOVIĆ HRAŠOVEC

▸ novogovor

Bar-kod

Bar-kod (eng. bar code) je štampana površina ili nalepnica u obliku paralelnih linija različite širine, a iste dužine, koja pomaže trgovcu da vam pre nego što ste trepnuli bez cenkanja proda robu koja vam ne treba za novac koji nemate. Za vas misterioznih dvanaest standardnih oznaka robe, proizvođača i cena, dešifruje se optičkim *bar-kod skenerom* (čitačem) tako što se pomoću tankog linearnog laserskog zraka prelazi preko niza tankih i debelih linija uz tiho hipnotičko bip-bip sa kase.

Kod (fr. code) je, kao što znate, sistem utvrđenih znakova za signalizaciju. Bar (eng.) je šipka, prečka, prečaga, koja ovde vizuelno simbolizuje potrošačko dužničko ropstvo.

Tom metodu automatske obrade podataka koji pomaže trgovcu da u svakom trenu ima evidenciju protoka robe, zaliha i ovaca za šišanje prethodile su bušene kartice (1725), pa bušene trake (1846), pa muzičke kutije (1863) pa teleprinterske tiker trake (1867), pa klavirski valjak za one koje mrzi da vežbaju solfeđo (1880-ih), pa kartice zasečene na ivicama (1896), pa uređaji za·optičko prepoznavanje znakova (1929)...

Godine 1932. student sa Škole za biznis i administraciju Volis Flint došao je na ideju da bi niz linija razne debljine mogao da posluži za obeležavanje proizvoda i da tako ubrza kupovinu u radnjama, ali patent se nije odmah primio.

Godine 1948. student sa Instituta za tehnologiju Dreksel u Filadelfiji Bernard Silver i njegov prijatelj, učitelj Norman Džozef Vudlend smislili su da bi roba u radnji mogla da se obeležava mastilom koje bi se videlo pod ultraljubičastom svetlošću, ali to je bilo nepouzdano. Oni su zatim smislili praktičniju kombinaciju *bar-koda* i Morzeovog koda, ali čitač je bio veliki i skup. Kompanija IBM je bezuspešno pokušala da otkupi taj patent, za male pare, a potom ga je 1962. otkupila kompanija Filko, a od ove kompanija RCA. Uporedo sa tim Vudlend je za IBM razvio univerzalni kod proizvoda (*Universal Product Code*, *UPC*), koji je zavladao svetom kad su se pojavili i laserski *bar-kod skeneri* i više nam nije bilo spasa.

Pored linearnih *bar-kodova* u međuvremenu su smislili moćniji, dvodimenzionalni, 2D, *matriks-kod* (matrix code) u obliku zamršenog seta kvadratića koji mogu čitati i ovi novi pametni telefoni, šta mislite zašto?

Kasarina (trgovina) bato!

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Doktori, šta vam je?

Nije to zvučalo kao loša ideja. Ako možete na internetu, čak i anonimno, da iznesete svoje mišljenje o hotelu u kojem ste letovali ili restoranu u kojem ste ručali, pa i o novinarskom poslu (ponegde), zašto ne bi slobodno rekli i šta mislite o svom lekaru? Ne o njegovoj stručnosti, za šta je malo koji pacijent kvalifikovan da proceni, već o odnosu koji ima prema vama, da li vas sluša, da li imate utisak da vas poštuje i da li ste, generalno, iz ordinacije izašli zadovoljni.

Takvu ideju imali su u Udruženju građana "Srbija u pokretu" kada su napravili sajt www.kakavjedoktor.org, barem tako oni tvrde. Imao bih primedbu na adresu sajta, koja nije srpska već američka, što me navodi na pomisao da su ideju želeli da prošire, makar na region. Inače bi im srpski domen sasvim lepo služio. I imenica "lekar", jer nisu svi lekari doktorirali. Ali, to je neka druga tema.

Da bi ostvarili ideju, morali su na sajt da ubace bazu podataka svih lekara u Srbiji. Proverili su kod Poverenika za zaštitu informacija od javnog značaja da li smeju, i on im je to odobrio. Tačnije, nije imao primedbi, budući da on ne daje dozvole, ali može da traži zabranu.

Nekoliko dana (deset) sajt je lepo funkcionisao, vlasnici kažu prelepo, budući da se na njemu o lekarima izjasnilo trideset hiljada ljudi. Prosečna ocena je bila veoma visoka, čista četvorka (od jedan do pet), suprotno očekivanjima zbog našeg stalnog kukanja na zdravstvo i korupciju koja tamo, navodno, caruje.

Ali, onda je poverenik Šabić ipak procenio da objavljivanje spiska i ocena treba zabraniti zbog kršenja prava lekara. Naravno, razvila se diskusija da li je objavljivanje liste lekara dozvoljeno budući da je do tih podataka moguće slobodno doći posetom zdravstvenoj ustanovi. No, povezivanje sa upitnikom je već upitno, smatra poverenik. Internet javnost je zbunjena, ali je više na strani Udruženja građana, što nije neobično. Oni su ovde slabija strana, a izgleda kao da rade u opštem interesu.

I zabrana i rad ovog sajta imaju opravdanja. Recimo, da li biste voleli da neko napravi sajt *kakavjekomšija.rs* i na njemu objavi spiskove stanara svih kuća i zgrada u Srbiji? Koji su, takođe, javni. Samo kada se postave na internet dobijaju drugu dimenziju, omogućuju razne zloupotrebe, od marketinških do provalničkih. Čudo su baze podataka kada se malo ukrste, to će vam reći oni koji se zaista razumeju u istraživačko novinarstvo.

S druge strane, građanin ima pravo da zna šta ostali pacijenti misle o dotičnom lekaru, ali i da iznese svoje dobro i loše iskustvo na način koji na lekara ima uticaja. Jer nije svima dovoljan zaštitnik prava pacijenta.

Imao bih konstruktivan predlog. Oni lekari koji se slažu da je ideja dobra i korisna mogli bi dobrovoljno da se prijave. Ako je lekar na sajtu, meni je to potvrda da je spreman da me sasluša i dostojanstveno pregleda. Koristan podatak, kad birate lekara.

ELEKTRONSKO STOPIRANJE

Svi na dobitku

U Srbiji je zaživelo "elektronsko stopiranje". Princip je sličan nekadašnjem stopiranju kraj puta, a procedura je jednostavna – kada neko ide na put, postavi oglas na portal "Podeli troškove" i nađe suvozače. Ova usluga je dostupna građanima starijim od 18 godina, a takođe i firmama koje mogu organizovati prevoz svojih radnika. Pored toga što se putnicima pruža prilika da uštede, jer plaćaju znatno manje nego što bi plaćali prevoz autobusom ili vozom na istoj relaciji, i vozači često imaju priliku da zarade, iako su cene pretežno simbolične i po dogovoru. Primer uštede je vozač koji preko portala za vožnju od Beograda do Petrovca na Mlavi traži oko 300 dinara, dok je autobuska karta za tu istu relaciju oko 800 dinara.
Portal "Podeli troškove", predstavlja svojevrsnu društvenu mrežu koja radi za njene korisnike, ljude koji se preko nje upoznaju spajaju zajednički interesi i podela troškova. Osim što se organizuju redovna putovanja po Srbiji, do radnih mesta ili slično, takođe postaju česte i ture za inostranstvo. Građani se najviše organizuju za putovanja za Nemačku i Francusku. Preko sajta je takođe grupa građana organizovala prevoz na svetsko Prvenstvo u košarci u Turskoj. Postoje i grupe, poput navijačkih, koje planiraju zajednička gostovanja.
Prema rečima kreatora novog portala Dejana Mijajlovića, ova ideja može da zaživi, naročito u vremenima krize sa kakvom se suočavamo. O tome svedoči i da fan stranica na Fejsbuku portala "Podeli troškove" ima oko 30.000, dok sam portal ima 2000 registrovanih članova. Kako kaže Mijajlović, medijska pažnja u poslednje vreme je znatno doprinela povećanju interesovanja. Ovaj sistem postoji već godinama u Nemačkoj i u svakom trenutku ima oko 1500 oglasa, kako vozača tako i putnika. Mijajlović je i sam živeo u Nemačkoj i tako otkrio prednosti ovog vida prevoza.

D. PRICA

ZDRAVSTVO

Direktor RZZO podneo ostavku

Direktor Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje Aleksandar Vuksanović podneo je ostavku na tu funkciju. Vuksanović, kako se nezvanično navodi, nije želeo da ga Vlada smeni, pa je zbog toga već u petak podneo ostavku. Svoju odluku u ponedeljak nije želeo da komentariše. Prošle nedelje je Vuksanovića u Skupštini Srbije ministar finansija i ekonomije Mlađan Dinkić optužio da je dopustio da se nagomilaju dugovi bolnica od nekoliko milijardi dinara. Takođe je naveo da ni reč nije rekao kada je nestalo 120 miliona evra kojima je država platila lekove veledrogerijama, a one farmaceutskim kućama nisu prebacile novac, među kojima je bila i "Galenika". Vuksanović je tada kazao da je dug sa 15 milijardi dinara smanjio na 12 milijardi.

Ono što se zna jeste da je dr Vuksanović jedan od vodećih urologa u zemlji i da će se vratiti na svoje staro mesto, u Kliniku za urologiju KCS.

Prema pisanju "Blica", jedan od najozbiljnijih kandidata za to da preuzme njegovu funkciju je Vukica Kocić Pešić, farmaceutkinja i nekadašnja direktorka Apotekarske ustanove "Beograd". R. V.

IN MEMORIAM

Zlata Petković

Glumica Zlata Petković, koju široko gledalište pamti po ulozi Marije u filmu i seriji *Povratak otpisanih*, preminula je u ponedeljak 3. decembra u 58. godini u Beogradu, sedam dana nakon što je doživela blagi moždani udar. Rođena je 11. februara 1954. godine u Svrljigu, osnovnu školu završila je u Smederevu, gde je i pohađala gimnaziju, koju je završila vanredno u Zagrebu. Posle jedne audicije 1970. na izboru za najlepšu tinejdžerku Jugoslavije u Zagrebu, izabrana je za prvu pratilju i učestvovala na svetskom izboru za najlepšu tinejdžerku u Tokiju, na kojem je izabrana za mis fotogeničnosti. Filmsku karijeru započela je filmu Milana Jelića *Bubašinter*, a potom je pokušala da upiše Akademiju dramskih umetnosti u Beogradu, ali je odustala iako je ušla u uži izbor, jer je bila završila tek prvi razred gimnazije. Akademiju je upisala posle srednje škole i završila ju je 1976. Kad je diplomirala na Akademiji, reditelj Aleksandar Đorđević joj je ponudio ulogu Marije u filmu i seriji *Povratak otpisanih*. Igrala je u serijama i filmovima: *Grlom u jagode*, *Slučaj šampiona*, *Momčine*, *Vagon li*, *Partizanska eskadrila*, *Kakav dan*, *Stari Beograd*, *Bila jednom ljubav jedna*, *Sabinjanke*, *Priče preko pune linije*, *Ulični pevači* (serija), *Formula 1*, *Mister Dolar* (TV), *Iza zida*, *Tuce svilenih čarapa*, *Holivud ili propast*, *Kod Lude ptice* (serija), *Ljubav i mržnja* (serija) *Selo gori, a baba se češlja* (TV serija), *Bravo maestro*. R. V.

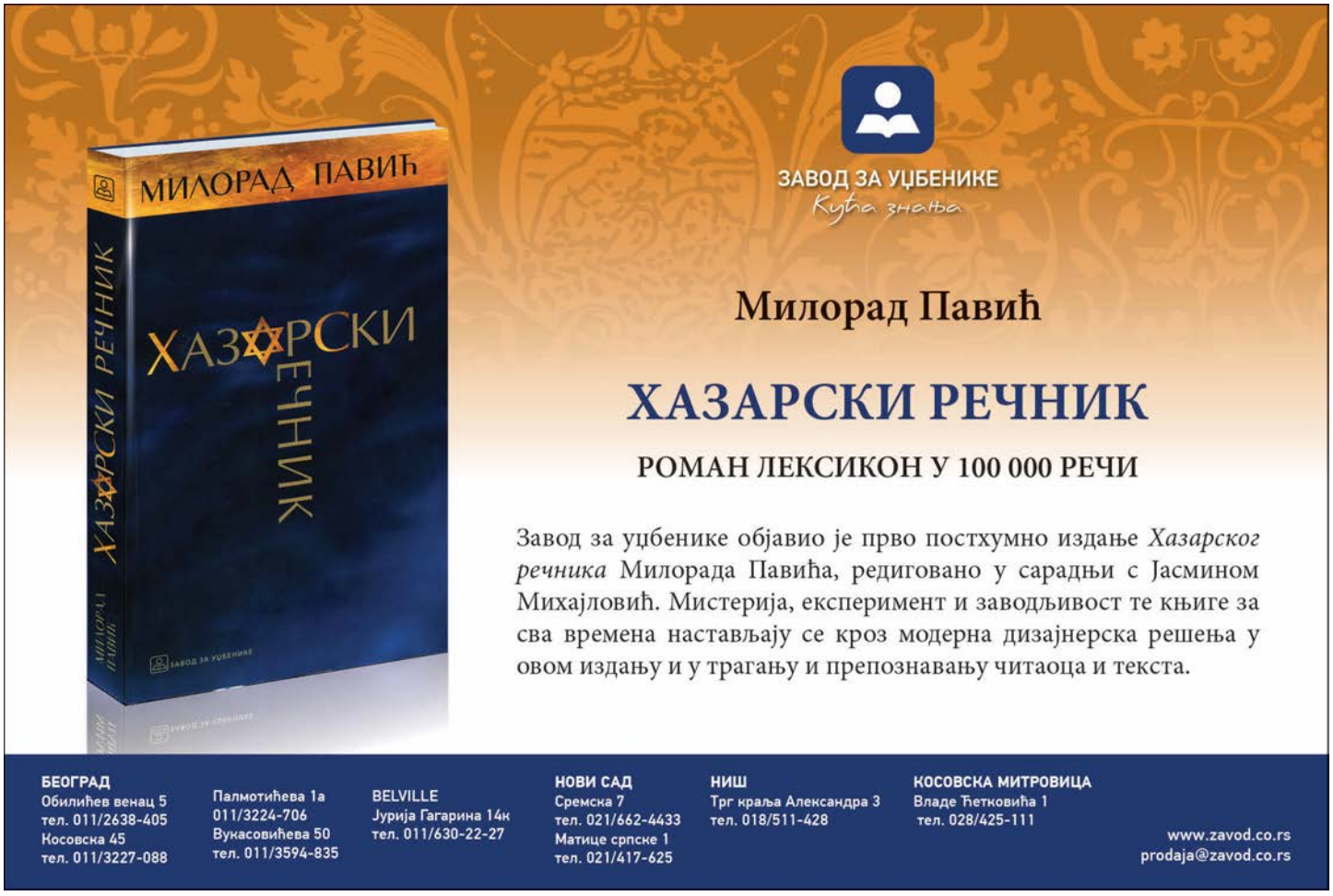

Foto: SRĐAN ILIC /TANJUG

Informativni razgovor s najbogatijim Srbinom

Mišković bez advokata

Najnovije vesti govore o tome da je Mišković, ogorčen zbog hajke na njega i porodicu, blizu realizovanja ideje da upravljanje Deltom prepusti jednom američkom investicionom fondu, a da se on povuče iz aktivnog biznisa

Istorija spornih hektara

1. Društvu DELTA M je 2001. godine Skupština grada Beograda dodelila pravo korišćenja na zemljištu u bloku 53, posle sprovedenog javnog nadmetanja u Direkciji za građevinsko zemljište. Po ovom rešenju plaćen je porez u iznosu od 1,17 miliona evra;
2. Sa Direkcijom za građevinsko zemljište je zaključen ugovor u avgustu 2001. godine po kome je plaćen, na ime naknade, iznos od 1,47 miliona evra za objekte prve faze;
3. U januaru 2003. godine doneto je rešenje Skupštine grada Beograda kojim se kao sukorisnik zemljišta u površini od 15,9 ha uz Delta M uvodi DelReal 1 d.o.o., firma koju je u Srbiji osnovao vlasnik francuskih lanaca hipermarketa CORA;
4. Sa Direkcijom je zaključen ugovor u februaru 2003. godine kojim je uplaćen iznos od 6,01 milion evra naknade za objekte druge faze;
5. Gradonačelnik grada Beograda u oktobru 2005. godine donosi rešenje kojim menja prethodno doneto rešenje kojim kao jedini korisnik zemljišta ostaje društvo DelReal 1 d.o.o.;
6. Sa Direkcijom u januaru i martu 2006. godine DelReal 1, tada u vlasništvu francuske kompanije, zaključuje anekse ugovora kojim je uplaćen iznos od 1,8 miliona evra za objekte III faze, čime je izmirena ukupna obaveza prema Direkciji za izgradnju 51.840 m² poslovnog prostora, 12.960 m² privrednog prostora i za uređenje kompleksa od 159.292 m² (cca 16 ha) u iznosu od 9,28 miliona evra.
7. U januaru 2007. godine tadašnji vlasnik društva DelReal 1 d.o.o. francuska firma Delparser BV prodala je udele u firmi DelReal 1 firmi Hitomi BVI, za 8,8 miliona evra, čime je DelReal 1 postao firma u sistemu Delta Holdinga;
8. U julu 2009. godine upisano je pravo korišćenja u katastar nepokretnosti u korist DelReal 1 d.o.o.;
9. 2009. godine je od strane Skupštine grada Beograda donet plan detaljne regulacije za područje privredne zone Autoput u Novom Beogradu, Zemunu i Surčinu i objavljen u "Službenom glasniku RS" broj 61/09. Ovim planom je prvi put omogućena izgradnja objekata za koje je zemljište i pribavljeno. Takođe je ovim planom predviđeno skraćivanje kompleksa DelReal 1 d.o.o. na cca 13,4 ha;
10. U septembru 2010. godine podnet je zahtev za konverziju prava korišćenja u pravo vlasništva na kompletnom građevinskom kompleksu koji koristi DelReal 1;
11. Po sprovedenom kompletnom postupku prema Zakonu i tada važećoj uredbi, što je podrazumevalo donošenje zapisnika Poreske uprave i gde je tržišna vrednost određena primenom međunarodnih standarda iz ove oblasti, u februaru 2011. godine Sekretarijat za imovinsko pravne poslove Beograda doneo je rešenje kojim se odobrava konverzija prava korišćenja u pravo vlasništva bez plaćanja naknade;
12. Na predmetno rešenje žalbe su u martu 2011. godine uputili gradsko i republičko pravobranilaštvo;
13. U martu 2011. godine zaključen je ugovor sa nemačkom kompanijom BAUHAUS radi izgradnje objekta na delu predmetne lokacije, u kojem je DelReal 1 preuzeo obavezu pribavljanja građevinske dozvole za izgradnju objekta, što podrazumeva i završenu konverziju;
14. U februaru 2012. godine doneto je rešenje Ministarstva finansija RS, kao drugostepenog organa, kojim je poništeno rešenje Sekretarijata za imovinsko-pravne poslove o konverziji prava korišćenja u pravo vlasništva bez plaćanja naknade i vraćeno na ponovno odlučivanje;
15. U aprilu, julu i avgustu 2012. godine dato je više naloga za dopunu predmeta kojim je naloženo u više navrata ponovno utvrđivanje vrednosti zemljišta i troškova pribavljanja zemljišta od strane Poreske uprave, kao i pribavljanje ostalih dokaza radi donošenja rešenja o konverziji. Takođe je preciziran zahtev u vezi sa konverzijom dela kompleksa u površini od oko 4 ha koji se odnosi na projekat BAUHAUS, uz obavezu da se kasnije konvertuje i preostalo zemljište;
16. U septembru 2012. doneto je rešenje Sekretarijata za imovinsko-pravne poslove Beograda o konverziji prava korišćenja u pravo vlasništva na delu kompleksa od oko 4 ha, uz obavezu plaćanja naknade u iznosu od oko 500.000 evra.
17. Na pomenuto rešenje je u oktobru uložena žalba gradskog i republičkog pravobranilaštva.

D. C. V.

Da nema medijske halabuke, saslušanje građanina Miroslava Miškovića, započeto u ponedeljak i sa mogućim nastavcima, bilo bi sasvim normalna stvar. Tako bar tvrdi Miodrag Kostić, vlasnik MK grupe, koji za sebe kaže da je desetak puta bio na informativnim razgovorima što je, po njemu, sasvim normalno kad je čovek "vlasnik 30 firmi sa trideset direktora" i gde se svaki čas nešto događa.

Miroslav Mišković misli da to nije normalno. U njegovih 40 i kusur godina privredne karijere i 67 godina života nikad nije bio na informativnom razgovoru i nikad nije ušao u sud. Na utešiteljsku primedbu prijatelja da se to događalo i Berluskoniju, Mišković je odgovorio: "jeste, ali taj je nešto muljao, a ja nisam." ►

Opredeljujući se da u ponedeljak ode na četvoročasovni informativni razgovor bez advokata, Mišković je hteo da pokaže da je čist pred bogom i narodom, mada će mu ovo drugo ići teže. U zemlji masovne sirotinje i sirotinjske psihologije po kojoj "Pedro mora da visi" zluradost je dostigla masovne razmere, a dva tabloida se takmiče kako što više da se dopadnu sirotinji gladnoj bogataške krvi – i delu nove vlasti.

Pretpostavlja se, razumno, da će Mišković još biti predmet "informativnih razgovora" ali se pretpostavlja takođe da će tužilaštvo teško nešto da mu spakuje.

Branko Pavlović, advokat i zastupnik malih akcionara "C marketa" koji je pobedonosno izašao iz Miškovićeve kancelarije kada je za te akcionare obezbedio gotovo duplo veću cenu nego što je nudio "Merkator", napisao je, a u "Vremenu" je već bio citiran, i sledeće:

"Za trenutak ostavite po strani to što ne podnosite Miškovića i razmislite potpuno racionalno: Mišković je potpisao neki nezakonit papir ukoliko takav uopšte postoji? Besmisleno. Pa čemu mu onda služe svi direktori preduzeća, koji odgovaraju silnim direktorima Holdinga, koji odgovaraju Miškoviću? Čemu onda služe

"Za trenutak ostavite po strani to što ne podnosite Miškovića i razmislite potpuno racionalno: Mišković je potpisao neki nezakonit papir, ukoliko takav uopšte postoji?"

advokati i najuglednije svetske revizorske kuće? Između Miškovića i nekog, hipotetički govoreći, nezakonitog papira stoji najmanje pet hijerarhijskih stepenika. I nigde tu izvesno nema Miškovićevog potpisa. Dakle, ono što Vučić najviše može da ima kao informaciju teorijski jeste da se vodi neka istraga protiv nekog direktora koji nije ni video Miškovića, osim na slici, i srećan je ako ga primi direktor koji jednom godišnje može da vidi Miškovića u prolazu.

Toliko o papirima. Još je gore u pogledu hipotetički mogućeg davanja mita. Šta je, kao, Mišković išao da miti nekog u opštini da mu izvrši konverziju zemljišta? Pa kakve su to priče? Sve i kada bi mita bilo, između onog koji daje mito i Miškovića ima najmanje 15 stepenika."

Prvi, četvorosatni deo razgovora u Upravi kriminalističke policije odnosio se na poslovanje "Delreala", odnosno, po svedočenju medija, "na okolnosti po kojima je Mišković ostvario pravo svojine na 16 hektara zemlje kraj autoputa", mada kompanija "Delta Holding" saopštava da pravo svojine još nije ostvarila (vidi okvir "Istorija spornih hektara"). Posao sa "Corom" je propao kada su Francuzi videli da u Srbiji nema ozbiljnog posla, a sada će verovatno propasti i posao sa "Bauhausom", jednim od najvećih svetskih prodavaca kućnih potrepština koji je na tom zemljištu trebalo da gradi poslovni prostor.

I Miškoviću je, čujemo, preko glave tih uklетih 16 hektara i nema ništa protiv da ih država uzme nazad pod uslovom da mu prethodno vrati uloženih 9,28 miliona evra – što bi bilo rešenje u okviru postojećih zakona.

Poslovna zajednica je, očekivano, uzdržana u javnim nastupima, mada su privatno svi bili na vezi s Miškovićem od kad je počela

Foto: Filip Kraincanic /Tanjug

kampanja i složili su se makar oko jedne stvari: medijski progon najbogatijeg Srbina ostavlja loš utisak na potencijalne investitore.

Miškovićeva creva počela su da se razvlače po novinčinama (autorstvo izraza pripada Svetislavu Basari) od trenutka kada je Mišković počeo da izražava nezadovoljstvo kompozicijom sadašnje vlade, a Aleksandar Vučić ga je u predvečerje sukoba optužio da bi da razvrgne postojeću koaliciju i da bi rado video vladu u kojoj bi Dragan Đilas bio centralna figura.

Nakon izbornog poraza na ovogodišnjim izborima Boris Tadić je optuživao Miškovića da lobira za vladu kakvu sada imamo, a njihov sukob, sukob Tadića i Miškovića, još je stariji od tog datuma. "Delta Holding" je već dve godine pod stalnom paskom nadležnih i to do te mere da je u upravnoj zgradi kompanije otvorena posebna kancelarija za poresku i drugu vrstu policije koje češljaju poslovanje kompanije.

Najnovije vesti govore o tome da je Mišković, ogorčen zbog hajke na njega i porodicu, blizu realizovanja ideje da upravljanje Deltom prepusti jednom američkom investicionom fondu, a da se on povuče iz aktivnog biznisa. Tome ga je naučilo iskustvo s "Maksijem". Dok je on posedovao lanac maloprodaje, bio je optuživan da je monopolista, a kad su ga kupili Belgijanci niko nije rekao da je "Deleze" to isto.

Vučić je, što je poduhvat vredan hvale, zagrizao krupnu jabuku. U prošlonedeljnom "Utisku nedelje" Dragan Đilas mu je, Vučiću, skrenuo pažnju na okolnost da je prilično usamljen u toj borbi: ne vidi se jasna podrška predsednika države niti koalicionih partnera.

To će Vučića teško zadržati. "Meni u Delti ništa nije smešno", reagovao je na Miškovićev osmeh reporterima okupljenim pred sedištem republičke policije.

Ovde zbilja ništa nije smešno. Više je nekako tužno. ◂

D. Žarković

Demokratsko disciplinovanje

Prisilni dobrovoljci

Ako je valjalo samo pokoriti se Đilasovoj volji pa biti nagrađen mestom u Predsedništvu DS-a, da li to znači da je za svakog od bivših ministara (počev od bivšeg premijera), da su ga poslušali "u prva tri dana", novi predsednik mogao da nađe opravdanje zašto ga "namiruje" stranačkom funkcijom bez obzira na greške u prethodnoj vladi, kao što je to učinio u slučaju Snežane Malović i Olivera Dulića

PET DANA POŠTO je postao predsednik i isto toliko otkad je opomenuo bivše ministre DS-a, sada poslanike u republičkom parlamentu, da bi bilo logično da vrate mandat stranci zbog lošeg rezultata na izborima, Dragan Đilas je pokazao cezarističku samilost. Ili, možda, ranjivost Uroša Nejakog? Naime, prvo dvoje koji su ga poslušali, Snežanu Malović i Olivera Dulića – nagradio je. Na njegov predlog dvoje bivših ministara izabrani su na sednici Predsedništva DS-a 30. novembra za članove Predsedništva. A dva dana kasnije, u emisiji "Utisak nedelje" (TVB92) novi predsednik DS-a priznade da bi i ostali bivši ministri tako bili smešteni u vrh stranke, samo da su se "u prva tri dana" odazvali njegovom pozivu i vratili mandate: "Ovako ću ja proceniti koga ću predložiti, a koga ne."

Da li je bilo važno samo pokoriti se volji novog lidera, sačekati milost i teatralno se povući u vrh stranke u iščekivanju nove podele karata? Ili se to Đilas marketinškim manevrom štiti od prozivki da se oglušio o deo dogovora sa Borisom Tadićem (da neće biti revanšizma) koji je bio jedan od nekoliko uslova da se bivši predsednik stranke odrekne borbe za tron u DS-u? Na kraju, možda Đilas sebi obezbeđuje širu podršku u stranci, u slučaju da ga napredjaci sklone sa mesta gradonačelnika?

Pitanje je tu još jedno. Ako je valjalo samo pokoriti se Đilasovoj volji, pa biti nagrađen mestom u Predsedništvu DS-a ili gdegod u vrhu stranke, da li to znači da je za svakog od bivših ministara (počev od bivšeg premijera), da su ga poslušali "u prva tri dana", novi predsednik mogao da nađe opravdanje zašto ga "namiruje" stranačkom funkcijom bez obzira na greške u prethodnoj vladi, kao što je to učinio u slučaju bivše ministarke pravde i bivšeg ministra za životnu sredinu i prostorno planiranje? Za Snežanu Malović je rekao da je zaslužila da bude deo tima DS-a, jer je u njeno vreme, iako reforma pravosuđa nije urađena dobro, doneto nekoliko zakona koji su omogućili borbu protiv korupcije i kriminala, oduzeta imovina Darka Šarića i onih koji "svoje protivnike žive zakopavaju i seckaju u mašinama za mlevenje mesa". O Duliću je pak rekao da je doneo Zakon o konverziji zemljišta, o kojem se sad toliko priča, "duboko moralan i pošten zakon", koji je trebalo da ispravi velike greške u privatizaciji, ali "nažalost zakon nije sproveden u delo".

Ako ništa drugo, zbunjujuć je za javnost potez Dragana Đilasa da traži od bivših ministara DS-a, o čijim greškama su "građani dali svoj sud na izborima 6. maja", da vrate svoje poslaničke mandate, a onda te iste "grešnike" nagrađuje stranačkom funkcijom.

GREŠNICI: Bivši državni sekretar u Ministarstvu pravde, danas poslanik DS-a Slobodan Homen, međutim, ne misli tako: "Đilasov predlog da Snežana Malović i Oliver Dulić budu članovi Predsedništva DS-a je korektan. Mislim da je korektno da stranka štiti svoje ljude. A to je suština ove poruke", reče Homen za "Vreme". Homen se nije prepoznao u opomeni Đilasovoj da se svi "bivši" iz poslaničkih klupa povuku, jer: "Nisam bio ministar, a Đilas je više puta rekao da se to odnosi na bivše ministre." O čaršijskim nagađanjima da bi mogla da bude napravljena nova poslanička grupa od "neposlušnih poslanika" Homen još reče da za druge ne zna, ali da on ostaje u DS-u.

(Ne)poslušni poslanici nisu želeli da govore za "Vreme", bar ne do zaključenja ovog broja. Dragan Šutanovac, bivši ministar odbrane, koji je prošle nedelje izjavio da se ne oseća prozvanim, reče nam da ne daje izjave na tu temu.

GDE ĆU, ŠTA ĆU, OĆU ILI NEĆU: Prozvani kadrovi; Homen i Mićunović
Foto: Tanjug

Mirko Cvetković, bivši premijer, takođe se oglušio o naše pozive mada je, kako saznajemo, trebalo da se ovih dana sastane sa Đilasom. Zasad se, kako mediji prenose, samo sastao sa svojim advokatom koji mu je savetovao da mandat ne vraća zbog imuniteta da ga ne bi snašla sudbina nekih članova DS-a i njegovih prijatelja – Olivera Dulića, Saše Dragina, Zvonka Nikezića. Ni Vuk Jeremić nije imao da kaže više od onoga što je već prošle nedelje govorio, a to je da je izabran od građana da ih predstavlja u parlamentu, da namerava da se vrati za deset meseci, da je vlasnik mandata i da neko ko predsedava svetskim parlamentom neće naneti štetu Skupštini Srbije kad se u nju vrati. Jedini bivši ministar čiju je ponudu da vrati svoj poslanički mandat Đilas odbio jeste Goran Bogdanović. Lider DS-a je rekao da Srbi sa Kosova treba da imaju svog predstavnika u parlamentu, a Bogdanović je jedini poslanik DS-a sa Kosova. Božidar Đelić je pozdravio Đilasov predlog o vraćanju mandata, ali reče da je on zbog osećaja odgovornosti mnogo ranije podneo ostavku na mesto potpredsednika vlade Srbije za evropske integracije. Dušan Petrović i Milan Marković se nisu oglasili.

TAJFUN ĐILAS: "Meni je prva asocijacija da je ovo izigravanje dogovora Tadić – Đilas, kojim se Tadić povukao iz izborne trke. Ne bih to nazvao revanšizmom, nego izigravanjem dogovora, šta će biti dalje videćemo", kaže Cvijetin Milivojević, direktor agencije Pragma. O nagrađivanju onih koji su ga poslušali "u prva tri dana", Milivojević misli da to čak ni Tadiću, koji se "kao kakav paša" ponašao proteklih osam godina u stranci, nije bilo primereno: "Koga će predsednik da kooptira, a koga neće, to je neprilično za Demokratsku stranku. Barem je neprilično za ono na šta sam navikao kao posmatrač DS-a od njenog osnivanja."

Istina je da su demokrate koje nisu bile zadovoljne Tadićem bile rezervisane prema Đilasu kao alternativi baš zbog tog njegovog "tehnomenadžerskog" stava. Jer, nisu bili sigurni da je menadžerski model šefovanja gradom prihvatljiv za šefovanje strankom. Sa tim se sada suočava Đilas. Kako to kaže jedan poslanik DS-a za "Vreme" (nije među prozvanima): "Razumljivo je da Đilas mora da napravi neke poteze koji će ga učvrstiti na poziciji novog lidera, posebno u slučaju da ostane bez funkcije gradonačelnika, ali nisam siguran da je ovo način. Ma koliko se trudio da pokaže da u njegovim potezima nema revanšizma, očigledna je potreba da mu se Tadićevi ljudi javno poklone." Ovaj demokrata podseća da je malo kome u javnosti bilo jasno zašto je Jelena Trivan podnela ostavku na mesto potpredsednice DS-a pred sednicu Glavnog odbora stranke 8. septembra, a da je sad to očigledno: "Reklo bi se da je Trivan prva prepoznala o čemu je reč i napravila dogovor. Sada je imenovana za Internacionalnog sekretara DS-a. Preživela je tajfun Đilas. Ona nije bila ministar, mada svi znamo da je značajno uticala na naš izborni poraz, poslanica je DS-a u Skupštini Srbije i niko je više ne pominje. Kao što je i Dragoljub Mićunović kao predsednik Političkog saveta DS-a odgovoran za politički neuspeh, ali ni njega niko ne pominje nego je reizabran na svoju staru stranačku funkciju. Na kraju, i Dragan Đilas je i te kako odgovoran, odmah posle Tadića, jer je bio zamenik predsednika DS-a u vreme prethodne vladajuće koalicije, pa način na koji kritikuje rad DS-a, vodeće stranke u bivšoj vladi, nije primeren. Reformisanje stranke je veoma selektivno."

RAČUNALJKA: Šta će pojedinačno uraditi bivši ministri, danas poslanici DS-a, to je njihova stvar, ali Cvijetin Milivojević reče da su oni, takvi – kakvi su, kao nosioci izborne liste DS-a osvojili glasove građana. I da se ne može sada retroaktivno – mada je naš zakon čudan, a DS je najviše kriv za to – praviti hirurški rez, gde novi predsednik pokušava da svoje novo stranačko rukovodstvo kooptira u Skupštinu Srbije: "Građani Srbije su glasali za prvih pedeset ljudi koji su vodili izbornu listu DS-a, bili su na izbornoj listi u vrhu, a ne za onih poslednjih 50 kandidata od 250. To bi bilo izigravanje volje građana. Sve to govorim imajući u vidu činjenicu da su mnogi od tih ministara loše radili svoj posao."

Našem sagovorniku se čini da je to izručivanje DS-a u krilo Aleksandru Vučiću: "Da li bivši ministri treba da budu žrtve prinete sadašnjoj vlasti? Nije dobro za DS ako Đilas misli da treba da ostane po svaku cenu gradonačelnik, čak i po cenu da zavisi od dobre volje Dačića i Vučića. Čak i da prihvati taj poklon, sadašnja vlast će tražiti odgovor na pitanja poput onog zašto je most koštao toliko, a nije toliko... Sledeća faza je smena Đilasa sa mesta gradonačelnika. Đilas ne bi trebalo da čeka da ga vlast na takav način ruši, da ga otera sa vlasti. Trebalo bi da čuva svoje i dostojanstvo stranke i povuče se jer nema više uslova za rad", zaključuje Milivojević.

A najave da će Đilas biti smenjen sa mesta gradonačelnika ne jenjavaju. Naprotiv, sve ih je više. Poslednja je u nizu ona u otvorenom pismu Siniše Kovačevića, poslanika DSS-a.

Mada, računaljka je i dalje u rukama Aleksandra Vučića. ◂

Zora Drčelić

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

Pastir i ona stvar

Doći će stranci i pokupovaće za jeftine pare poljoprivredno zemljište, a srpski domaćini će postati njihovi nadničari. Zaista strašno, jedino što nije baš najjasnije kako će to ti stranci da prinude srpske domaćine da zemlju prodaju i to za baš "jeftine pare", koji će to domaćin da se odrekne imovine i da postane nadničar, a ako takvih i ima, mogu li se oni domaćinima zvati?

STUPANJEM NA SNAGU Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Srbije Evropskoj uniji, biće zakucan i poslednji ekser u kovčeg srpske poljoprivrede, jedine privredne grane koja u prekograničnoj trgovini ostvaruje suficit, kaže se. Mera za kovčeg uzeta je još 2007. kada je sporazum parafiran, građa je isporučena sledeće, kada je, tik pred parlamentarne izbore, a ritam zakivanja eksera određen je pratećim Prelaznim trgovinskim sporazumom. A taj je zapravo sažetak Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, dokumenta kojim su pored liberalizacije trgovinskih odnosa obuhvaćena i ljudska prava, transparentnost vladavine i sudstva, borba protiv kriminala i korupcije, ekološki standardi – sve ono što zemlja pretendent na članstvo u EU mora da ispuni.

Međutim, dok je za punu primenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju neophodno da ga ratifikuje svaka zemlja članica Unije ponaosob, što ume da potraje godinu-dve, u našem slučaju celih pet, za Prelazni trgovinski sporazumom dovoljna je samo ratifikacija Evropskog parlamenta, naravno i Narodne skupštine Srbije, što može da se oposli znatno brže.

Prelaznim trgovinskim sporazumom definisano je što trenutno, što postepeno ukidanje carina na robu poreklom iz EU, a potvrđen je i bescarinski uvoz robe poreklom iz Srbije u zemlje EU, koji je inače bio u primeni još 2001. godine, osim šećera, "bebi-bifa", sveže ribe i vina preko utvrđenih kvota koje, sem šećera, Srbija nije do sada uspela da ostvari.

JEDNOSTRANO: Odmah po uspostavljanju tada nove vlasti, sada već "bivšeg režima", Sporazum je ratifikovan u srpskom parlamentu, dok je zbog čisto političkih razloga – (ne)saradnje sa Haškim tribunalom, u Evropskom parlamentu ratifikovan tek godinu dana kasnije. Bez obzira na skanjeranje evropskih parlamentaraca, srpska vlada se iz već nekog razloga odlučila na jednostranu primenu ovog sporazuma i pre ratifikacije u Evropskom parlamentu, sa obrazloženjem da je Sporazum, onaj trgovinski, za Srbiju povoljan, a da je predviđeno da počne da se primenjuje najdalje šest meseci od potpisivanja, dakle oktobra iste godine, a kako je Srbija ozbiljna zemlja koja poštuje potpisane ugovore...

Ipak, primena je odložena do 1. januara sledeće godine, zahvaljujući tadašnjem ministru poljoprivrede Saši Draginu, sada pritvorenom zbog osnovane sumnje za muljažu sa regresiranim veštačkim đubrivom.

Naime, Sporazumom je određeno koliko će koja carinska stopa da se smanji u kojoj godini primene, zaključno sa šestom, ali kako je ostalo nedorečeno šta se podrazumeva pod "godinom primene": da li kalendarska godina, ili "od datuma do datuma". Kako je tada Dragin objasnio ovom novinaru, da se ne bi dogodilo da "godinu prodamo za dva meseca" ubedio je kolege iz vlade da sačekaju 1. januar sledeće godine. Tako je i bilo: Sporazum je počeo da se primenjuje prvog dana 2009, kad su ukinute sve carine na industrijske proizvode iz EU, a carina na hranu umanjena prosečno za deset odsto, sledeće opet prosečno za 20 i tako redom – sve do 2014. godine kad će carine biti svedene na nulu, osim za poveću grupu prehrambenih proizvoda koji će se i dalje cariniti sve do dana kad Srbija postane punopravni član Evropske unije.

POKLON SIROMAŠNIH BOGATIMA: Protivnici bilo kakvog sporazumevanja sa Evropskom unijom "dok nam ne vrate Kosovo" dočekali su na nož potpisivanje Sporazuma a jednostranu primenu pogotovo, sa argumentima da se (sluganski) režim, zarad "jeftinih političkih poena", a na štetu građana i domaće industrije koje direktno u propast vodi, ulaguje Evropi, da se davanjem koncesija odriče 500 miliona evra od carinskih prihoda koji bi se inače slili u budžet, da se te pare otimaju od osiromašenih srpskih građana i poklanjaju prebogatim Evropljanima, umesto da tim novcem izgradi onoliko kilometara autoputa, onoliko škola i bolnica i, uopšte uzev, onoliko nečega.

To što gro uvoza čini repromaterijal za srpske fabrike koje kako-tako rade, što se ti proizvodi i izvoze, nema veze: fabrike koje rade su ionako u vlasništvu stranih kompanija od kojih Srbija naročite koristi nema jer "stranci profit iznose napolje". Štaviše, jeftinija roba iz uvoza na domaćem tržištu samo doprinosi dodatnom zaduživanju kod stranih banaka ionako prezaduženih građana. Sve u svemu – ne valja.

NELOJALNA KONKURENCIJA: Naročito ne valja smanjivanje, odnosno ukidanje carina na uvoz hrane, ne da ne valja, nego je propast za srpsku poljoprivredu, kako za srpskog seljaka tako i za srpsku prehrambenu industriju, našu komparativnu prednost, "našu naftu". Kao, po ukidanju carina domaće tržište će preplaviti jeftina uvozna hrana koju će domaći potrošač radije kupovati umesto domaće hrane takoreći vrhunskog kvaliteta, koja je shodno razlici u kvalitetu i skuplja. A potrošači ko potrošači: cena im je važnija od kvaliteta.

Istina, carinom će ostati zaštićeno zamrznuto

Foto: Tanjug

Slučaj ementaler

Pre pet godina sir ementaler, proizveden u Nemačkoj, bio je u našim prodavnicama dvostruko skuplji od domaćeg, doduše ne ementalera, jer kod nas se ne proizvodi, već od drugih žutih sireva, inače jeftinijih od ovoga koji je uzet za primer – ajdamera, gaude, kačkavalja. Ne bi u tome bilo ničega čudnog, jer ementaler je "kralj među sirevima" pa i treba da bude skuplji, da nije jedne takoreći sitnice: svuda unaokolo, od Bosne do Nemačke, od Bugarske do Španije, koštao je 5-6 evra koliko su kod nas, preračunato u dinare, koštali domaći sirevi. I danas tamo ementaler košta toliko, možda za zeru više, a kod nas mu je cena izražena u dinarima ostala ista, ali računajući u evrima, pojeftinio je. U istom periodu, domaći sirevi poskupeli i zamalo dostigli cenu uvoznog ementalera, na koji je za ovih pet godina carina snižena za svega dve petine. Koliko li bi koštao da carine uopšte nema i ko bi u tom slučaju kupovao domaći sir? Zaista, kako domaći proizvođači sira da se nose sa takvom konkurencijom, koja sirovo mleko kupuje od tamošnjih stočara po višoj ceni nego domaće mlekare od ovdašnjih, a sir prodaju po nižoj?

povrće, prerađeno voće, mlečni proizvodi i podosta toga još, ali od 2014. godine više neće biti carina na uvoz pšenice, žitarica uopšte osim kukuruza šećerca, pa na uvoz jabuka, šljiva, breskvi, malina, ama i na jestivo ulje.

Čime će onda, kad carine više ne bude bilo, da se opravda poskupljenje hleba kad će domaćem brašnu da konkuriše uvozno, kako da se sprovede već tradicionalna nestašica jestivog ulja sa pratećim poskupljenjem baš u vreme spremanja zimnice, šta će biti sa srpskim seljakom, kako će ratari da zahtevaju višu cenu za svoju pšenicu od one na budimpeštanskoj berzi, kome će voćari da prodaju četvrtu klasu jabuka po ceni prve...

POSLEDNJI EKSER: Nije, međutim, to sve: najgore nas tek čeka, kad Sporazum o stabilizaciji bude ratifikovan i u litvanskom parlamentu i tako postane operativan. Naime, članom 63. je, između ostalog, predviđeno da će "po stupanju ovog sporazuma na snagu Srbija da dopusti državljanima država članica EU da stiču svojinu nad nepokretnostima u Srbiji, uz potpunu i celishodnu primenu svih postupaka" i da će najdalje u roku od četiri godine postepeno usklađivati svoje propise, "kako bi državljanima članica EU osigurala isti tretman kao i svojim državljanima".

Drugačije rečeno, već od 2017. godine, počeće rasprodaja srpskih oranica: doći će stranci i pokupovaće za jeftine pare poljoprivredno zemljište, a srpski domaćini će postati njihovi nadničari. Zaista strašno, jedino što nije baš najjasnije kako će to ti stranci da prinude srpske domaćine da zemlju prodaju i to za baš jeftine pare, koji će to domaćin da se odrekne imovine i da postane nadničar, a ako takvih i ima, mogu li se oni domaćinima nazivati?

A i da stranci pokupuju svu tu zemlju, šta s njom mogu da urade? Da je smotaju i odnesu negde? Ili da je ostave u parlogu, nama u inat, pa da nam prodaju svoju nekvalitetnu hranu proizvedenu u Nemačkoj, Holandiji ili Danskoj? To već imamo – zaparloženo poljoprivredno zemljište kupljeno za male pare, samo što vlasnici nisu stranci, već "našijenci". Da ne bude zabune: nije reč o "tajkunima" – "miškovićima", "kostićima", "matijevićima", jer kako god da su do zemljišta došli i koliko god da su ga platili, njihov posed nije u parlogu, naprotiv. Reč je, u stvari, o svakoraznim muljatorima, aktivnim kriminalcima, kriminalcima u ostavci i zaštićenim svedocima, koji su "plaknuli" nelegalno stečeni novac pretakanjem u nekretnine. Ako će neko da vajdi od stranaca voljnih da kupe poljoprivredno zemljište, oni će.

Kako god, činjenica je da je Srbija jedina zemlja koja je pristala na tako kratak rok za izjednačavanje prava stranih i domaćih državljana na posedovanje nekretnina i to pre nego što Uniji pristupe. Zapravo, ni u jednom slučaju do sada takva mogućnost nije ni postojala: u Poljskoj će strani državljani moći da budu vlasnici nekretnina tek 12 godina po pristupanju Uniji, u Mađarskoj sedam, sa mogućnošću da se taj rok produži za još pet, u Sloveniji takođe, Hrvatska je uspela da "ispregovara" rok od čak 15 godina. Teško je dokučiti zašto je to tako.

Na nedavno održanom skupu posvećenom problemima agrara i izvozu hrane Božidar Đelić, koji je u ime srpske vlade oba sporazuma onomad potpisao, upitao je Vensana Dežera, šefa delegacije EU u Srbiji, da li se može pokrenuti revizija Sporazuma, na šta je ovaj odgovorio da za to "mora da se pita Brisel". Aktuelni ministar poljoprivrede Goran Knežević nameran je da baš to i učini – da pita Brisel, odnosno svaku od 27 članica Unije, da se sporni član sporazuma izmeni. "Poljoprivredno zemljište je veliki resurs koji ne smemo da rasprodamo kao što smo rasprodali preduzeća", kategoričan je Knežević. ◂

Zoran Majdin

Budžet za 2013.

Zavisi od inflacije

U političkom smislu, ovaj budžet očekuju, verovatno, još dublje komplikacije

PROTEKLE SUBOTE, 1. decembra, Narodna skupština Srbije usvojila je državni budžet za 2013. godinu, dakle, usvojen je u zakonskom roku. Nažalost, to se u Srbiji do sada retko događalo – pa se zbog toga ovaj "uspeh" nove izvršne vlasti mora pozitivno oceniti. Kao što je poznato, usvojena je projekcija ukupnih budžetskih rashoda u visini od 1067 milijardi dinara, za koje će se sakupiti 956 milijardi dinara ukupnih prihoda, što znači da se planira budžetski deficit nešto viši od 121 milijarde dinara.

Zanimljivo je primetiti da u obrazloženju ovog budžeta nisu korišćena klasična upoređenja sa ovom, 2012. godinom – pa ćemo ih mi sami ponuditi čitaocima.

Nominalno se planiraju ukupni rashodi za 3,3 odsto veći nego ove godine. Zatim, očekuju se nominalno znatno veći prihodi – sa porastom za 15,1 odsto. Na kraju, u odnosu na ovu, iduće godine se očekuje smanjenje budžetskog deficita za nešto više od 40 odsto. Znači, i dalje se predviđa stopa nominalnog rasta budžetskih rashoda veća od očekivane stope rasta BDP (dva odsto), ali se planiraju realno manji državni rashodi, jer se stopa inflacije za iduću godinu procenjuje na 5,5 odsto. Na prihodnoj strani, stopa rasta poreskih i paraporeskih prihoda od spomenutih 15,1 odsto upućuje na zaključak da će se iduće godine od stanovništva i privrede realno zahvatiti znatno više nego ove godine. Možda i po 150 evra više "po glavi stanovnika".

Budžet za iduću godinu, pored Ministarstva finansija koje ga je sačinilo, na kraju pozitivno ocenjuje i Fiskalni savet. To se najdirektnije može zaključiti po izjavi Vladimira Vučkovića, člana Fiskalnog saveta na Četvrtoj sesiji Nacionalnog budžetskog foruma (4. decembra), kada je rekao da je budžet za 2013. godinu "u osnovi korektan". Istina, on je tom prilikom ostao pri upozorenju Fiskalnog saveta da postoje "rizici" u ostvarenju projektovanog limita potrošnje za robu i usluge, neizvesnosti oko kamata na državna zaduženja i nesigurnost u pogledu političke snage vlade da radikalno obori subvencije preduzećima u restrukturiranju u javnom sektoru. On je "volumen" tih rizika procenio na 25 milijardi dinara, a pri tome je rekao da se možda "suviše veruje u čvrstu ruku Ministarstva finansija". Jer osim spomenutih "rizika", tu su i neizvesnosti oko sudbine Smederevske železare (za koju nisu planirana sredstva u budžetu). Najgore bi bilo, smatra Vučković, ako se umesto postepenog smanjivanja "docnje države" u izmirenju budžetskih obaveza, ta "docnja" ponovo počne gomilati.

ARANŽMAN IZ PREDOSTROŽNOSTI: Mlađan Dinkić
Foto: Tanjug

Na zasedanju Nacionalnog budžetskog foruma spomenuto je i da je gotovo naprasno usvajanje nove fiskalne strategije (prošle sedmice) posledica zahteva Međunarodnog monetarnog fonda, sa kojim Vlada i ministar Mlađan Dinkić očigledno žele ponovo da zaključe bar aranžman "iz predostrožnosti". To se dalo zaključiti iz reči državnog sekretara Vlajka Senića, koji je istakao da je cilj da se 2014. godine zaustavi porast učešća javnog duga u BDP-u zemlje, a da se njegovo spuštanje na zakonski limit od 45 odsto može očekivati u najboljem slučaju 2018, a realno tek 2020. godine. Pri tome, Senić je naglasio da u spomenutoj strategiji značajno mesto zauzimaju i strukturne reforme (koje MMF ne vidi u budžetu za 2013. godinu).

U političkom smislu, ovaj budžet očekuju, verovatno, još dublje komplikacije zbog famoznog ustavnog učešća Vojvodine od sedam odsto. Takav utisak nameću poslednje izjave pokrajinskog sekretara za finansije Zorana Radomana koji je najavio da Vojvodina neće usvajati svoj budžet za 2013. godinu, već će ići na privremeno finansiranje, jer bi se "on zasnivao na protivustavnim odredbama republičkog Zakona o budžetu i Zakona o budžetskom sistemu, pa bi tako i pokrajinska vlast prekršila Ustav" ("Dnevnik", od 3. decembra). Radoman sada akcenat ove svoje ocene premešta sa dileme šta je to osnovica za izračunavanje sedam odsto vojvođanskog budžeta (da li ukupni rashodi ili samo ukupni poreski prihodi), nego upućuje na kraj famozne ustavne odredbe, gde se kaže da "tri sedmine pokrajinskog budžeta mora biti plasirano u kapitalne investicije" (taj "dodatak" Ustavu izmislio je 2006. godine upravo Mlađan Dinkić). Naime, ono što se sada nudi Vojvodini, kada isplati "protočne" obaveze za finansiranje "republičkih nadležnosti" (a ne svojih) – ne ostavlja prostor za "tri sedmine za kapitalne investicije", jer ti transferi zauzimaju 66 odsto "budžeta od osam odsto" (kako tvrdi Dinkić) – pa Vojvodina ne može da ispoštuje Ustav. Jer za te "tri sedmine" bilo bi potrebno da Vojvodina može da raspolaže sa 42,8 odsto sopstvenog budžeta, a nudi joj se 34 odsto. Zbog toga Vojvodina, navodno, očekuje brzu intervenciju Ustavnog suda. Taj sud je, inače, svi se toga sećamo, cepidlačio i oko mnogo sitnijih stvari u Vojvodini – pa eto mu i jedno ozbiljnije pitanje da ažurno afirmiše ustavnost u Srbiji. ◂

Dimitrije Boarov

VREME USPEHA!

Klub dobrih poslovnih ideja

REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

DRAGOMIR KOSTIĆ, ATLANTIC BRANDS

Kvalitet se podrazumeva

ŽENSKO PREDUZETNIŠTVO

Posao s dušom

PREPORUKA ZA OSIGURANJE

Senior osiguranje

TANASIS KACIRUMPAS, VIP MOBILE

Veća konkurencija u prilog korisnicima

Intervju: Tanasis Kacirumpas, direktor Vip mobile

Veća konkurencija uvek ide u prilog korisnicima

"S obzirom na to da smo najmlađi operater na tržištu, negujemo duh pravog izazivača i uvek se trudimo da pokrenemo tržište time što ćemo prvi ponuditi najinovativnije proizvode i usluge. Na primer, prvi smo uveli Blackberry i Android uređaje u Srbiji, prvi smo obuhvatili megabite za prenos podataka u okviru mesečnih paketa, prvi smo ponudili telefone za jedan dinar"

"VREME": Da li ste zadovoljni Vipovim poslovnim rezultatima u 2012. godini?

TANASIS KACIRUMPAS: Vip slavi pet godina poslovanja u Srbiji i beležimo rast u svim segmentima poslovanja, tako da sam zadovoljan napretkom koji kompanija ostvaruje. Štaviše, dobijamo i odlične povratne informacije od naših korisnika. Do kraja septembra 2012. godine pridružilo nam se preko 1,8 miliona korisnika, a naša ukupna korisnička baza je porasla za 14,5 odsto u poređenju sa istim periodom prošle godine. To potvrđuje da su građani prepoznali Vip kao pravu alternativu u mobilnim komunikacijama na srpskom tržištu.

Tokom prvih devet meseci 2012. godine, prihodi kompanije Vip mobajl su porasli za 24 odsto na 13,2 milijarde dinara (117,1 milion evra), a EBITDA (dobitak pre kamate, poreza i amortizacije) dodatno je unapređen na 4 milijarde dinara (35,1 milion evra), što predstavlja porast od 80 odsto u odnosu na prvih devet meseci 2011. godine. Dakle, vidimo stabilan rast koji predstavlja direktan rezultat toga da sve veći broj korisnika bira Vip za svoju mrežu i željenog operatera, a pre svega postpejd poslovni korisnici i stanovništvo, koji sve više koriste napredne servise na svojim pametnim telefonima zahvaljujući velikim brzinama prenosa podataka u našoj mreži.

Koliki je vaš tržišni udeo u trećem kvartalu 2012. godine i šta najviše doprinosi rastu kompanije?

Naši sve bolji poslovni rezultati zasnivaju se na doslednom investiranju u nova prodajna mesta i usluge za naše korisnike, kao i u našu mobilnu mrežu najnovije tehnologije.

Vip je krajem septembra imao tržišni udeo od 17,4 odsto u odnosu na 15,3 odsto u istom periodu prošle godine. U toku trećeg kvartala 2012. godine takođe smo imali porast u potražnji za pametnim telefonima, tabletima i laptopima u okviru naših tarifnih paketa, a korišćenje interneta je u stalnom porastu. Beležimo nesumnjiv rast postpejd segmenta, kako u pogledu stanovništva tako i u pogledu poslovnih korisnika, a korisnici su veoma dobro primili naše specijalne kampanje i ponude povodom petog rođendana i u okviru Ekomotivacije.

Osim toga, korisnici koji vrše prenos broja iz drugih mreža u Vip takođe su doprineli ovom celokupnom rastu, s obzirom da je i dalje prisutan trend da više od polovine korisnika, koji prenose svoj mobilni broj, dolazi u Vip. U toku trećeg kvartala 2012. godine ovaj procenat je čak i veći, s obzirom da je 60 odsto svih prenetih brojeva u Srbiji prešlo na Vip.

Šta je specifično za Vipove ponude u odnosu na ostale operatere u Srbiji?

Najbolje korisničko iskustvo je u središtu svih naših aktivnosti i mi pažljivo osluškujemo tržište i potrebe naših korisnika i reagujemo na ono što nam kažu.

Znamo koliko je za naše korisnike važno da imaju dobar balans između telefona i tarife i to uvek uzimamo u obzir prilikom dizajniranja paketa i promocija.

Koncept Smart (pametne) tarife je, na primer, dizajniran da omogući maksimalnu fleksibilnost u korišćenju sadržaja u okviru tarife s obzirom da korisnik sam odlučuje koliko će jedinica potrošiti kao SMS, minute razgovora ili za prenos podataka. To je savršen spoj sa bilo kojim pametnim telefonom i odgovara svakoj vrsti korišćenja, od dominirajućeg glasovnog do obimnog data saobraćaja.

Vipova ponuda je dostupna na gotovo 300 prodajnih mesta širom Srbije, što znači da smo bliži korisnicima kako bismo bolje sagledali njihove potrebe. Na taj način možemo brže da razvijamo rešenja koja u potpunosti ispunjavaju njihove potrebe u mobilnoj komunikaciji.

Takođe, s obzirom da smo najmlađi operater na tržištu, negujemo duh pravog izazivača i uvek se trudimo da pokrenemo tržište time što ćemo prvi ponuditi najinovativnije proizvode i usluge. Na primer, prvi smo uveli Blackberry i Android uređaje u Srbiji, prvi smo obuhvatili megabite za prenos podataka u okviru mesečnih paketa, prvi smo ponudili telefone za 1 dinar i sl. Veća konkurencija uvek ide u prilog korisnicima.

Možete li da uporedite srpsko tržište sa onim u Bugarskoj, u kojoj ste radili pre dolaska u Srbiju, ali i ostalim tržištima u regionu na kojima je prisutan Vip brend (Hrvatska i Makedonija)?

Tržišta balkanskog regiona imaju brojne sličnosti, ona su još uvek preovlađujuće pripejd tržišta, ali udeo postpejd korisnika je u značajnom porastu u proteklih pet godina. Bugarska je, zajedno sa Slovenijom, među zemljama sa najvećim postpejd udelom u ovom regionu.

U svim balkanskim zemljama, kao i na glavnim evropskim tržištima, vidimo trend porasta data saobraćaja usled sve većeg prodora pametnih telefona, premda glasovni saobraćaj i dalje preovlađuje.

Srpski korisnici su veoma zahtevni u smislu da su veoma dobro informisani o ponudama i trendovima, ne samo u ovoj industriji u Srbiji

Tanasis Kacirumpas, direktor Vip mobile

Foto: Ivan Šepić

već i u regionu i u celom svetu. U tom smislu, oni sa sigurnošću znaju koju vrstu usluge i po kojoj ceni žele i traže. Za nas to predstavlja neprekidan izazov kako bismo na najbolji mogući način odgovorili na takve zahteve.

Vip mobile u Srbiji i Vip operater u Makedoniji su čisto mobilni operateri, dok Vipnet u Hrvatskoj ima u svom portfoliju objedinjene ponude koje uključuju i TV i fiksnu telefoniju. Na sva tri tržišta naše poslovanje je u toku 2012. godine bilo pod jakim uticajem negativnih makroekonomskih trendova, kao i ozbiljne konkurencije na tržištu mobilne telefonije, ali uprkos tome naši prihodi su u prvih devet meseci ostali stabilni i svi smo doprineli uspehu Telekom Austrija Grupe.

U koje oblasti Vipovog poslovanja investirate najviše sredstava?

Od 2007. godine Vip je investirao 730,8 miliona evra, uključujući naknadu za licencu, i on je i dalje najveća grinfild investicija u Srbiji. Na primer, samo u prvih devet meseci 2012. godine investirali smo 4,7 milijardi dinara (40,5 miliona evra), u velikoj meri u razvoj naše HSPA+ mreže i novih prodavnica, što je 35 odsto više u poređenju sa prošlom godinom.

Kada je reč o razvoju naše HSPA+ mreže, trenutno pokrivamo 72 odsto stanovništva, što znači da svi srpski gradovi koji imaju preko 10.000 stanovnika, kao i mnoga mala mesta, imaju priliku da uživaju u veoma velikim brzinama u prenosu podataka. Mi nikada nećemo prestati da svojim korisnicima pružamo dokaze da komuniciraju u mreži koja ima status pobednika prvog nezavisnog testiranja kvaliteta srpskih mobilnih mreža za 2011. i 2012. godinu. Takođe smo uspešno sproveli probno testiranje LTE mreže, koja kao mreža 4. generacije omogućuje 4 puta veće brzine u odnosu na postojeću 3G mrežu i biće komercijalno uvedena u Srbiji kada se ispune svi preduslovi. Mobilni *broadband* je osnova za uvođenje naprednijih usluga u budućnosti.

Naš fokus ostaje na ostvarivanju budućeg rasta i u tom cilju treba da nastavimo da nudimo najbolju vrednost za novac i inovativne usluge za naše korisnike, što će se takođe odraziti i u našim investicijama.

Naši zaposleni su najveći i najvažniji resurs Vipa. Dosta investiramo u njihov lični i profesionalni razvoj jer verujemo da je neprekidno usavršavanje ključ za kontinuirani rast kompanije. Među zaposlenima prepoznajemo talente i kolege sa najboljim rezultatima i uključujemo ih u posebno osmišljene obrazovne programe lokalno i u okviru Poslovne škole Telekom Austrija Grupe.

Kako procenjujete domaće tržište telekomunikacija?

Lokalno tržište telekomunikacija je veoma konkurentno i dinamično i drži korak sa najrazvijenijim tržištima u regionu.

LTE dolazi, prodor pametnih telefona je u brzom porastu, a korišćenje usluge prenosa podataka stalno raste, osim toga, liberalizacija tržišta fiksne telefonije otvorila je tržište za nove aktere i objedinjene pakete usluga.

Za nas je važno da Vip, kvartal za kvartalom, održava trend održivog rasta i pruža više svojim korisnicima. S obzirom da smo veoma ponosni na timski učinak, uvereni smo da izgradnja zadovoljne baze korisnika predstavlja ključ za uspeh i vidimo je kao potvrdu naše strategije da korisnicima nudimo najbolju vrednost. Očigledno je da korisnici dobro prihvataju naše ponude i cene naše napore u pogledu inovacija u mobilnim komunikacijama.

Da li ste zadovoljni regulatornim okvirom u kome Vip posluje u Srbiji?

Osim nekih regulatornih vakuuma do kojih je došlo iz različitih razloga, rekao bih da poslovne promene u sve većoj meri podstiču promene u regulatornom okviru a ne obrnuto. Od ključnog značaja je da regulatorni akteri prepoznaju značaj brzih promena i da omoguće ravnopravan tretman na tržištu telekomunikacija kako bi se obezbedili ravnopravni uslovi i omogućile buduće investicije u ovaj sektor koji je već obezbedio gotovo 6 odsto BDP-a u 2011. godini.

Kako procenjujete rast tržišta telekomunikacija u 2013. godini?

Moje mišljenje je da je razvoju informaciono komunikacionih tehnologija potrebno posvetiti više pažnje u Srbiji, s obzirom da je ovaj sektor od izuzetnog značaja za izlazak iz krize.

Razvoj telekomunikacija će s jedne strane pomoći zemlji da privuče strane investicije, a s druge strane omogućiti brži razvoj domaće industrije. Prioritet države treba da bude razvoj interneta velikih brzina jer on može unaprediti ekonomski razvoj Srbije i takođe stvoriti uslove za efikasnije zapošljavanje visoko obrazovanih ljudi.

Svi mobilni operateri nastavljaju da investiraju u srpsku privredu uprkos zahtevnom okruženju od 2009. godine. U 2013. godini ovaj doprinos će u najmanju ruku biti isti, ali bismo svi mi mogli da damo čak i više ukoliko bi uslovi poslovanja bili povoljniji i omogućili brže vraćanje investiranog.

Takođe, očekujemo da će 2013. godine biti učinjeni dodatni napori u pogledu TV digitalizacije koja je odložena za sredinu 2015. godine. Očekujemo da odluka o dodeli digitalne dividende bude usvojena i da budu oslobođene frekvencije koje se u Evropi već koriste za javne mobilne usluge – proširenje na 900 MHz, 1800 MHz i 2600 MHz.

Intervju: Dragomir Kostić, direktor Atlantic Brandsa

Kvalitet se podrazumeva

"Mi jako dobro poznajemo ovo tržište, potrebe potrošača, njihove navike, tehniku prodaje, i to nam omogućava da se uspešno borimo sa svakodnevnim izazovima kao što su pad standarda građana, rast cena sirovina i energenata, valutne razlike"

Firma Atlantic Brands, deo Atlantic Grupe, osnovana je 2010. godine. Već naredne, 2011, imala je skoro pola milijarde neto dobitka, prema podacima Agencije za privredne registre. O rezultatima i planovima Atlantic Grupe, ali i o poslovnom okruženju u Srbiji za "Vreme" govori Dragomir Kostić, direktor Atlantic Brandsa.

"VREME": Koji su bili ciljevi firme Atlantic Brands kada je osnovana pre dve godine? Kako ocenjujete dosadašnji učinak?

DRAGOMIR KOSTIĆ: Preuzimanjem Droga Kolinske, najvažniji zadatak Atlantic Grupe bio je ne samo dalji razvoj kompanija i dobro poznatih brendova kao što su Grand kafa, Smoki, Bananica, Cockta, Argeta..., već i uspostavljanje sistema distribucije koji omogućava optimalno servisiranje kupaca i širenje portfolija sopstvenih brendova i principalskih brendova na regionalnim tržištima. Rezultat je bio objedinjavanje distributivno logističkih sistema na svim tržištima u regionu, čime je Atlantik Grupa postigla maksimalno iskorišćavanje sinergija objedinjenih sistema. Tako je marta 2010. nastao i Atlantik Brands, kao distributer za tržište Srbije. Naš cilj bio je da tržište maksimalno dobro snabdemo našim celokupnim asortimanom uz dinamičan i fleksibilan sistem distribucije prilagođen tržišnim okolnostima. Rezultati pokazuju da smo u tome uspeli.

Kako je tekao proces integrisanja Droga Kolinske u Atlantic Grupu? Kako harmonizovati rad dve velike firme sa, pretpostavka je, različitim poslovnim pristupom?

Jedan od najvažnijih razloga akvizicije Droga Kolinske je poslovna komplementarnost, tako da smo akvizicijom dobili izuzetno respektabilan portfolio koji je omogućio da postojeći asortimani ne dođu u konflikt, već da se unaprede. Nakon uspešne integracije danas imamo zajednički cilj, a to su dobar rezultat, uspeh naših brendova i rast poslovanja. U fazama smo postepeno sinhronizovali sve poslovne procese i korporativne funkcije, formirali centralnu nabavku, zajedničku distribuciju i prodajne timove na svakom tržištu, ali i preselili neke eksterne proizvodnje u sopstvene pogone. Od početka ove godine uspešno smo nastavili drugu fazu integracije sa fokusom na dalju konsolidaciju proizvodnih kapaciteta i dalje ulaganje u razvoj sopstvenih brendova kroz aktivan brend menadžment i inovacije. Takođe, nastavljamo sa širenjem asortimana i jačanje regionalnog karaktera distributivnog poslovanja.

Koliko je kupovina Droga Kolinske uticala na restrukturiranje same Atlantik Grupe, obavljeno početkom ove godine?

Danas je Atlantic Grupa u odnosu na dve godine ranije dvostruko veća po svim kriterijumima, po prihodima, broju zaposlenih... Dakle, stvorena je jedna nova Atlantic Grupa u kojoj su zaposleni vrlo brzo uočili sve pozitivne efekte integracije. Početkom ove godine uvedena je organizacija u šest strateških poslovnih područja – Kafa, Pića, Sportska i aktivna prehrana, Zdravlje i nega, Delikatesni namazi, Slatko i slano, kao i pet strateških distributerskih područja: SDP Hrvatska, SDP Slovenija – Srbija Makedonija, SDP HoReCa, SDP Internacionalna tržišta i Rusija. Operativno, fokusirali smo se na ostvarivanje sinergijskih potencijala, koji sada već donose efekte. Na primer, u Srbiji smo konkretno u odnosu na ranijih 16 distributivnih centara, koliko su imale obe kompanije, napravili četiri velika, moderna,

funkcionalna i reprezentativna centra. Najveći je u Šimanovcima.

Kako se jedan brend održava i štiti od konkurencije? Sa kakvim problemima se susrećete po tom pitanju – da li postoje pokušaji plagiranja i tome slično?

U industriji hrane, posebno u današnjim uslovima konkurencije, učestvovanje u utakmici podrazumeva stalna ulaganja i u proizvode, i u proizvodne linije, i u standarde poslovanja. Dakle, kvalitet je nešto što se podrazumeva. Osim toga, vrlo je značajna i kontinuirana marketinška podrška i mi iz tih razloga nesmanjeno ulažemo u svoje brendove. Zahvaljujući tome uspevamo da i u ovim kriznim vremenima, što nije lako, realizujemo ambiciozne ciljeve. Pokušaji plagijata su zanemarljivi i ne remete naše poslovanje ako pričamo o pravim "falsifikatima". Što se tiče sličnih konkurentskih proizvoda, dajemo prednost tržišnoj utakmici koja nas samo podstiče da budemo još bolji i kreativniji.

Da li ste zadovoljni poslovnim rezultatima Atlantic Grupe tokom prve polovine 2012. godine? Možete li da ih uporedite sa istim periodom prethodne godine?

Uprkos veoma lošim uslovima u okruženju, a govorimo o najtežem periodu ne samo za ekonomije u regionu nego u Evropi i šire, Atlantic Grupa je ostvarila odličan rezultat, u skladu sa planovima. Mi jako dobro poznajemo ovo tržište, potrebe potrošača, njihove navike, tehniku prodaje, i to nam omogućava da se uspešno borimo sa svakodnevnim izazovima kao što su pad standarda građana, rast cena sirovina i energenata, valutne razlike. Sad već imamo rezultate za devet meseci, kada je Atlantic Grupa rasla 5,3 odsto. Kao drugo najveće prodajno tržište Atlantic Grupe sa 23,8 odsto učešća u ukupnim prihodima od prodaje, tržište Srbije je u posmatranom razdoblju ostvarilo rast prihoda od prodaje od 6,9 odsto. Rast prihoda ostvaren je na osnovu rasta svih proizvodnih kategorija.

Koji su planovi Grupe u narednoj, 2013. godini? Emil Tedeski je u oktobru u Beogradu izjavio da je tržište na kome posluje Atlantic Grupa postalo premalo, i da je potrebno okrenuti se ka trećim zemljama. Možete li nešto više o tome da kažete?

U narednoj godini neće još biti privrednog oporavka u okruženju, ali mi verujemo u dalji rast i Atlantic Grupe ostvarivanjem sopstvenih potencijala i organskim rastom. Svesni smo da samo daljim ulaganjima u razvoj možemo da budemo konkurentni, pa se planira i nastavak započetih investicija. Do sada je u operativne kompanije u Srbiji uloženo preko pet miliona evra, što je doprinelo kvalitetu poslovanja i očuvanju tržišnih pozicija, ali i radnih mesta i standarda zaposlenih. Kada govorimo o tržištima izvan regiona, internacionalizacija znači pre svega dalji iskorak u EU, Rusiju i zemlje CIS-a. Na tržištu Rusije najbrže rastemo i tamo ćemo do kraja godine ostvariti 30 miliona evra prometa, pa su nam u skladu sa tim ambiciozni i budući planovi. Osim na Moskvu, fokusiramo se na Hamburg, odakle vodimo naše poslovanje sa sportskom prehranom, u kojoj smo vodeći evropski igrač. U tom smislu već smo danas internacionalna kompanija koja radi ozbiljan posao i van uskog regionalnog okvira.

Nedavno je obeleženo 100 dana rada Vlade Srbije. Kako ocenjujete njen učinak kada je reč o poboljšanju poslovnog okruženja?

Treba biti svestan da reforma poreskog sistema nije svemoguća i da je to samo jedan segment koji može uticati na privredni razvoj. Po meni, suština je zakonski okvir koji će davati inicijativu privredi, slobodu da brže i efikasnije posluje – od manjeg broja zakona, bržih i pojednostavljenih procedura, do stimulativnih mera za nova ulaganja. Potrebno je uhvatiti se u koštac sa ozbiljnim problemima kao što su uvođenje reda u javne finansije i poboljšanje poreske discipline, uz redovnije izmirenje obaveza – ne samo privrede nego i države prema privredi. Svakako je pozitivna najava Vladinih mera za unapređenje likvidnosti plaćanjem unutar 60 dana.

Koje su najveće zamerke Atlantic Grupe kada je reč o uslovima poslovanja u Srbiji? Imate li neke konkretne predloge za probleme sa kojima se suočavate na srpskom tržištu?

Kao investitor, Atlantic u Srbiji nikada nije imao teškoća. Mi smo ovde lokalna kompanija koja lokalno radi, proizvodi, upošljava, plaća poreze... Lično, živeći u Srbiji, smatram da prioritet vlasti treba da bude fiskalna konsolidacija, jer je teret spoljnog duga sve veći, inflacija je sve prisutnija tema, nezaposlenost visoka, likvidnost slaba, a ekonomska aktivnost je znatno oslabila u uslovima nepovoljnog globalnog okruženja... Važno je i za firme u Srbiji i buduće investitore pitanje kursa, svako želi da posluje u uređenom i predvidivom okruženju.

PREPORUKA ZA OSIGURANJE

Senior osiguranje

Svako životno doba nosi svoje brige, pa tako i treće doba. Često smo svedoci veoma snažne želje da izmirimo svoje račune dok smo još u mogućnosti. Postoje računi koje ne možemo platiti unapred, koji ostaju iza nas. Za one koji žele da učine poslednji gest kojim će svojim najmilijima olakšati tešku situaciju i ostaviti im lepa sećanja a ne brige, Wiener Städtische osiguranje spremilo je ponudu Senior osiguranje. Ovaj proizvod je u potpunosti prilagođen starijoj populaciji, osobama životne dobi između 50 i 80 godina. Bez obzira u kojoj godini je počela uplata premije, osiguranik je u obavezi da je plaća do 85. godine života, a trajanje osiguranja se nastavlja i posle toga, odnosno pokriće traje doživotno. Kod nastupanja osiguranog slučaja isplaćuje se unapred ugovorena osigurana suma, koja porodici može biti velika finansijska podrška u tom trenutku. Za ovo osiguranje nije potrebno uraditi lekarski pregled, odnosno osiguravaju se sva lica, a ne samo zdrave osobe. Jedino ograničenje je u tome što obaveza osiguravača počinje posle dve godine, a ukoliko smrt nastupi tokom tog perioda, osiguravač vraća 75 odsto uplaćene premije. Senior osiguranjem zaokružena je ponuda Wiener Städtische osiguranja prema svim starosnim grupama, posebno prema starijima od 50 godina. Programi životnog osiguranja kreirani su tako da se mogu koristiti namenski, a Senior osiguranje obezbeđuje finansijsku potporu naslednicima za pokriće troškova sahrane.

Wiener Städtische osiguranje

Call Center: 0800 200 800

Posao s dušom

Deset žena je zahvaljujući projektu “Soul inclusive” dobilo mogućnost da živi od svojih snova i svog umeća

Ovog jula kompanija “Biomelem” je promovisala projekat ženskog preduzetništva “Soul inclusive”. Kompanija “Biomelem” je vodeći proizvođač biljnih šampona i preparata za negu kose u zemlji, a “Soul inclusive” je jedna od njenih akcija kojima nastoji da unapredi život u zemlji.

“Soul inclusive” je projekat socijalnog preduzetništva namenjen ženama, “Biomelemovim” najvećim i najvernijim kupcima, koji im pomaže da realizuju svoje ideje i umeće i da ih pretvore u uspešan posao. Konkursom je izabrano deset budućih preduzetnica čiji su predlozi imali lični pečat, trag naše tradicije, i kvalitet koji odgovara našim i stranim kupcima. Konkurs je završen u martu, a već u julu proizvodi tri preduzetnice su prodavani u “Beoizlogu” Kulturnog centra Beograda u Knez Mihailovoj ulici. U subotu 8. decembra, na “Zekinom salašu” u Krčedinu, osam preduzetnica iz Novog Sada, Sombora, Subotice, Krčedina i Beograda, predstaviće svoje proizvode. Dođite, svi ste dobrodošli! Tokom ovog meseca, proizvodi nekoliko preduzetnica “Soul inclusiva” postaće deo prodajnog asortimana tri prodavnice “Lilly”, poznatog lanca veledrogerija.

U praksi, “Soul inclusive” izgleda ovako:

DRAGANA RODIĆ: Priču o sebi Dragana Rodić deli “na pre i posle početka saradnje sa ‘Biomelemom’”. Kaže da od kada je pre 15 godina, učešćem na 5. Fashion Weeku, profesiju manekena zvanično zamenila profesijom dizajnera tašni, nosi isključivo svoje tašne. Nema fakultetsku diplomu, ali to njenim kupcima ne smeta. Iz godine u godinu sve slobodnije kreacije pokazivala je na izložbama, pa i na Danima Srbije u Milanu. “Kada ljudi pozitivno reaguju na vaš rad, vaša kreativnost je kao burom pokrenuta. Uživala sam! A onda je došao momenat kad je sve to trebalo dići na sledeći nivo. Nisam mogla sama, nisam se usuđivala da otvorim svoju firmu.”

Saradnja sa “Biomelemom” je, kaže Dragana Rodić, bila put ka tome. “Oni su mi omogućili da plasiram svoje proizvode, da više da

brinem gde ću ih prodati, kako ću ih predstaviti i da li ću uspeti da ih reklamiram. I, što je najvažnije, uspela sam da registrujem radionicu u svojoj kući.” Radionica Dragane Rodić se zove “Snovi od niti”, simbolično, zato što je, kako kaže, svoje želje i kreativnost, utkala u svoj proizvod od koga sada živi.

Dragana hekla svoje tašne. “Često me pitaju zašto ne pravim tašne od kože. Zato što to već drugi rade – odgovorim. Kad kažem da je tašna heklana, ljudi odmah ili pomisle da sam uzela milje sa stola i prekrojila ga u tašnu, ili da su moje tašne u etno-stilu. Njihov dizajn je savremen a tehnika kojom ih pravim je tradicionalna – to je spoj koji gradim. Verovatno zato ljudi i prepoznaju moje tašne, bez obzira da li su od elemenata vune ili čepova od jogurta.” Ručna izrada jedne tašne traje sedam do deset dana. Napravljene su od veštačkih materijala zato što su izdržljiviji od prirodnih. Nedavno je dobila ponudu da hekla tapiserije sa vizantijskim motivima. “Još uvek ne mogu da priuštim sebi tu vrstu zadovoljstva. Ali očekujem da će mi tašne koje pravim za ‘Biomelemov’ asortiman i to omogućiti. Divan je ovo posao: kreativnost uz preduzetništvo. Svim preduzetnicima mogu da kažem da će im posao kojim se bave zato što to vole, doneti novac. I, koliko god da to nama u ovoj stvarnosti deluje neverovatno, pozitivna energija može samo dobrim da rezultira.”

ŽELJANA VUKOJIČIĆ: Diplomirala je na Odseku za tekstil beogradskog Fakulteta primenjenih umetnosti pre šest godina. Znala je da šije još kao devojčica, zato što se vrzmala po radionici svojih roditelja koji su se bavili dečjom garderobom. Posle fakulteta nastavila je proizvodnju dečje garderobe – neuspešno. “Zatvorila sam proizvodnju, udala se, takođe neuspešno. Našla sam se u istoj situaciji kao i kad sam počinjala posle fakulteta. Šta početi, kuda krenuti? Čula sam za ‘Biomelemov’ konkurs i – donela im uzorke svojih nesesera, torbica, futrola... Tako je počelo. Imala sam kapital – prostor i mašine mojih roditelja, trebalo ga je unovčiti. Sad imam svoju proizvodnju – ‘Soul desire’. I, život mi se promenio.”

Nijednoj preduzetnici “Biomelem” nije dao novac, kaže Željana Vukojičić, ali je “uloženo

mnogo novca u reklamu ženskog preduzetništva, i pre svega energije. A to nema cenu. Koliko je važno imati prostor gde možeš da prodaješ ono što napraviš – ne treba ni govoriti." Da li može da se zaradi? "Zarada je minimalna, zato što su stalna ulaganja: u sebe – usavršavanje je neophodno, i u materijal. Sad sve što zaradim uložim u obrt, ali i to se menja polako. Ne može preko noći, biće novca."

U Kulturnom centru Beograda se prodaju torbice futrole, tašne, neseseri iz kolekcije "Beograd" i "Srbija" – logo je Željanin dizajn. "To su suveniri, ali upotrebni – neće vam skupljati prašinu ako ih kupite." Za "Lilly" je napravila posebnu kolekciju, bez loga, funkcionalan i višenamenski asesoar. "Od prodaje u prodavnicama 'Lilly' mnogo zavisi. Nadam se da će mi tržište omogućiti da iduće godine zaposlim dve radnice. Ja sad ne zaradim mesečno hiljadu evra kako bih mogla još nekog da zaposlim. Sa radnicima, i uz logističku pomoć 'Biomelema', mogla bih da se više posvetim smišljanju i dizajniranju. Imam mnogo ideja i planova, ne znam šta ću pre od svega toga iduće godine da uradim!"

SNEŽANA LADOLEŽ: Tka poslednjih 25 godina. Naglašava da je umetnost tkanja učila kod Nadežde Ristić Vlajković, koja je u Manakovoj kući, pri Etnografskom muzeju, početkom devedesetih osnovala školu ovog starog zanata i dala mu umetničku dimenziju. Snežana Ladolež je godinama bila predsednica Udruženja za očuvanje i razvoj ručnog tkanja, i jedna je od sedam članica udruženja "Izvorje". Htela je da osnuje asocijaciju starih i umetničkih zanata, ali nije uspela zato što, bez obzira na umetničko iskustvo i brojne grupne i samostalne izložbe (vidi sajt "Soul inclusive"), nema diplomu odgovarajućeg fakulteta. Ljubav su joj, kaže, kaputi. "Sve sam sama organizovala, od ideje do izložbe. Bile su to tematske izložbe, inovativne. Od toga nije mogao da se napravi posao, zato sam radila u državnoj firmi. A onda sam shvatila da ne mogu da se delim na dve strane, i odlučila sam da radim ono što volim. Koliko je teško živeti na taj način, ne treba posebno da objašnjavam: dan je okupiran otpremnicama, fakturama, papirologijom... Onda se, na sreću, pojavio 'Biomelem' sa svojim projektom ženskog preduzetništva. I, ja sam bila oslobođena bavljenja marketingom, razmišljam o mogućim prodajnim mestima! Sve to radio je neko ko zna i treba to da radi, a ja sam mogla da radim ono što ja znam i volim."

U "Beoizlogu" se prodaju tkani šalovi i kape Snežane Ladolež. Kaže da voli etno-stil, ali u malim detaljima ili u boji. Priča o suknji koja zbog njenog tkanja izgleda veoma moderno iako je poštovan kroj originala iz Etnografskog muzeja. "Materijal tkan na razboju prosto vas mami na kreativnost. Samo tkanje zahteva strpljenje i duge sate tokom kojih ste vi sami sa sobom i imate više nego dovoljno vremena da smišljate šta će nastati od vaše tkanice. Te vaše misli, vaša duša, utkaju se u vaš rad. I vi sve to, vašu dušu, darujete kupcu."

Dragana Rodić, Željana Vukojičić i Snežana Ladolež srčano pričaju o svom preduzetničkom iskustvu. I zarazno. Ako dođete u subotu u Krčedin na "Zekin salaš", uverićete se sami.

Sonja Ćirić

BANCA INTESA

Banka godine u Srbiji

Banca Intesa osvojila je petu godinu za redom nagradu za banku godine u Srbiji koju dodeljuje vodeći svetski časopis iz oblasti finansija i bankarstva "The Banker". Tradicionalno priznanje za banku godine dodeljuje se na osnovu kvantitativnih kriterijuma, kao što su bilansna aktiva i adekvatnost kapitala, ali i stepena razvoja novih tehnologija, nivoa podrške pružene preduzećima i inicijativa preduzetih u odnosu sa klijentima.

"Počastvovana sam što je Banca Intesa i ove godine ponela jedno od najznačajnijih međunarodnih priznanja koje vrednuje kvalitet i domete poslovnih strategija u bankarskoj industriji. U uslovima usporene privredne aktivnosti i snažnih recesionih pritisaka u čitavoj Evropi, koji su se tokom prethodne godine prelili i na naš ekonomski prostor, Banca Intesa je nastojala da pruži aktivnu podršku privredi i prati potrebe stanovništva. Dobri poslovni rezultati, očuvani kvalitet kreditnog portfolija, kao i stabilna kapitalna pozicija čine zdrave osnove koje će nam omogućiti da i u narednom periodu ostanemo pouzdana i profesionalna podrška svim našim klijentima i celokupnoj društvenoj zajednici", izjavila je Draginja Đurić, predsednik Izvršnog odbora Banca Intesa, koja je na svečanosti u Londonu primila priznanje u ime banke.

BEOHEMIJA

Oskar kvaliteta za 2012. godinu

Fondacija za kulturu kvaliteta i izvrsnost u saradnji sa PKS i Ministarstvom privrede i finansija dodelio je Poslovnom sistemu Beohemija priznanje "Oskar kvaliteta" za poslovnu izvrsnost u kategoriji velikih organizacija.

Generalni direktor Beohemije Željko Žunić je prilikom primanja nagrade izjavio: "Veoma smo ponosni što smo laureati prestižnog priznanja "Oskar kvaliteta" u ovako oštroj konkurenciji. Mi smo razvojno i izvozno orijentisan domaći proizvođač koji nastavlja da investira u širenje poslovanja na tržišta Istočne Evrope, Rusije i Grčke. U prvih šest meseci 2012. godine ostvarili smo porast prodaje od 43 odsto u Srbiji i 33 odsto u izvozu i uložili smo preko 20 miliona evra u razvoj proizvodnje i novih proizvoda. Nagrada nas obavezuje da nastavimo da radimo u istom smeru, da idemo ka Evropi i međunarodnom tržištu. "Oskar kvaliteta" nas motiviše da nastavimo da koristimo ekološke sirovine u proizvodnji i da naši proizvodi imaju "Eko znak".

KNAUF

Besplatan softver

Kompanija Knauf Insulation je u saradnji sa docentom Arhitektonskog fakulteta u Beogradu, dr Aleksandrom Rajčićem, razvila softver "KnaufTerm 2 PRO". Softver je namenjen stručnoj javnosti kako bi njegovi korisnici mogli da provere energetska svojstva zgrade u skladu sa pravilnicima o energetskoj efikasnosti i sertifikaciji zgrada. Ovaj softver do sada je besplatno preuzelo više od 1500 korisnika i bio je jedan od osnovnih alata koji je pomogao prvoj generaciji odgovornih inženjera energetske efikasnosti da urade elaborate, odnosno da kontrolišu rezultate.

"Po evropskim standardima svaka zgrada moraće da ima svoj energetski pasoš, a od 2020. godine nultu potrošnju energije. Kako bismo taj proces ubrzali i omogućili lakšu primenu novih Pravilnika u Srbiji, Knauf Insulation je podržao razvoj ovog softvera i ponudio ga licenciranim, odgovornim inženjerima za energetsku efikasnost zgrada", rekao je Tihomir Civkaroski, generalni direktor Knauf Insulationa.

QATAR AIRWAYS

Uvedena linija Doha–Beograd

Avio-kompanija Qatar Airways uvela je let za Srbiju, kao svoju najnoviju destinaciju u jugoistočnoj Evropi i jedanaestu novu destinaciju ove godine. Avio-kompanija čije je sedište u Dohi, inauguracionim letom obeležila je početak letenja ka Beogradu tri puta nedeljno, i na taj način uspostavila vezu sa srpskim istorijskim i kulturnim atrakcijama.

Generalni direktor Qatar Airways Akbar Al Baker izjavio je da novouspostavljena linija predstavlja veoma značajan korak za višestruko nagrađivanu avio-kompaniju: "Glavni grad Srbije Beograd je širom Evrope poznat po svom fantastičnom noćnom životu i jedinstvenim kulturnim destinacijama. Uz visok standard komfora i ljubaznost, ponosni smo što možemo da omogućimo svojim putnicima, bilo da putuju poslovno ili privatno, besprekornu vezu sa jednim od najfascinantnijih gradova u Evropi."

REPRESENT I IPSOS

Udruženo istraživanje reputacije

Agencije Represent Communications i IPSOS Strategic Marketing, lideri u oblasti poslovnih komunikacija i istraživanja, kreirale su novu uslugu, Udruženo istraživanje reputacije pod nazivom RENOME. Osim dubinske analize podataka iz istraživanja, kompanije koje žele da saznaju više o svojoj reputaciji dobijaju i savete šta mogu da preduzmu kako bi unapredile svoju reputaciju i poslovanje. S obzirom da se ponuda odnosi na udruženo istraživanje na nivou industrija i da istraživanje može preuzeti nekoliko kompanija, ostvaruju se značajne uštede u budžetu, tako da RENOME predstavlja odgovor na otežane uslove poslovanja na domaćem tržištu.

"Kompanije sa snažnijom reputacijom imaju i do 150 odsto veću vrednost na tržištu od onih koje svojim ugledom ne upravljaju strateški. Reputacija se gradi godinama, a može da bude ugrožena za samo 24 sata", izjavila je Jelena Kovačević, generalni direktor agencije Represent Communications, a Research Director Ipsos Strategic Marketinga Predrag Kurčubić je rekao da će "RENOME kompanijama dati mogućnost da izmere svoju reputaciju i strateški njome upravljaju".

ERSTE BANKA

Prodato 70 odsto obveznica

Na primarnoj prodaji Prve emisije dugoročnih dinarskih korporativnih obveznica Erste Bank a.d. Novi Sad na Beogradskoj berzi prodato je obveznica u vrednosti 1,46 milijardi dinara, što čini 69,76 odsto ukupne ponuđene količine.

"Ovaj pionirski korak za naše tržište, prodaja obveznica banke putem javne ponude na primarnom segmentu regulisanog tržišta Beogradske berze, pokazao je da postoji veliko interesovanje investitora za ulaganje u obveznice stabilnih i perspektivnih banaka. Osim povećane fleksibilnosti koju smo ovim obezbedili, posebno nas raduje što prodajom obveznica doprinosimo dinarizaciji srpskog finansijskog sistema. Cilj nam je da budemo i predvodnici u kreiranju sekundarnog tržišta dužničkih hartija od vrednosti u Srbiji, kao prvom koraku revitalizacije domaćeg tržišta kapitala", izjavio je Slavko Carić, predsednik Izvršnog odbora Erste Bank a.d. Novi Sad.

RAIFFEISEN

Zajam od 10 miliona

Raiffeisen Leasing d.o.o. Beograd potpisao je ugovor o zajmu u vrednosti od 10 miliona evra sa CEB (Council of Europe Development Bank – Razvojna banka Saveta Evrope), pri čemu CEB finansira 50 odsto od navedene vrednosti. Cilj ovog zajma je finansiranje, pre svega, sektora malih i srednjih preduzeća radi promovisanja i podsticanja njegovog razvoja.

"Mala i srednja preduzeća imaju važnu ulogu u privredi Srbije. Glavna zamisao je da se malim i srednjim preduzećima omogući pristup kapitalu, koji je svakako potreban za njihov ekonomski razvoj i da se skrene pažnja na izazove vezane za njihov budući napredak. Smatramo da Raiffeisen Leasing d.o.o. Beograd ima priliku da znatno doprinese ovom cilju. Negujući dobru saradnju sa malim preduzećima i preduzetnicima, ovaj projekat se sastoji od delimičnog finansiranja potprojekata vezanih za produktivna ulaganja koje preduzimaju postojeća mikro, mala i srednja preduzeća", kažu u Raiffeisen Leasingu.

PR INDUSTRIJA

Reputacija je kapital, čuvajte ga

Piše: Jelena Kovačević,
generalni direktor Represent Communications

Ime je fiktivno, događaj nije: dugogodišnji prijatelj Pera Perić je tražio je da mu pozajmim novac, nešto ga je snašlo. Dobio ga je. Jemstvo su bile dve decenije našeg prijateljstva.

U poslu se pri donošenju važnih odluka koristim raznim alatima kako se odlučivanje ne bi svelo na slušanje osećaja u stomaku. Ovde, međutim, nikakve procene rizika ili prebrojavanje razloga "za" i "protiv" ne pomažu, jer vrednost poverenja u prijatelja ne mogu da prikažem kao broj.

Poverenje je vezivni materijal sa kojim gradimo odnose sa ljudima, a ovakve situacije su test opterećenja. Zbog njih preispitujemo sopstveno rasuđivanje. Na osnovu čega jednoj osobi verujem više, a drugoj manje? Razmišljajući o svom prijatelju, njegovom karakteru, društvu u kom se kreće, prethodnim postupcima, bilo mi je jasno da skup svih tih utisaka utiče na mene. Međutim, kad su prilike takve da se prijateljstvo dugo pola života lomi ili opstaje, sve te osobine su sitnice, u odnosu na dobru reputaciju koja se stiče kroz dela.

Bilo da razmatrate vrednost datog obećanja, poveravate tajnu ili se uzdate u nečiju sposobnost da završi važan posao, izgledno je da ćete razmotriti reputaciju te osobe, stečenu na osnovu prethodnih dela.

Promene u poslovnom okruženju koje je doneo 21. vek povećale su značaj korporativne reputacije. Ugled kompanije gradi se odnosima sa javnošću, ali i kvalitetom proizvoda, rezultatima poslovanja, zadovoljstvom zaposlenih. Potrošačima ili klijentima to je i te kako važno. Jedno istraživanje "Weber Shandwick" pokazuje da 70 odsto potrošača izbegava proizvod ako nema poverenja u kompaniju iza njega, a više od polovine će istražiti više o kompaniji pre nego što se odluči za kupovinu proizvoda. Veoma je važno i da postoji usaglašenost između reči i dela. Danas se sve lakše uočavaju nedoslednosti između rečenog i urađenog, a kroz društvene medije informacije se prenose velikom brzinom. Zato se mora voditi računa o tome da se izgradi, neguje i održi pozitivna reputacija kroz brojne aktivnosti, komunikaciju vrednosti i kontinuiran kontakt sa javnošću.

Srećna okolnost je to što se, za razliku od poverenja među prijateljima, korporativna reputacija može izmeriti. Prateći trendove u struci, Represent Communications i IPSOS Strategic Marketing nedavno su tržištu Srbije predstavili "Renome", udruženo istraživanje reputacije na nivou industrija. Pored dubinskog istraživanja faktora koji na reputaciju utiču (poslovanje, proizvod, komunikacije i marketing, radno okruženje, CSR), "Renome" kompanijama nudi i konkretne alatke kako reputacijom mogu upravljati na održiv način.

I pojedincu i kompaniji, reputacija je kapital kojim se kupuje poverenje. Ne zaboravite da ona ulazi u "sobu" pre nego što vi stignete i da pokucate na "vrata", zato je dobro čuvajte.

FOODLAND

Nova fabrika

Kompanija Foodland otvorila je novu fabriku u mestu Igroš kod Brusa – reč je o domaćoj grinfild investiciji od 3,5 miliona evra. "I u novoj fabrici ostaćemo potpuno posvećeni proizvodnji zdrave hrane i zadržaćemo tradiciju pripreme proizvoda, kako mi volimo da ih zovemo, "domaće radinosti". Imamo jasnu viziju da je kvalitet imperativ za potrošače, a Srbija je područje sa odličnom i nedovoljno iskorišćenom sirovinskom bazom kada su u pitanju voće i povrće i nudi izuzetne uslove za proizvodnju visoko kvalitetnih i zdravih proizvoda. Bez obzira na to, tržišno učešće organske hrane u Srbiji je samo 0,3 odsto, dok u najrazvijenijim zemljama dostiže čak 10 do 15 odsto zbog čega se nadamo da će naš uspeh podstaći i druge kompanije da ulažu u ovu vrstu proizvodnje", rekao je Vaso Lekić, direktor kompanije Foodland.

HENKEL

Nova proizvodna linija

U fabrici Henkel Srbija u Kruševcu je, kao deo Masterplan projekta, puštena u rad nova proizvodna linija. Zahvaljujući ovoj investiciji vrednoj više od 2 miliona evra, proizvodiće se međunarodni brend Bref za domaće i mnoga izvozna tržišta, uključujući i Evropsku uniju.

Masterplan projekat podrazumeva premeštanje, automatizaciju i uvećanje kapaciteta fabrike tečnih sredstava. U Kruševcu će se proizvoditi Bref ali i Somat, Pur, Pril, Clin i Opti i izvoziće se na tržišta širom Evrope.

Prilikom svečanog otvaranja Dirk Holbah, direktor upravljanja proizvodnjom na međunarodnom nivou u sektoru Detergenti i kućna hemija kompanije Henkel, je rekao: "Utrostručili smo proizvodnju tečnih sredstava za samo pet godina, stabilizovali smo proizvodnju čvrstih sredstava i čak smo odlučili da uvedemo nove tehnologije i proizvode. Ako uporedim ovu lokaciju sa naših ostalih 27 filijala u svetskoj proizvodnoj mreži, mogu da potvrdim da smo na odličnom putu i da će se ova fabrika dalje razvijati jer planiramo i u budućnosti da nastavimo sa ulaganjima."

JTI

Uloženo 40 miliona dolara

U fabrici Japan Tobacco International (JTI) u Senti puštena je u rad nova mašina za sušenje duvana, koja je deo ovogodišnjih ulaganja od 40 miliona dolara u Srbiji. Tim povodom Kristijan Kring, potpredsednik kompanije JTI za Zapadni Balkan, rekao je da je tih 40 miliona "dokaz kontinuirane i dugoročne posvećenosti razvoju poslovanja u Srbiji", i dodao: "Uvereni smo da ćemo nastaviti da razvijamo našu kompaniju dokle god budemo poslovali u predvidivom i stabilnom poslovnom okruženju. Stoga pozdravljamo inicijativu Ministarstva finansija za usvajanje petogodišnjeg akciznog kalendara."

Danilo Stojanović, direktor fabrike JT International a.d. Senta rekao je da je "duvan jedna od retkih poljoprivrednih kultura koja ima sigurno tržište", a da je prošle godine JTI izvezao duvan u vrednosti od 11 miliona dolara u EU. "Da bismo ostali konkurentni na globalnom tržištu, neophodno je predvidivo poslovno okruženje, kao i podrška države poljoprivrednom sektoru", rekao je on.

PIRAEUS BANKA

Poverenje uprkos krizi

"Od preuzimanja Atlas banke u 2005. godini Piraeus banka Beograd je porasla, i u veličini i u obimu poslovanja. Trenutno, imamo mrežu od 42 filijale, oko 610 miliona evra kredita, oko 272 miliona depozita i više od 580 zaposlenih. Ukupno, Piraeus bankarska grupa je do sada investirala oko 500 miliona evra u Srbiji", rekao je Neoklis Neokleus, predsednik izvršnog odbora Piraeus banke, u razgovoru sa predstavnicima medija.

On je naglasio da je Piraeus banka Beograd povećala svoj akcijski kapital tokom 2012. za 20 miliona evra, čime je povećala svoj koeficijent adekvatnosti kapitala na 30 odsto (dva i po puta više od obaveznog minimuma) i tako postala jedna od najbolje kapitalizovanih banaka na srpskom bankarskom tržištu.

"Na dan 30. 6. 2012. Piraeus banka Beograd je imala ukupan depozitni portfolio od 272 miliona evra, što predstavlja rast od 7 odsto u poređenju sa krajem 2011, dok je ukupni kapital dostigao 106,7 miliona evra. Rast depozita je rezultat poverenja i lojalnosti klijenata uprkos krizi u Srbiji i događanjima u Grčkoj", zaključio je Neokleus.

LG

Smart mobilni štampač

LG Electronics (LG) predstavio je smart mobilni štampač, Pocket Photo PD221, prenosivi uređaj koji omogućava štampanje fotografija sa smart telefona. LG Pocket Photo pruža mogućnost štampanja visokog kvaliteta uz opciju bežičnog povezivanja sa smart telefonom. Osim toga, Pocket Photo aplikacija za Android uređaje omogućava korisnicima da brzo obrađuju fotografije, kao i da unesu QR kodove, preko kojih se fotografije direktno postavljaju na društvene mreže.

LG Pocket Photo je jedan od najmanjih i najlakših prenosivih štampača na tržištu, a pored skoro neosetne težine od 215 grama, njegove dimenzije su svega 72 x 120 x 24 mm, tako da može da stane na dlan ruke. Dizajniran tako da pruži maksimalnu prenosivost i upotrebljivost, LG Pocket Photo izrađuje fotografije u dimenzijama od 5,1 x 7,6 cm (2 x 3 inča).

Dr Ristić

dom zdravlja

01.-31. DECEMBAR

0–24

UHO

GRLO

NOS

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJATRIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA i MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764
Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h, Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

BESKONAČNO SLOBODAN: Ramuš Haradinaj Fotografije: REUTERS

Podsećanja

Po Zakonu Leke Dukađina

Svoj deo krivice nose i srpske vlasti koje se, u najmanju ruku, nisu pretrgle da pomognu Tribunalu da obezbedi relevantne dokaze protiv Haradinaja

Nakon što je Međunarodni krivični tribunal za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji prošle nedelje po drugi put oslobodio bivšeg komandanta UČK Ramuša Haradinaja i dvojicu bliskih saradnika odgovornosti za ratne zločine na Kosovu, u Srbiji se rasplamsala polemika o efektima rada Tribunala na odnose u regionu. Ovom presudom, kao i nešto ranijom odlukom Apelacionog veća da oslobodi hrvatske generale Antu Gotovinu i Mladena Markača, ne negira se samo krivica optuženih, već i postojanje "zajedničkog zločinačkog poduhvata" (ZKP) u oba slučaja.

S obzirom na to da su mnoge druge optužnice u tekućim postupcima zasnovane na ZKP, ove odluke bi mogle da imaju dalekosežan značaj na buduće presude. I više od toga: ukoliko bi se istorija pisala na osnovu anala Tribunala, ispalo bi da je etničko čišćenje Srba tokom operacije "Oluja" 1995. i sa Metohije 1998. godine bilo rezultat sticaja okolnosti, a ne nečijeg plana ili namere.

Pripremajući se za pisanje analize oslobađanja Haradinaja, ovaj dopisnik je sa izvesnim iznenađenjem ustanovio da je ona već napisana i objavljena u "Vremenu" broj 901 još pre pet i po godina – 10. aprila 2005, nakon što je Haradinaj prvi put pušten. Tekst zaslužuje da bude ponovno objavljen – čitajući ga sa vremenske distance, izgleda mi da mu se ni danas ništa ne može oduzeti ni dodati. Osim možda jedne stvari: nakon dvostrukog "haškog udara" u slučajevima Gotovine i Haradinaja, Čerčilov trg 1 u holandskoj prestonici prestao je da bude adresa na kojoj žrtve zločina u jugoslovenskim ratovima mogu da se očekuju da će pronaći pravdu. Evo šta je bilo 2005, uz neznatna skraćenja teksta.

Verovatno nijedna sudska presuda nije izazvala toliko protesta, ogorčenja, pa i čistog besa u Srbiji, kao odluka Međunarodnog krivičnog tribunala za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji da oslobodi Ramuša Haradinaja, bivšeg premijera Kosova, odgovornosti za smrt najmanje četrdeset civila – Srba, Roma i Albanaca – tokom rata na Kosovu. Tužilaštvo je za Haradinaja tražilo dvadeset pet godina zatvora, ali je tročlano sudsko veće, sa sudijom Alfonsom Orijem na čelu, konstatovalo da su izneti dokazi bili "nejasni, nedorečeni ili nepostojeći", pa je Haradinaja, kao i drugooptuženog Idriza Baljaja zvanog Toger, pustilo na slobodu. Sud je, sem toga, konstatovao da dokazana ubistva i napadi koje su jedinice pod Haradinajevom komandom vršile "ne mogu ni po obimu ni po učestalosti da se kvalifikuju kao napad na civilno stanovništvo".

Nemoć tužilaštva da izvede ključne dokaze proizašla je, između ostalog, iz činjenice da je nekolicina važnih svedoka, od kojih su neki bili u programu zaštite, likvidirano pre i tokom suđenja, dok su ostali promenili iskaze ili su odbili da svedoče, čak i pod pretnjom zatvora zbog nepoštovanja suda. "Vaša zaštita ne vredi van zidova ove sudnice", odbrusio je jedan takav "zaštićeni" svedok sudiji kad ga je pitao zašto neće da svedoči. Kad se tome doda da je Haradinaja zastupao elitni (i preskupi) britanski advokatski tim iz kancelarije u kojoj je jedan od partnera supruga bivšeg britanskog premijera Tonija Blera, kao i očigledna blagonaklonost sudija prema naporima odbrane da diskredituje malobrojne svedoke koji su se usudili da optuže Haradinaja i drugove, moglo se sa priličnom merom sigurnosti naslutiti kako će se suđenje završiti. Tako je iskaz jedne zaštićene svedokinje, koja je vrlo uverljivo i detaljno opisala kako ju je silovao Toger (koji je tokom rata bio Haradinajev ađutant i zapovednik specijalne čete UČK Crni orlovi) odbačen jer je po navodima jednog drugog svedoka isti taj Toger istog dana viđen nekoliko kilometara daleko od mesta zločina, pa je sud mudro zaključio da "optuženi nije mogao biti na dva mesta".

U stvari, kada se malo bolje pogleda karijera i uloga Ramuša Haradinaja u kosovskoj tragediji, vidi se da je oslobađajuća presuda bila doneta još pre nego što je suđenje i počelo i to uz pomoć korumpiranih pojedinaca iz samog Tribunala, nesavesnih birokrata UNMIK-a, zapadnih (naročito američkih) tajnih službi i, na našu žalost i sramotu, izvesnih organa države Srbije.

OD IZBACIVAČA DO KOMANDANTA: Ramuš Haradinaj rođen je 3. jula 1968. u selu Glođani nadomak Dečana, u porodici čiji su brojni članovi bili rasuti po zemljama zapadne Evrope, gde su bili uključeni u ekstremističke organizacije kao što je LjPK (Narodni pokret za Kosovo) ali i organizovani kriminal (rođak Nazim je, na primer, dugo važio za najvećeg narko-dilera u Švedskoj). I sam Ramuš je veći deo mladosti proveo u inostranstvu, naročito u Švajcarskoj, sedištu LjPK-a, a priča se da je, između ostalog, bio izbacivač u diskoteci. Kad se u vreme prvih otvorenih sukoba UČK sa policijom tajno vratio na Kosovo, visoko mesto u komandnom lancu mu je već bilo obezbeđeno: njegov brat Daut Haradinaj i stric Redžep Seljimi bili su među osnivačima. Već 24.

RATNIK: I mirotvorac...

marta 1998, mladi i kršni Ramuš predvodio je napad na policiju u blizini svog sela, i tom prilikom bio ranjen (jedan policajac je ubijen). Istovremeno, počeo je da uspostavlja autoritet i reputaciju, pre svega ispoljavajući neviđenu okrutnost: Srbi i "nelojalni" Albanci i Romi počeli su da nestaju, najpre iz Glođana, a zatim i iz šire okoline Dečana i Peći. Mnogi od njih pronađeni su kasnije u Radonjićkom jezeru, zgodno smeštenom u blizini Haradinajevog rodnog sela: "Mrzelo ih je da ih zakopavaju, pa su ih jednostavno trpali u jezero", kaže jedan istražitelj Tribunala koji je godinama radio na ovom slučaju. Prema optužnici, glavnu ulogu u otimanju, mučenju i ubijanju ljudi, među kojima je bilo žena i staraca čiji je jedini greh bio što su živeli u Haradinajevom komšiluku, imao je pomenuti Toger (na albanskom: poručnik), koji se vozikao u crnom "micubiši pađeru". Iako je, prema tvrdnjama sada uveliko pokojnih svedoka i sam Haradinaj povremeno učestvovao u zlodelima protiv ovih nesrećnika, on se ipak više bavio organizacionim poslovima, dok je Toger otvoreno uživao u sakaćenjima, silovanjima i ubistvima. Do juna 1998. u Haradinajevoj "zoni odgovornosti" praktično više nije bilo Srba, osim u gradovima, dok je ceo kraj živeo u strahu od Togera, njegovog džipa i u crno obučenih Orlova.

Naravno, postavlja se pitanje šta je za to vreme radila dična srpska policija, kojoj su aktivnosti familije Haradinaj bile odavno poznate. Odgovor je: ništa, ili gotovo ništa, jer u Glođane nisu smeli ni da uđu, a policijski punkt u obližnjem selu Riznići je bio zatvoren još u martu, posle pomenutog napada. Možda se jedan deo objašnjenja nalazi u činjenici da je Haradinaj imao moćne sponzore u liku Saljija Nimanija zvanog Banana i Ekrema Luke koji su držali monopol na promet naftom i duvanom i drugom strateškom robom u tom kraju, uz punu saglasnost i blagoslov izvesnih državnih organa (magacine Saljija Nimanija je tokom sukoba na Kosovu jedno vreme obezbeđivala Jedinica za specijalne operacije, JSO).

Nakon sastanka na vrhu UČK u Drenici, 23. juna, Haradinaj je uz prilično natezanja zvanično postavljen za komandanta operativne zone Dukađin koja je, osim Peći, obuhvatala i opštine Dečani, Đakovicu i Klinu. Naredba o ovom postavljenju prvi je zvanični dokument o Haradinajevoj komandnoj odgovornosti, ali je problem za tužilaštvo bio to što se većina zločina prema civilima desila pre toga, u aprilu i maju. Tužilaštvo nije uspelo da dokaže da je UČK imala komandni lanac i pre juna, a kao jedan od ključnih dokaza odbrane poslužila je – verovali ili ne – "Bela knjiga o albanskom terorizmu i organizovanom kriminalu na Kosovu i Metohiji", koju je 2003. godine izdala vlada Srbije. U toj knjizi, koja je trebalo da predstavlja sublimaciju saznanja MUP-a i Državne bezbednosti o aktivnostima UČK, doslovno stoji (strana 13) da su jedinice UČK tokom sukoba na Kosovu "delovale bez značajnije međusobne koordinacije". Ukoliko nije bilo koordinacije nije bilo ni efektivne komande, pa se o komandnoj odgovornosti Haradinaja ne može govoriti, rekli su Haradinajevi advokati, pozivajući se na zvaničan stav Republike Srbije.

RAT U RATU: Vratimo se Haradinaju: nakon što se i zvanično ustoličio kao gospodar života i smrti u svom rejonu, Haradinaj se dodatno konsolidovao šaljući u svako selo i zaselok svoje poverenike, po ugledu na partizanske ▸

SVAČIJI:
Nemačko-kosovsko prijateljstvo

Narodnooslobodilačke odbore u Drugom svetskom ratu. Pošto je ovakav organizacioni poduhvat prevazilazio sposobnosti bivšeg izbacivača, albanska tajna služba ŠIK mu je dodelila savetnika u vidu profesionalnog obaveštajca Emruša Džemailjija, pod kodnim imenom "Muhamet", koji je ceo rat proveo u Haradinajevom štabu u Glođanima kao pisar.

Kasnije, dolaskom međunarodne diplomatske, a potom i posmatračke misije na Kosovo (KDOM i KVM), Haradinaj je stekao još moćnije prijatelje, koji su ga povezali sa zapadnim obaveštajnim službama, a naročito sa američkom vojnom (DIA), koja je u Haradinaju odmah prepoznala dragocenog saradnika. To se prijateljstvo, kao što ćemo videti, pokazalo dragocenim za obe strane: Haradinaj je tokom NATO bombardovanja pomagao u navođenju aviona i raketa na važne ciljeve, i za tu svrhu je od Šona Bernsa, američkog "diplomate" u okviru KVM-a dobio satelitski telefon i laserske markere. Čak se u jednom trenutku tokom rata preko tog telefona uživo uključio u Si-En-En kao navodni očevidac srpskih zločina na Kosovu.

Ipak, ispod površine "narodnooslobodilačkog" rata UČK odvijao se takođe krvav sukob između stare garde lojalne emigrantskom LjPK-u i konkurentskih Oružanih snaga Republike Kosova (FARK) bliske Demokratskom savezu Kosova Ibrahima Rugove. Najveći broj pripadnika FARK-a bili su Albanci koji su za vreme stare Jugoslavije bili oficiri JNA i policije, a prvi među njima je bio Tahir Zemaj, koji je jedno vreme bio Haradinajev zamenik. Ovaj sukob je okončan porazom i raspadom FARK-a, a Zemaj je trebalo da bude krunski svedok protiv Haradinaja pred Tribunalom. Ubijen je 4. januara 2003. godine u blizini kombinata Druri u Peći, a istom prilikom stradao je i njegov brat Enis.

Osim FARK-a, Haradinaj je imao problema sa velikom i brojnom porodicom Musaj iz Peći, čijeg je jednog člana 1999. godine ubio Ramušev brat Daut, što je bio povod za krvnu osvetu po prastarom kanonu Leke Dukađina. Sukob je kulminirao u julu 2000, kada su Ramuš, Daut i Toger sa grupom saboraca napali porodično imanje Musajevih automatskom vatrom i "zoljama", ali su naišli na žestok otpor. Ramuš i Daut su tom prilikom ranjeni, a Dautu i Togeru je kasnije i suđeno, ali se Ramuš spasao zahvaljujući američkim prijateljima: smesta je vojnim avionom prebačen u američku vojnu bolnicu u Nemačkoj, da bi potom bio pozvan u Ameriku kao gost jednog kongresmena. Vratio se na Kosovo tek kada je dobio garancije da neće biti obuhvaćen istragom.

Zbog napada na porodicu Musaj, kao i likvidacije nekolicine članova FARK-a 1999. godine, Daut Haradinaj, Toger i još dvojica saučesnika osuđeni su u decembru 2004. godine u Prištini na ukupno 31 godinu zatvora (Toger je dobio petnaest, i moraće da ih dosluži). Pre, tokom i posle suđenja, međutim, većina članova porodice Musaj je likvidirana.

VELIKO PRIKRIVANJE: Poučeni primerom Tahira Zemaja i porodice Musaj, većina svedoka protiv Haradinaja se predomislila, a oni koji nisu, takođe su loše završili. Kujtim Beriša, Rom koji je jedini preostali očevidac Haradinajevog učešća u ubistvima, stradao je u februaru 2007. godine u Podgorici, navodno u saobraćajnoj nesreći, dan pre nego što je zajedno sa porodicom trebalo da bude evakuisan u Hag. Zanimljivo je da je MUP-u Srbije, od koga je Tribunal tražio da Beriši obezbedi pasoš kako bi mogao da otputuje, trebalo čitavih šest meseci da ovoj porodici izda putne isprave, što je postupak koji obično traje nekoliko dana. Pasoše je konačno izdao SUP Prokuplje, jedan dan nakon što je Beriša poginuo.

Svoj udeo u opstrukciji imali su i UNMIK i šefovi zapadnih diplomatskih misija na Kosovu, koji su sasvim otvoreno sprečavali istražitelje Tribunala da prikupljaju podatke i pružali neskrivenu podršku optuženom (bivši šef UNMIK-a Hans Jensen Petersen se čak rasplakao kad je pratio Haradinaja na aerodrom posle podizanja optužnice). Sem toga, po svedočenjima Florans Artman i Karle del Ponte, pojedine američke diplomate su vršile pritisak da se optužnica ne podigne, obrazlažući to Haradinajevom ulogom "garanta stabilnosti na Kosovu".

Svoj deo krivice, međutim, nose i srpske vlasti koje se, u najmanju ruku, nisu pretrgle da pomognu Tribunalu da obezbedi relevantne dokaze protiv Haradinaja. Tribunal od Srbije nikada nije dobio nijedno slovce o slučaju "Klečka", o kome se onoliko govorilo u ovdašnjim medijima, kao ni o čitavom nizu drugih događaja o kojima su naše vlasti imale saznanja.

Poučan je i primer Zorana Stijovića, bivšeg radnika Državne bezbednosti, koji je na Kosovu bio šef analitike u prištinskom Centru DB-a. Stijović je, nakon što je prošle godine pozvan da svedoči protiv Haradinaja, zatražio od šefa Nacionalnog komiteta za saradnju sa Tribunalom Rasima Ljajića uvid u čitav niz dokumenata za koje je znao da su u posedu Službe, MUP-a i Tužilaštva, kako bi svoje svedočenje potkrepio materijalnim dokazima. Ljajić je ovaj zahtev prosledio državnom sekretaru vlade Dejanu Mihajlovu, ali odgovor nikada nije dobio. I u haškom tužilaštvu potvrđuju da su njihovi zahtevi za konkretnim dokumentima koji su mogli da budu upotrebljeni kao dokazi protiv Haradinaja najčešće bili ignorisani.

Stoga je jedan deo žestokih reakcija na presudu iz vrha državne vlasti u najmanju ruku licemeran. Prosto je neverovatno da država Srbija, uz sav svoj aparat, nije mogla da učini više kako bi Haradinaj ostao iza brave, a da je kao

Opak gadan Hag

“Ne, ne... Alo, bre! Neću, bre, da pevam Mladiću.” “Pa šta da pevamo onda?”, čulo se iz mase. Pa su prešli na *Vidovdan*

Danima je na Fejsbuku deljeno saopštenje u kom studenti beogradskog Pravnog fakulteta pozivaju sve kolege da se pridruže “protestu studenata Srbije protiv odluka Haškog tribunala”.

Studenti su ka Narodnoj skupštini krenuli od Pravnog, Filozofskog, Poljoprivrednog i Fakulteta političkih nauka. Ispred ove poslednje grupe je išao kamion sa zvučnicima sa kojih se u jednom trenutku čula pesma *Gangam stajl*, ali sa izmenjenim rečima: “Opak, gadan Hag...” Jedan je rekao: “Nemoj te žutaće”, pa su nastavili sa *Vidovdanom*, pesmama Beogradskog sindikata i skandiranjem Kosovu.

Iza kamiona, a ispred raširene parole “Pravda je slepa”, išao je student maskiran u haškog sudiju. Za njim je išla dečjom vijačom, vezana njegova koleginica. Na sebi je, preko jakne, imala beli plašt. Oko glave je imala povez sa prorezima za oči. Jedan novinar im je prišao i pitao šta to predstavljaju: “Joj, ne smem ja da pričam... Pa ja sam, kao, haški sudija, a ne znam šta je ona.” U razgovor se umešala devojka koja je, očigledno, iz organizacije studentskog protesta: “Ona je Pravda. Slepa je. Ti je vezanu, kao, vodiš. Razumeš?”

Beograd, 4. decembar

Kad su prolazili pored Veterinarskog fakulteta, ironično su aplaudirali grupi studenata koja je stajala ispred i pušila.

Kolona koja je krenula od Filozofskog fakulteta je na Terazijama počela da kliče Ratku Mladiću. Momak koji je išao ispred kolone i govorio kroz megafon ih je prekinuo: “Ne, ne... Alo, bre! Neću, bre, da pevam Mladiću.” “Pa šta da pevamo onda?”, čulo se iz mase. Pa su prešli na *Vidovdan*.

Jedan policajac je kolegi rekao da studenata ima oko 3500.

Vijorile su se srpske i fakultetske zastave, a neko u sredini je držao i grčku. Držali su parole “Svako je nevin dok se ne dokaže da je Srbin”, “Hag – udruženi zločinački poduhvat”, “Laž nikad ne doživi starost”... Studenti sa Pravnog, koji su do Skupštine došli u pratnji Ministra pravde Nikole Selakovića, nosili su veliki transparent na kome je pisalo: “Al’ tiranstvu stati nogom za vrat, dovesti ga k poznaniju prava, to je ljudska dužnost najsvetija. P. P. Njegoš.”

Student koji je glumio haškog sudiju je ispred svih i dalje vodio koleginicu Pravdu i bacao iznad glave fotokopirane dolare.

Predstavnici studenata su zatim predali policiji lične karte, pa ušli u Skupštinu da predsedavajućem Nebojši Stefanoviću predaju papir kojim, između ostalog, traže donošenje rezolucije o osudi suda u Hagu.

Posle toga je pred studente izašla grupa poslanika Demokratske stranke Srbije. Jedna gospođa, sa bedžom Vojislava Šešelja na kragni kaputa, prišla je poslaniku Siniši Kovačeviću sa namerom da mu skrene pažnju na neku njegovu grešku. “Molim vas, vi ste inteligentno superiorniji od mene. Ne mogu sad...”, prekidao ju je poslanik. Htela je samo da mu kaže da ne treba da drži raširena tri prsta, već skupljena...

Na platou, niže ulaznih skupštinskih vrata, jedna od studentkinja je najavljivala prvo himne – studentsku i državnu – pa zatim i govornike. Za to vreme, jedan koji je do tada govorio pred televizijskim kamerama, dozivao je kolegu koji je uzdignute brade stajao pored voditeljke tako da ga svi vide: “Sinđeliću! Šta ćeš tu? Silazi. Stani ovde, bre!” Ovaj ga, pun sebe, odozgo gleda sa prkosnim osmehom i – ne mrda.

Svojim govorima su okupljenu “mladost Srbije” pohvalili i ohrabrili advokati, profesori, umetnici...

Jedan od njih je rekao da studenti ne treba da se stide srpskih heroja, što je prihvaćeno uz gromoglasno skandiranje Ratku Mladiću. Pred kraj je advokat Goran Petronijević poručio da bi patriotizam trebalo da se uvede kao obavezan ispit na fakultetima.

U dnu stepenica, sam i ćutljiv, stajao je Miša Vacić iz Srpskog narodnog pokreta “1389”. ◂

Stevan Vlajić
Mirko Rudić

svoj glavni doprinos ponudila Batićeve papire i pomenutu “Belu knjigu”, koja inače vrvi od neistina i propagandnih floskula. Logično se nameće pitanje da li su naše bezbednosne službe toliko nesposobne i ideološki zatucane da ne mogu da dođu do informacija koje i vrapci znaju, u kom slučaju postaje jasno ne samo zašto smo izgubili Kosovo, nego da nam je nacionalna bezbednost ozbiljno ugrožena. Drugo objašnjenje je da službe u stvari imaju te podatke, ali da ih kriju od javnosti, pravosudnog sistema, pa i od vlade, da bi ih koristile za sopstvene potrebe kroz ucene i manipulacije. Ne zna se koje je od ova dva objašnjenja poraznije. ◂

Dejan Anastasijević

Nova lica iza RTS-a

Pazi, Mirko, Programski savet

Hiljade zaposlenih na RTS-u rade pod rukovodstvom relativno malog broja ljudi: pored direktora Aleksandra Tijanića, jednu od najvažnijih uloga imaju Upravni odbor RTS-a i Programski savet sa 19 članova. U decembru mnogim članovima Programskog saveta ističe trogodišnji mandat. Prema Zakonu o radiodifuziji sedam članova Saveta dolaze iz redova poslanika, a 12 predlaže Republička radiodifuzna agencija (RRA) iz reda profesionalnih udruženja, naučnih ustanova, religijskih zajednica i udruženja građana. Prošle nedelje i RRA je utvrdila listu od 20 kandidata od kojih će 12 biti izabrano za članove Programskog odbora RTS-a. Ovo su detalji iz njihovih biografija.

Mr Branimir Bata Grulović, magistar političkih nauka

U predlogu za njegovo imenovanje, koji je potpisao predsednik strukovne organizacije Ujedinjeni televizijski eksperti (čiji je Grulović osnivač), stoji da je Grulović (1951) završio dva fakulteta i da je jedan od najistaknutijih RTV poslenika na Balkanu. Navodi se da je karijeru započeo upravo na RTS-u gde je radio kao pomoćnik direktora za produkciju i dobar je poznavalac te kuće.

Mr Radomir A. Krišanović, magistar političkih nauka

Etno pokret Gorun iz Majdanpeka predložilo je Krišanovića (1957), koji je deset godina radio kao profesionalni novinar u zajedničkoj redakciji Radio Majdanpeka i "Majdanpečkih novina". Zatim je više od 15 godina radio na poslovnom informisanju u Rudniku bakra Majdanpek, da bi poslednjih godina bio zaposlen kao bibliotekar u Narodnoj biblioteci u tom gradu.

Nebojša Đurčić, politikolog-novinar

Asocijacija za evropske integracije – Evropa nacija predložila je Đurčića (1956) kao profesionalca sa više od 30 godina novinarskog i uredničkog staža. Bio je urednik spoljnopolitičke rubrike i zamenik urednika u Politici, direktor novinskog sektora Politike AD, član Upravnog odbora NIN-a, urednik ili direktor medija kao što su "Dnevne novine", "Putokaz", "Trip", "Moja Srbija", "Utripu", "Na dlanu", Trident Media Group...

Srboljub Božinović, režiser u penziji

Udruženje dramskih umetnika Srbije predložilo je Božinovića (1948), koji je član tog udruženja i najveći deo karijere proveo je na Radio-televiziji Beograd i RTS-u, gde je režirao više od 2000 emisija – dokumentarnih, muzičkih, obrazovnih, školskih, TV drama...

Zoran Trifunović, inženjer elektrotehnike

Međunarodni muzički centar *Maestro International* predložio je Trifunovića (1959), čiji je on predsednik. Poslednjih sedam godina je radio na unapređenju kulturne saradnje "među narodima Srbije, Jugoistočne Evrope, Evrope i sveta", ustanovio muzičku nagradu i radio na povezivanju muzičkih stvaralaca sa institucijama Evrope i sveta. Osnovao je Muzičko-poslovni centar Melos marketing u Jagodini, festival izvorne muzike Moravski biseri i manifestaciju Zlatni melos. Prethodno je bio glavni tehnolog za proizvodnju kablova u Fabrici kablova u Jagodini i sudski veštak za radio i TV opremu.

Dr Smiljka Lj. Isaković, čembalistkinja i publicistkinja

Udruženje muzičkih umetnika Srbije predložilo je Isakovićku (1953), doktorku kulturoloških nauka, čembalistkinju i pijanistkinju, publicistkinju i docentkinju na Megatrendovom Fakultetu za kulturu i medije. "Dr Smiljka Lj. Isaković se nameće svojim ekspertskim autoritetom kao i teoretskim i praktičnim poznavanjem društvene politike u oblasti kulture i medija, ekonomije kulture i kulturnih potreba, kao i specifičnosti ljudskih i materijalnih kulturnih i medijskih resursa", stoji u preporuci.

Smilja Seljin, filolog

Sekretar Muzičke omladine Novog Sada Milan Radulović, koje je predložilo Seljin (1955), naveo je da je poznaje "već dvadesetak godina, za koje vreme smo ostvarili izvanrednu saradnju. Naša saradnja je posebno intenzivna od kada je Smilja Seljin postala urednica kulture na gradskoj televiziji (Novosadska televizija)". Predložio je i Centar za dijalog i toleranciju iz Novog Sada koji je naveo da Seljin "ima izražene vrednosne stavove koje ume na civilizovan način da iskaže, punom strpljivošću i uvažavanjem prema suprotnom mišljenju".

Jasmina Leković, psiholog

Srpski kulturni klub i Centar za socijalni rad iz Novog Sada predložili su Lekovićevu (1973) sa identičnim obrazloženjem: ona "sa svojim iskustvom stečenim u psihološkom radu sa ljudima raznih uzrasta i uopšte stručnim i moralnim kvalitetima pruža sve garancije da će funkciju na koju se predlaže obavljati savesno i odgovorno, u skladu sa interesima gledalaca i slušalaca u celini". Lekovićeva je šest meseci volontirala u Okružnom zatvoru u Novom Sadu, dve godine je volontirala u Centru za traumu i bavi se psihoterapijom.

Nenad Milosavljević, kompozitor

Udruženje muzičara džeza, zabavne i rok muzike Srbije predložilo je svog člana Milosavljevića (1954), pevača, usnog harmonikaša, akustičnog gitaristu i kompozitora, javnosti poznatog kao Neša Galija. Na šest strana radne biografije detaljno se opisuje kako je Milosavljević muzikom počeo da se bavi neobično rano i potpuno neplanirano, oduševljen usnom harmonikom koju je dobio na poklon. Slede školski dani i upoznavanje sa gitarom, nastupi po niškim parkovima, komponovanje prvih pesama... Neša Galija sedamdesetih počinje da komponuje muziku za pozorište, a zatim osniva grupu koja će kasnije biti nazvana Galija...

Marko Vukomanović, grafički dizajner

Udruženje građana LoveFest iz Vrnjačke Banje predložilo je svog člana Vukomanovića (1986), grafičkog dizajnera obrazovanog na Brera akademiji u Milanu. Dugogodišnji umetnički direktor festivala elektronske muzike LoveFest kroz ovu manifestaciju je "uvek nastojao da prevashodno afirmiše vrednosti širokog društvenog aktivizma koje za svoj cilj imaju unapređenje života naših građana u najrazličitijim oblastima".

Katarina Ostojić, novinar

U dokumentaciji koja je zavedena za Ostojićku (1983), ne navodi se ko je njen predlagač. Stoji da je reč o novinarki sa srednjom stručnom spremom, koja je radila kao honorarni saradnik na Studiju B, kao novinar i urednik emisije "Ekran" u Frame TV produkciji, novinar i urednik emisije "Agenda" i učesnik u izradi namenskim filmova i spotova. Apsolvent je Tekstilne strukovne škole.

foto: Emil Vaš

Biljana Nikolić, ekonomista

Nikolićka (1965) je radila na 3K RTB i RTS-u, gde je obavljala poslove urednika i novinara. Sarađivala je sa Studijom B i osnovala agenciju za konsalting PR link. Radila je i kao koordinator u projektu Svetske banke (2007–2008), kao konsultant u Agenciji za privatizaciju na poslovima koordinacije između Agencije i Ministarstva ekonomije. Tokom 2010. i 2011. radila je na TV Avali kao urednica informativnog programa. Završila je ekonomsku školu.

Aleksandra Grkinić, apsolvent

Grkinićevu (1984) je predložila Milica Milićević, koja je navela da je kandidatkinja dosadašnjim radom dokazala da može kompetentno i odgovorno da radi na poslovima iz delokruga Programskog odbora RTS-a. Grkinićeva je, prema podacima iz radne biografije, od 2005. do 2008. radila na administrativnim poslovima i knjigovodstvu u preduzeću Kristal Dent. Apsolventkinja je na Megatrendovom Fakultetu za međunarodnu ekonomiju, na Odseku za Latinsku Ameriku i Karibe.

Tanja Santrač, ekonomista

Tanju Santrač (1982) predložila je Tijana Grgulović, takođe diplomirani ekonomista. Kandidatkinja je poslednje dve godine radila kao zamenica direktora u bioskopu Kolosej, a prethodno u kompaniji Zepter International. Završila je Fakultet poslovnih studija Megatrend univerziteta. Vlasnica je bloga lifestylemagazine.biz.

Prof. dr Zoran Vujović, profesor Univerziteta Singidunum

Nekadašnjeg ministra u vladi SRJ Vujovića (1954), koji je doktorirao na Tehnološkom fakultetu u Beogradu, predložio je Aleksa Jokić. Vlasnik je firme "TMF 2005", koja se bavi inženjeringom, prometom, posredovanjem i zastupanjem izraelskih firmi. U tri mandata (1989–1995) bio je predsednik Skupštine opštine Užice, zatim poslanik u Skupštini Srbije (1994–1998), član Savezne vlade SRJ kao ministar za saobraćaj i veze (1994–1997) i ministar bez resora (1999–2000).

Tanja Dojčinović, filolog

Dojčinovićevu (1970) je predložila Suzana Vasiljević, diplomirani filmski i televizijski snimatelj. Dojčinovićeva je radila na nekoliko radiostanica, predavala je španski u više škola, a od 2005. radila je u Ministarstvu finansija, Ministarstvu pravde i Ministarstvu unutrašnjih poslova, svuda na poslovima saradnje sa medijima. Tokom 2011. i 2012. uređivala je reviju "Šume", koju izdaje JP "Srbijašume". Ove godine zaposlena je i u Ministarstvu odbrane kao asistent savetnika za medije Aleksandra Vučića.

Dragoljub Kojčić, filozof

Kojčića (1954) je predložila Gordana Petrović. Ovaj diplomirani filozof učestvovao je u osnivanju Instituta za geopolitičke studije 1996. Bio je zamenik ministra za veze sa Srbima van Srbije (od oktobra 2000), od 2004. do 2007. poslanik u Skupštini Srbije, a istovremeno i v.d. direktora Zavoda za unapređenje obrazovanja i vaspitanja. Pokrenuo je listove "Država" i "Zenit", uređivao je "Srpski književni glasnik" i pisao za brojne listove. Objavio je knjigu *Strela vremena i horizont slobode*.

Prof. dr Zoran Avramović, naučni savetnik i profesor

Avramovića (1949) je predložila ekonomista Snežana Stojanović. Radio je kao profesor u gimnaziji i kao naučni istraživač u Zavodu za proučavanje kulturnog razvitka Srbije i Institutu za pedagoška istraživanja. Predavao je na Filozofskom fakultetu i na Fakultetu za kulturu i medije Megatrend univerziteta. Objavio je 17 knjiga, 2 udžbenika, 111 naučnih i stručnih radova i više od 60 prikaza, eseja, polemika, kritika... Bio je urednik Sociološkog pregleda i Zbornika za pedagoška istraživanja.

Bratislav Grubačić, novinar-konsultant

Grubačića (1952) je predložio stomatolog dr Nenad Đorđević. Završio je Pravni fakultet u Beogradu. U mladosti je bio potpredsednik Univerzitetskog odbora SSO Beograda, sekretar u Jugoslovenskoj ligi za mir, ravnopravnost i nezavisnost naroda, a od 1981. direktor Doma omladine Beograda i predsednik Programskog saveta Studentskog kulturnog centra. Radio je i kao direktor izdavačke kuće Mladost i kao urednik u Tanjugovom međunarodnom pres centru. Od 1989. bio je zamenik direktora preduzeća Marketing Slobodne zone Beograd, a od 1992. je direktor konsultantske kuće V.I.P.

Ištvan Bodžoni, pravnik

Bodžonija (1954) je predložio Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine. On je diplomirani pravnik, direktor fondacije Panonija i direktor RTV "Panon" iz Subotice. Radio je kao profesor sociologije i kao novinar, urednik i reditelj na TV Novi Sad i TV Dunav. Autor je više od 250 TV dokumentarnih, obrazovnih i drugih filmova i emisija. U 2010. osnovao je Dunavsku medijsku mrežu čiji je glavni koordinator. ◂

Priredila: Marija Vidić

Šta s japanskim mamografima

Rak dojke u Srbiji: skrining

Od presudne važnosti za skrining jeste da se organizuju dalje procedure kontrola i lečenja kod žena kod kojih se na osnovu skrininga postavila takva indikacija. Dakle, kada se kod jednog broja žena postavi dijagnoza nekog stanja koje ne ukazuje na to da je reč o malignoj bolesti, neophodno je dalje kontrole i ostale vrste dopunskih analiza sprovoditi u zdravstvenoj ustanovi mimo dela službe koja se bavi skriningom

Piše: Zoran Rakočević

Najefikasniji način lečenja maligne bolesti jeste kada se ona otkrije u što ranijoj fazi razvoja, kada je i mogućnost potpunog izlečenja realna.

Karakteristika najvećeg broja malignih bolesti jeste da se pojavljuju i relativno dugo razvijaju bez simptoma tako da, kada se jave prve tegobe, bolest je najčešće već uzela maha, odnosno od lokalne postala bolest koja se širi na više organa i druge sisteme. Tada je efikasnost lečenja značajno manja, a ishod za obolelog postaje neizvesniji.

Postoji veliki broj vrsta malignih bolesti. Nastanak i razvoj nekih od njih je vezan za nasleđe, neke su vezane za pol, neke za navike, radnu i životnu sredinu, dok se pojedine češće javljaju u određenom životnom dobu. Dakle, za većinu njih se može reći da stoje u izvesnoj korelaciji sa nekim od navedenih faktora. Zajedničko im je da se bolesnik može uspešnije i u velikom broju slučajeva potpuno izlečiti ako se adekvatno lečenje započne u što ranijoj fazi razvoja bolesti, odnosno ako se dijagnoza maligne bolesti postavi što ranije.

Količina novca neophodna za troškove lečenja obolelog koje je započeto kada je bolesti u uznapredovaloj fazi, može biti i nekoliko stotina puta veća u odnosu na troškove lečenja započetog u najranijoj fazi bolesti. O uspešnosti lečenja da i ne govorimo.

Skrining neke bolesti predstavlja pozivanje i pregledanje ciljanog dela populacije u kojoj je mogućnost pojave te bolesti veća u odnosu na ostali deo populacije. Ciljnu populaciju definiše vrsta bolesti koja se želi otkriti u što ranijoj fazi. Za rak dojke je to deo ženske populacije (s obzirom na to da se maligni tumori dojke javljaju više od sto puta češće kod žena nego kod muškaraca) starosne dobi od 45 do 69 godina, što je raspon životne dobi u kojoj se ovaj malignitet najčešće javlja. Za karcinom kolona optimalni pregled je da se kod osoba oba pola starijih od 50 godina jednom godišnje analizira uzorak stolice na okultno krvarenje, a kada se utvrdi postojanje krvi indikovan je i kolonoskopski pregled. Za karcinom grlića materice adekvatan skrining je sprovođenje citopatološke analize brisa grlića koje se obavlja jednom u tri godine kod žena starosti od 25 do 69 godina.

CENA KOŠTANJA: U razvijenim zemljama najveći broj novootkrivenih bolesnika obolelih od maligne bolesti nalazi se u ranoj fazi bolesti, dok je u slabije razvijenim zemljama najveći broj već u odmakloj fazi. Uzrok tome je svakako i to što su skrininzi kao preventivni pregledi prisutni i rutinski se primenjuju u razvijenim, dok u nerazvijenim zemljama ne da samo ne postoje već nisu ni u naznaci. Paradoksalno zvuči činjenica da se u razvijenim zemljama bolest otkrije u fazama kada je lečenje efikasnije i jeftinije, dok u siromašnim zemljama pacijenti oboleli od malignih bolesti započinju lečenje u odmaklim fazama kada je ono neuporedivo skuplje. Razlog leži u činjenici da sprovođenje skrininga zahteva dobro razvijeni sistem i besprekorno izvođenje.

Šta znači dobro organizovan sistem s aspekta sprovođenja skrininga?

Uzmimo kao primer Srbiju u kojoj živi nešto više od 1.130.000 žena starosne dobi 45-69 godina, koje čine ciljnu grupu za skrining raka dojke u kojoj mamografski pregled treba sprovoditi na svake dve godine. Naime, smatra se da od pojave bolesti na ćelijskom nivou do porasta tumora do veličine koja se može otkriti raspoloživim dijagnostičkim metodima prođe više od dve godine. Dakle, ako je pregledom dijagnostikovano da nema tumorskih promena u dojci, njegovo eventualno pojavljivanje na narednom snimanju za dve godine biće u fazi kada se bolest može uspešno izlečiti.

Neophodno je, pored ostalog, stalno ažurirati spiskove žena ove starosne dobi: ubeležavati one koje ulaze u 45. godinu života i izbrisati one koje izlaze iz ove starosne grupe, kao i žene kod kojih je postavljena dijagnoza maligne bolesti dojke i koje nadalje podležu drugačijem načinu kontrole i pregleda. Neophodno je uputiti svakoj ženi iz ove grupe pismeni poziv, a ako se ne odazove, poziva se još najviše dva puta u primerenim vremenskim intervalima. Treba obezbediti da žene koje žele da se odazovu na dobijeni poziv prihvate ponuđeni termin. Ukoliko pozvana osoba želi bilo kakvo objašnjenje ili eventualnu promenu termina, na raspolaganju joj mora stajati telefonski dostupna kontakt osoba. Da bi jedan skrining imao smisla i opravdao svoje postojanje, neophodno je da se na njega odazove najmanje 70 odsto ciljne populacije. U Srbiji to je više od 910.000 žena. S obzirom na to da se pregledi sprovode svake dve godine, to

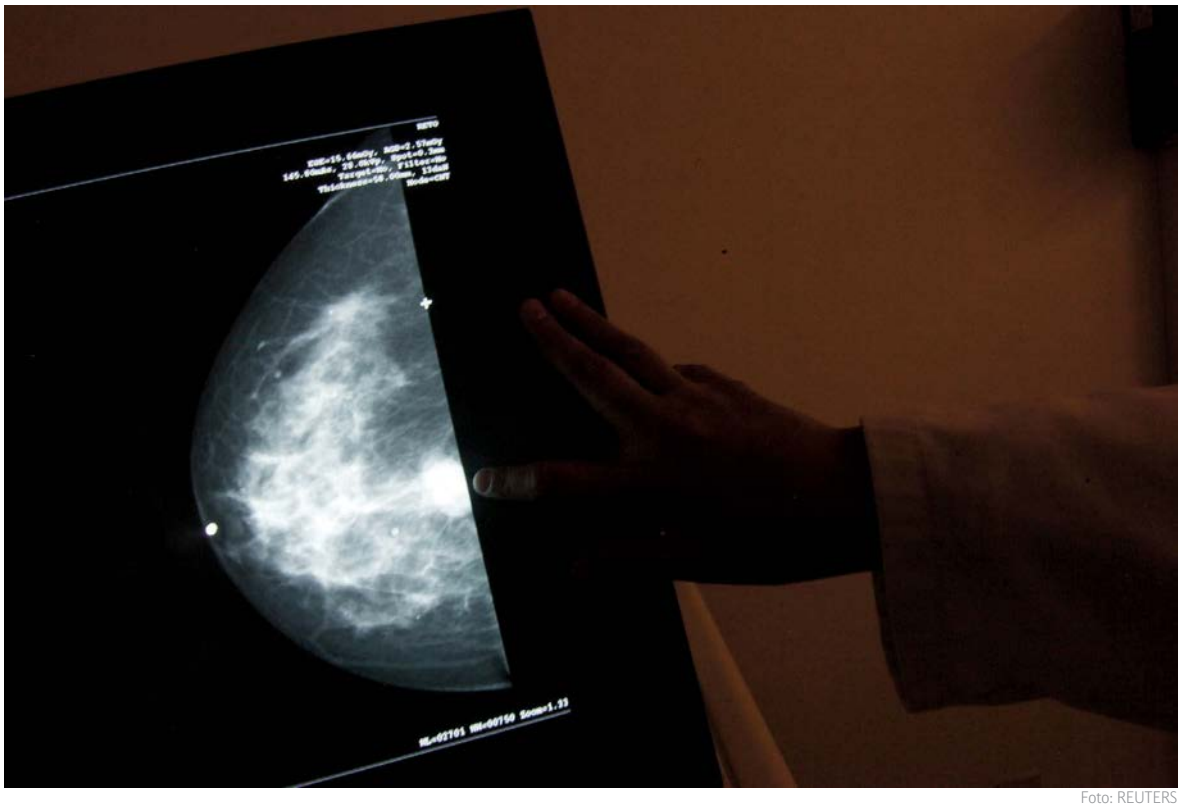

Foto: REUTERS

znači da će prve i narednih godina biti neophodno pregledati više od 450.000 žena. Kako je planirano da se u potpuno razvijenom skriningu ova vrsta pregleda obavlja u stotinak mamografskih jedinica, sledi da će se u svakoj od njih obaviti pregledi oko 4500 pacijentkinja. Imajući u vidu broj radnih dana u toku jedne godine proizlazi da se na jednom mestu dnevno moraju obaviti mamografski pregledi 33 žene. Taj broj ne mora, sam po sebi, biti neprihvatljiv. Međutim, ne treba zanemariti činjenicu da je kod jednog broja žena neophodno sprovesti i dopunske preglede, odnosno neku dodatnu dijagnostičku proceduru (dopunske mamografije, UZ pregled, pregled MR-om, biopsijska analiza uzoraka). Broj takvih slučajeva ne bi trebalo da pređe pet odsto pregledanih: na 910.000 žena tih pet odsto je gotovo 50.000 pregleda koji su složeniji i duže traju u odnosu na osnovni pregled, tako da zahtevaju dopunske materijalne resurse i dodatno vreme. Da bi broj dopunskih pregleda bio sveden na najmanju moguću meru, neophodno je imati tehnološki vrhunsku opremu, tehnički savršeno održavanu, svakodnevnu kontrolu kvaliteta mamografije i, naravno, besprekorno obučenog radiologa i radiološkog tehničara. Prirodno je da lekar koji se dvoumi u postavljanju dijagnoze radije traži dopunski pregled kako bi razrešio svoje dileme. Nije teško zamisliti kolika će tada biti opterećenost novim pregledima i koliko će biti uvećani materijalni troškovi. Da se to ne bi dogodilo, zauzet je stav da svaku mamografiju (reč je o ukupno četiri snimka) treba da čitaju dva međusobno nezavisna radiologa. To znači da je broj pregleda po radiologu povećan dva puta, tj. da je broj raspoloživih stručnjaka dvostruko manji.

SISTEM I ŠUM: Od velike važnosti je definisanje načina čuvanja mamografskih nalaza, kako s aspekta vrste medija na kojima se čuva tako i u pogledu toga da li pacijent treba da sam čuva svoj nalaz ili nalaze treba skladištiti centralizovano u odnosu na zdravstvenu ustanovu, region ili čitavu zemlju. Ovo rešenje zahteva posebnu obazrivost pošto svaki lekarski nalaz može biti i predmet sudsko-medicinskog spora.

Što se tiče edukacije za radiologe i radiološke tehničare, postoje određeni standardi. Prema američkim kriterijumima mamografske nalaze mogu čitati radiolozi ili zdravstveni saradnici koji su završili odgovarajuće kurseve, raznovrsne i po obimu i po kvalitetu. Evropski standardi su značajno stroži. Pre svega, edukativne kurseve za tumačenje mamografskog nalaza mogu sprovoditi samo radiolozi koji obave najmanje 5000 ovakvih pregleda godišnje. S obzirom na činjenicu da u našoj zemlji radiologa sa tolikim obimom rada ima jedva dvoje-troje, morali smo ovu granicu spustiti na 2500 pročitanih mamografija za godinu dana. Pravo da čitaju mamografske nalaze imaju svi radiolozi koji su završili kurs kod pomenutih edukatora.

U evropskim zemljama organizacija skrininga je dosta raznolika. U većini zemalja sprovodi se samo delimični skrining, odnosno nad delom stanovništva koji se kreće od 20 do 70 procenata ciljne grupe. Zapravo skrining (npr. raka dojke) je sproveden nad gotovo celokupnim ciljanim delom populacije jedino u Norveškoj i Švedskoj, gde je odziv veći od 70 odsto. U ostalim zemljama on se sprovodi samo nad delom ciljne populacije ili je ograničen na pojedine regione.

"JAPANSKI MAMOGRAFI": Krajem juna 2010. godine tadašnji ministar zdravlja Tomica Milosavljević je potpisao ugovor sa ambasadorom Republike Japana o donaciji srpskom zdravstvu i daljim putevima saradnje u oblasti skrininga. Ovim ugovorom predviđeno je da se u 33 zdravstvene ustanove Srbije instalira neophodna oprema za sprovođenje skrininga raka dojke. Nedugo zatim potpisan je i ugovor o donaciji EU koji se odnosio na dvadesetak uređaja ▸

iste namene. Prethodno je, u toku priprema za potpisivanje ovog ugovora, ministar Milosavljević imenovao radnu grupu čiji su članovi zajedno sa predstavnicima vlade Japana i EU obišli skoro stotinak zdravstvenih ustanova u Srbiji sa ciljem da definišu u kojima od njih postoje najoptimalniji uslovi za instalaciju ove opreme. Osnovni kriterijumi su bili da se poštuje princip teritorijalnosti, odnosno da locirane zdravstvene ustanove budu pristupačne najvećem broju žena ciljne populacije (11.000-13.000) kao i da postoji spremnost

PITANJE LJUDI, OBUKE I SISTEMA: Mamograf Foto: A. Anđić

zdravstvenih ustanova, pre svega kadrovske mogućnosti da ovu vrstu pregleda mogu da obavljaju. Na ovaj način definisana je mreža od oko 100 mamografskih jedinica od kojih je 53 određeno za prijem donacija Japana i EU. Zajedno sa predstavnicima donatora definisane su ove zdravstvene ustanove, a sredstvima Ministarstva zdravlja su odabrani prostori pripremljeni za prijem opreme.

Naravno da su stručne komisije formirane od ministra zdravlja bile upućene u osnove koncepta skrininga, u ovom slučaju raka dojke. Sledeći problem koji je trebalo prevazići bio je osposobljavanje – edukacija jednog broja radiologa za obavljanje mamografksih pregleda, kao upućivanje u specifičnosti koje ovaj pregled ima u sklopu skrininga. U tom smislu napravljen je plan edukacije radiologa koji su već radili u zdravstvenim ustanovama u kojima je predviđena instalacija opreme iz donacije. Takva dvomesečna edukacija iz tzv. mamografije obavljala se u pet centara u Srbiji: u Institutu za onkologiju i radiologiju Srbije, Institutu za onkologiju u Sremskoj Kamenici, u institutima za radiologiju u Kragujevcu i Nišu, i u zdravstvenom centru u Kraljevu. Prema standardima koje propisuju odgovarajuća udruženja u Evropi definisano je kako takve edukacije treba da izgledaju. Edukacije organizovane po ovom principu su završene do polovine 2012. i bile su besplatne za radiologe iz ustanova u kojima su instalirani aparati iz donacije. Po sličnom principu obavljene su dvonedeljne edukacije radioloških tehničara.

DOGOVORI PROTIV PROBLEMA: Od presudne važnosti za skrining jeste da se organizuju dalje procedure kontrola i lečenja kod žena kod kojih se na osnovu skrininga postavila takva indikacija. Dakle, kada se kod jednog broja žena postavi dijagnoza nekog stanja koje ne ukazuje na to da je reč o malignoj bolesti, neophodno je dalje kontrole i ostale vrste dopunskih analiza sprovoditi u zdravstvenoj ustanovi mimo dela službe koja se bavi skriningom. Pored toga, kod žena kod kojih je postavljena dijagnoza maligne bolesti neophodno je obezbediti lečenje, odnosno sprovođenje hirurških, medikametoznih ili zračnih terapijskih procedura (ili pak njihovu kombinaciju) kako to faza i vrsta bolesti zahtevaju.

U Sloveniji je, na primer, potpisan protokol o međusobnoj saradnji Instituta za onkologiju u Beogradu i Instituta za onkologiju Kliničkog centra u Ljubljani o pružanju različitih oblika pomoći, pre svega edukativnih, za početak sprovođenja skrininga u Srbiji. Čak su razmatrane mogućnosti da se drugo dopunsko čitanje obavlja u drugoj zemlji. U Ljubljani, koja je jedan od centara tzv. pilot skrininga (kada se sprovodi na delu teritorije jedne zemlje), mamografska snimanja se obavljaju, uz sve napred pomenute striktne procedure, prva dva radna dana u nedelji. Trećeg dana su razrešavane konfrontacije ukoliko su dva nezavisna radiologa različito protumačila mamografski nalaz. Tokom poslednja dva radna dana u nedelji sprovođene su dopunske procedure i zauziman definitivan stav u odnosu na postavljenu dijagnozu: ili je stanje definisano kao da nema patoloških promena ili je pacijentkinja upućivana na periodične kontrole ili na lečenje u delove zdravstvenog sistema koji su van organizacije skrininga. Primera radi, fondovi zdravstvenog osiguranja obezbeđuju za obavljanje jednog mamografskog pregleda oko 100 evra, bez obzira na to da li će i u kom obimu će biti sprovođene dopunske procedure.

Jedan od najvećih problema koji se, po mom mišljenju, nameće pred organizaciju skrininga u našoj sredini je nedovoljan broj radiologa koji su prema sadašnjoj koncepciji organizacije rada u većini centara opterećeni radom sa velikim brojem pacijenata, tako da im u okviru radnog vremena ne ostaje prostor za obavljanje skrininga. Da li je rešenje u produženju radnog vremena radiologa ili u definisanju dopunskog rada, jedan je od problema koji Ministarstvo zdravlja treba da reši pre započinjanja skrininga. Pored toga, svakako je lakše promeniti zakonske uredbe kojima će se omogućiti primena izvora jonizujućeg zračenja za sprovođenje preventivnih pregleda – skrininga.

Sigurno je da je Ministarstvo zdravlja u prethodnim i u ovom sazivu jasno prepoznalo značaj skrininga i način njegovog funkcionisanja. Radom Ministarstva od 2010. i 2011. godine obezbeđene su oprema i edukacija lekara. Na sadašnjem Ministarstvu je da, ceneći složenost i obim ovakvog posla, pažljivo, kroz pilot centre, započne njegovu primenu. Svaka brzopletost i odstupanje od striktnih principa skrininga može dovesti u pitanje njegovu suštinu. Uvereni smo da će Ministarstvo zdravlja na pravi način započeti njegovu primenu i da će se bar u jednom segmentu našeg društva osetiti kontinuitet rada Ministarstava, bez obzira na to u kakvom su sazivu, a u skladu sa potrebama i za dobrobit stanovništva. ◂

Autor je v. d. direktora Instituta za onkologiju i radiologiju Srbije i predsednik Republičke radne grupe za onkologiju

Београд
www.beograd.rs

OD KOMBINATA DO KORPORACIJE

Poljoprivredni kombinat Beograd je bio najuspešnija poljoprivredna kompanija u bivšoj Jugoslaviji. Danas je najveće poljoprivredno preduzeće u Srbiji i beleži sve bolje rezultate

Poslednjeg dana maja 2010. godine potpisan je ugovor o prenosu vlasništva nad Poljoprivrednom korporacijom Beograd (PKB) sa države na Grad Beograd. Gradonačelnik Dragan Đilas tada je rekao da će Grad pomoći PKB-u da "stane na noge".

Nepune dve i po godine nakon što je PKB postao 23. javno preduzeće, Rajko Mandić, generalni direktor ovog preduzeća, kaže da zaposleni u PKB-u, posle dugog perioda, ponovo imaju sigurnost i saznanje da žive od rezultata svoga rada. "Oni znaju da može da se podeli samo ono što je i stvoreno kao nova vrednost u poslovanju, i da su stvarno zaradili prosečnu zaradu, koja danas iznosi oko 46.000 dinara. Ponosni smo i na činjenicu da su znanje i rad 2000 zaposlenih omogućili da firma posluje sa profitom, i da se vraća na put starog uspeha. Pravi uspesi nam tek predstoje", kaže Mandić.

RAJKO MANDIĆ, GENERALNI DIREKTOR PKB

Upravo je nezadovoljstvo zaposlenih bio jedan od osnovnih problema u ranijem periodu. Usled lošeg stanja u državi, a time i u tadašnjem PKB-u, nisu plaćani porezi ni doprinosi na zarade od 1992. godine. U dva navrata je vršena konverzija poreskog duga u državno vlasništvo, pa je tako i došlo do promene strukture kapitala firme iz društvenog u kapital koji je u državnom vlasništvu. "Tada je urađen fer socijalni program, za koji se prijavio veliki broj zaposlenih, i tako se došlo do današnjeg optimalnog broja zaposlenih, potrebnih za poslovanje u skladu sa postojećim proizvodnim tehnologijama", kaže direktor Mandić i dodaje: "Treba istaći da je novac za socijalni program obezbeđen iz sopstvenih izvora i firma nije opteretila budžet niti Grada niti Republike. Od marta ove godine, PKB izmiruje apsolutno sve obaveze i doprinose tako što se svakog meseca uplati u budžet oko 60 miliona dinara."

Kada je 2010. godine promenjen menadžment, urađen je popis i finansijski *Due Diligance*, koji je pokazao da je firma imala ogromne dospele dugove prema državi, bankama i dobavljačima, uz veoma loše bilanse stanja i uspeha. Uočeno je da stanje u firmi nije bilo sjajno, ali s obzirom da postoji veliki potencijal kompanije može se brzo uspostaviti dugoročno održivo poslovanje. "Nigde u svetu poljoprivreda ne može da propadne ako se upravlja racionalno i domaćinski. Najviše nas je obradovala činjenica da firma i pored svog lošeg perioda nije izgubila dobre kadrove", kaže Mandić.

On još kaže da početni uspeh novog PKB-a leži u odličnom timu ljudi koji ga danas vode:

"Na početku smo sagledali realno stanje u firmi i napravili čvrst akcioni plan oporavka i restrukturiranja. Trebalo je obezbediti nesmetan *cash flow*, i time su se bavile finansije. Sa druge strane, zatekli smo situaciju da su nabavne cene pretežno bile više od tržišnih, dok su prodajne cene bile uglavnom ispod tržišnih. To je bio izazov za novog komercijalnog direktora, koji je to s lakoćom savladao. Bilo je dosta teških i neprijatnih pregovora, ali je PKB napokon postigao cene kod kupaca i dobavljača koje zaslužuje."

Popravljena je radna disciplina i uvedene su stroge kontrole troškova na mestima nastanka, pa je i novac počeo da pristiže – ovogodišnji profit je veći od deset miliona evra. Ljubinko Karaklajić iz PKB-ovog sindikata "Nezavisnost" kaže da se smanjio broj ljudi: "Bilo je tu svašta. Bilo je izmišljenih mesta, po mom mišljenju, ali sada je sasvim zadovoljavajuće. Ko je neradnik, tome se ne može ništa. Ko voli da radi – on radi."

Sa tim je saglasan i šef sektora za održavanje Slobodan Vasiljević. "Više se radi, ali svi nekako gledamo da ovo preduzeće dignemo na noge, i zaposleni radnici i rukovodstvo. Mnogo je bolja situacija od dolaska novog rukovodstva. Plate su sasvim solidne, i uglavnom su svi zadovoljni", kaže Vasiljević.

Za ovu godinu je predviđen početak investicionih ulaganja, i u skladu s tim već je investirano oko 15 miliona evra. Za oko dve nedelje otvoriće se nova farma sa 2560 muznih krava koja će biti najmodernija u regionu. Pored toga, investirano je i u novu mehanizaciju i u sisteme za navodnjavanje. Za više od četiri puta povećane su površine koje se navodnjavaju, tako da se sada navodnjava oko 6000 hektara. Sva investiciona ulaganja su realizovana delom iz komercijalnih kredita, a delom iz sopstvenih novčanih sredstava. Za sledeću godinu se planira nastavak

Od krava do traktora

– Osnovni kapaciteti PKB-a su 21.500 hektara obradivih površina u ratarstvu. Kapaciteti u stočarstvu su: 9000 muznih krava sa pripadajućim podmlatkom, 3700 grla junadi u tovu, 400 krmača i pripadajući broj tovljenika, 2000 ovaca svih kategorija, bikovski centar čiji kapaciteti pokrivaju potrebe Korporacije PKB i znatan deo tržišta Srbije, testna stanica svinja i proizvodnja rasnog priplodnog materijala u svinjarstvu. Tu su još i tehnička infrastruktura za podršku osnovne proizvodne delatnosti (radionice, tehnički centri, administrativni prostor, magacini i dr.) ukupne površine 38.000 m².

– Skladišni i doradni sistemi: PKB "Agroseme" je fabrika za doradu semena. Pun kapacitet fabrike je 15.000 tona semena strnih žita i soje do 1000 tona. Sušara u sezoni može da osuši do 6000 tona kukuruza u klipu.

PKB "Mlinpek" poseduje silose u koje može da se smesti oko 24.000 tona pšenice, a kapacitet sušare je 32 t/h.

PKB "Inshra" fabrika stočne hrane poseduje 25.000 tona skladišnih prostora.

– Pogoni za proizvodnju vode (sopstveni vodovod) za snabdevanje sanitarnom vodom Proizvodnih pogona i farmi PKB Korporacije i Prehrambene industrije u industrijskoj zoni PKB-a (preduzeća ranijih članica sistema PKB).

– MZ Padinska Skela i sedam satelitskih naselja, u kojima živi 25.000 stanovnika.

– Pogon za proizvodnju industrijske pare za potrebe prehrambene industrije u industrijskoj zoni PKB-a.

– Poljoprivredna mehanizacija i transportna sredstva: 295 traktora svih kategorija, 33 kombajna za ubiranje useva, 17 utovarnih mašina, 12 linija za baliranje sena, 4 velika traktora guseničara, preko 1000 svih vrsta priključnih mašina.

Osim proizvodnih, PKB Korporacija pokriva i vitalni deo komunalnih funkcija u naseljima i industrijskoj zoni u Pančevačkom ritu.

investicija u modernizaciju farmi i mehanizacije, kao i nastavak širenja sistema za navodnjavanje.

"Svaki dan stiže nova mehanizacija i mi radnici po tome vidimo da je u firmi bolje", kaže Vasiljević.

Pored svega toga, gradske vlasti su kupovinom celog preduzeća došle u posed i celokupnog zemljišta na teritoriji Beograda koje nije malo (vidi okvir). Zbog izgradnje mosta Zemun–Borča i obilaznica oko Beograda, povećana je cena poljoprivrednog i građevinskog zemljišta na levoj strani Dunava. Pre 18 meseci čelnici Grada su najavili da će se isturene parcele u vlasništvu PKB-a prodati, a da će se nekom zemljištu promeniti namena – u zavisnosti od pogodnosti njegovog položaja. Generalni direktor Mandić kaže da su sadašnji planovi PKB-a da se prodajom nekoliko desetina hektara takvog zemljišta može obezbediti dovoljno sredstava za nove investicione cikluse i kupovinu zemljišta koje je udaljenije i samim tim povoljnije za poljoprivrednu proizvodnju.

Suša nije problem

Ovogodišnja suša je napravila štetu čitavoj državi u iznosu od 1,5 do 2 milijarde evra. To znači da je i BDP manji za taj iznos.

Kada je reč o PKB-u, nivo smanjenja prinosa zbog suše je niži od nivoa povećanja cena poljoprivrednih proizvoda. Zbog toga će poslovni rezultat PKB-a za ovu godinu biti u skladu sa planiranim. Takav rezultat postignut je zbog odlične pripreme zemljišta i tretiranja useva, kažu u ovom beogradskom preduzeću.

UNAPREĐENA MEDICINSKA BRIGA ZA SUGRAĐANE

Novi sistem za efikasno zbrinjavanje pacijenata

Predviđeno je da sve beogradske zdravstvene ustanove Gradskom centru za obaveštavanje dostavljaju podatke, odakle se prosleđuju Gradskom zavodu za hitna medicinska stanja. Tako bi ekipe Hitne pomoći na terenu u svakom trenutku imale informaciju gde su slobodni kapaciteti i gde mogu prevoziti pacijente

Ideja da se pri Gradskom centru za obaveštavanje obavlja i koordinacija zbrinjavanja urgentnih stanja nastala je iz potrebe da se na jednom mestu slivaju podaci o raspoloživim kapacitetima za prijem pacijenata čije zdravstveno stanje zahteva hitno zbrinjavanje. To će omogućiti da pacijenti dobiju bržu, efikasniju i kvalitetniju medicinsku pomoć i negu. U Gradskom centru za obaveštavanje već se prikupljaju i obrađuju sve dostupne informacije neophodne za nesmetano obavljanje vitalnih funkcija Grada, pa je logično da se sa istog mesta koordinira i zbrinjavanje hitnih zdravstvenih slučajeva.

Zamenik gradskog sekretara za zdravstvo dr Aleksandar Stefoski u razgovoru za "Vreme" govori o prednostima ovakvog sistema rada. "Na ovaj način želeli smo da postignemo ravnomerniju opterećenost zdravstvenih ustanova i to kako gradskih tako i onih čiji je osnivač država, imajući u vidu da o zdravlju građana Beograda brinu svi zajedno i da su neke državne ustanove, pre svega mislim na Urgentni centar Kliničkog centra Srbije, zaista preopterećene. Svima nama je cilj da građanima obezbedimo neophodnu uslugu u što kraćem roku, bez čekanja ili 'šetanja' od ustanove do ustanove, što je od presudnog značaja kada su u pitanju hitna stanja i spasavanje ljudskih života", rekao je Stefoski.

Od prošle nedelje, kada je zvanično počeo sa radom, u Centar svakodnevno pristižu podaci o slobodnim posteljama u bolničkim zdravstvenim ustanovama koje su na raspolaganju za prijem pacijenata kojima je potrebno hitno lečenje. Do 14 časova već se zna koja bolnica raspolaže sa koliko slobodnih postelja. Gradski zavod za hitnu medicinsku pomoć dobija sumirane podatke i svoje ekipe na terenu obaveštava gde ima slobodnih kapaciteta i gde mogu prevoziti pacijente. Četiri gradska kliničko-bolnička centra izdvojila su od 15 do 20 odsto postelja za prijem pacijenata u hitnim stanjima, dok je svetski standard za te namene od 10 do 15 odsto, saopšteno je u gradskoj upravi.

"Kako je proces veoma dinamičan, stanje se menja iz sata u sat, a bitno je da je preko Centra omogućena neprekidna komunikacija, 24 časa svakodnevno sa svim zdravstvenim ustanovama, i da se sve promene evidentiraju i prosleđuju ekipama Hitne

pomoći. Na taj način oni znaju kada su, na primer, popunjene postelje u koronarnoj jedinici u jednom kliničko bolničkom centru i prevoze pacijenta sa akutnim srčanim smetnjama u drugi, najbliži centar koji ima koronarnu jedinicu", objašnjava Stefoski. On je naveo da još uvek nisu povezane sve zdravstvene ustanove koje učestvuju u sistemu dežurstava, ali da se to očekuje krajem meseca. Po njegovim rečima, važno je bilo da se u sistem odmah uključe one službe i odeljenja gde postoji najveći priliv pacijenata. Tu se pre svega misli na akutna stanja kod oboljenja srca i krvnih sudova, hitna neurološka stanja kao što je moždani udar i stanja koja zahtevaju hirurški tretman, bilo da se radi o traumi i povredama, akutnom abdomenu i slično.

SANJA VUKSANOVIĆ ŽUGIĆ, NAČELNICA UPRAVE ZA VANREDNE SITUACIJE U BEOGRADU

DR VERA STOJILJKOVIĆ, NAČELNICA ODSEKA ZA PRIJEM I OBRADU NALOGA ZA INTERVENCIJE U HITNOJ POMOĆI

"Za sada u Centru sve dobro funkcioniše. Po jedan lekar iz Gradskog zavoda za hitnu medicinsku pomoć i iz Urgentnog centra su svakodnevno angažovani posle 13 časova. Kada se u potpunosti uhodamo i uključimo i druge ustanove, bez obzira da li je aktuelan problem prepunjenosti njihovih kapaciteta ili ne, mislim da će dobra trijaža (razvrstavanje bolesnika prema stepenu hitnosti i vrsti potrebne pomoći) i efikasno zbrinjavanje zaživeti u pravom smislu, na obostrano zadovoljstvo, kako pacijenata tako i zaposlenih u zdravstvenim ustanovama", dodao je Stefoski.

Sanja Vuksanović Žugić, načelnica Uprave za vanredne situacije u Beogradu, smatra da Centar za obaveštavanje neće imati problema sa novim operativnim zadatkom koji im je poveren, pošto Centar sarađuje sa svim gradskim sekretarijatima i njihov rad je uhodan.

"Centar ima dovoljan broj operativaca koji rade po smenama i povezan je sa svim operativnim centrima kliničko-bolničkih ustanova. U slučaju vanredne i hitne situacije, imamo mogućnost da pomoću takozvanih poprečnih veza kontaktiramo s njima. Dakle, mi omogućavamo koordinaciju kad drugi sistemi veza ne funkcionišu. Saradnja sa svim MUP-ovim organizacionim jedinicama je na izuzetnom nivou", istakla je načelnica Vuksanović Žugić.

Broj poziva varira u zavisnosti od društveno-političkih dešavanja u zemlji. Tokom mirnijih dana, Centar u proseku dobije oko sto poziva, dok je u situacijama rizičnih društvenih događaja ili vremenskih nepogoda broj poziva višestruko uvećan. Samo u februaru ove godine, zbog velikog snega i hladnoće, u Centru je zabeleženo preko 10.000 poziva.

"Najviše posla smo imali za vreme ratnih dejstava, kao i za vreme važnih društveno političkih zbivanja, poput mitinga, a poslednji veći događaj koji smo ispratili je požar u bioskopu Kozara", objasnila je Vuksanović Žugić.

Za rad i funkcionisanje ove službe od velikog značaja su pomoć i podrška koje dobija od grada Beograda i gradonačelnika Dragana Đilasa. "Oprema Centra je dotrajala i mora se poboljšati. U tome se oslanjamo na Skupštinu grada. Trenutno smo u pregovorima da Centar opremimo novim monitorima i računarima, što će omogućiti da pratimo i veći broj kamera", dodala je Vuksanović Žugić. Ona je naglasila da je i MUP dosta pomogao uvođenjem optičkih kablova i celog sistema veza koji dolazi do Centra.

Osim bezbednosnih kamera po određenim lokacijama u gradu, komandni pult za upravljanje sirenama za javno uzbunjivanje je još jedan segment u radu sistema. Centar je povezan direktnim telefonskim i radio vezama sa važnim subjektima u sistemu zaštite i spasavanja, od javnih komunalnih preduzeća, vojske, MUP-a, privrednih sistema...

Jedna od zaposlenih u Centru je dr Vera Stojiljković, načelnica odseka za prijem i obradu naloga za intervencije u Hitnoj pomoći. Prema njenom mišljenju, ovaj sistem je trebalo da bude uveden još davno. "Cela ideja je potekla iz Urgentnog centra koji je pretrpan pacijentima i tamo ih je jako teško zbrinuti. Na inicijativu dr Zlatibora Lončara, direktora Urgentnog centra koji je prepoznao objektivni problem i definisao ga, sad u svakom trenutku znamo podatke o broju pacijenata u određenoj ustanovi i gde možemo bolesnika da dovezemo kako bi bio zbrinut. Sve podatke, koji se ažuriraju u realnom vremenu, imamo već do 13.30 časova u operativnom centru i onda ih prosleđujemo do Hitne pomoći. Ovaj sistem nije zahtevao ulaganje dodatnih sredstava i mislim da će se operativci i zdravstveni radnici brzo uhodati. Mnogo je lakše kad znate gde možete da odvezete pacijenta."

Gradski centar za obaveštavanje nastao je sedamdesetih godina prošlog veka, a 2004. godine je renoviran. Tada je uloženo 40.000 evra u modernizaciju ove operativno-tehničke jedinice, nabavku savremene opreme za monitoring, sistema telekomunikacijskih veza i računarske opreme. Osim gradskih službi, i Beograđani mogu prijaviti određeni problem Centru za obaveštavanje na broj 1985.

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

OBNAVLJANJE DRVOREDA

Inicijativom građana do

“Samo savesnim odnosom prema gradu, kao i svom naselju, on može da bude uređenije i prijatnije mesto za život. Jedna klupa, bandera, koš, parking mesto – to su male stvari koje život čine kvalitetnijim i lepšim. Kada se svi zajedno trudimo da naš grad izgleda lepše i u to smo spremni da uložimo i vlastiti napor, rezultati neće izostati”, reči su Dejana Živkovića, pomoćnika gradonačelnika

OBNAVLJANJE DRVOREDA: Dejan Živković, pomoćnik gradonačelnika

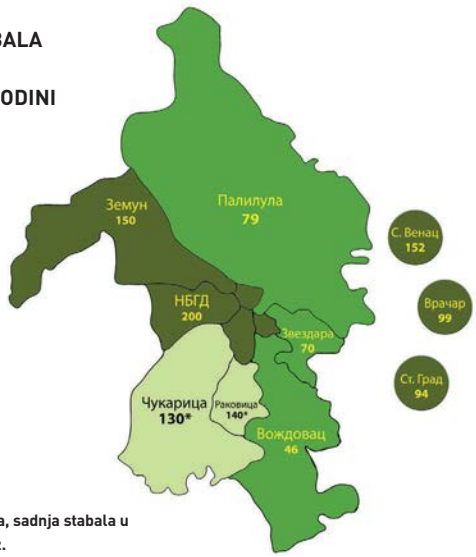
Osim što Beograđani inicijativama i radom na terenu aktivno učestvuju u akciji “Moj komšiluk – Popravimo zajedno”, Filip Vukša je pokazao da se i na drugi način Beograd može učiniti lepšim mestom za život. Mladi aktivista je, sa svojim prijateljima, u “kontroli” šireg gradskog jezgra ustanovio da u beogradskim drvoredima nedostaje čak hiljadu sadnica. Nakon što je spisak dostavio komunalnoj inspekciji, stigao je i nalog da se drvoredi obnove, a akciji se pridružio i pomoćnik gradonačelnika Dejan Živković. Poslednjih dana novembra, u Ulici Mije Kovačevića posađeno je 18 stabala mečje leske, koja ima izuzetno dekorativnu, kupastu krošnju i otporna je na gradske uslove. Inače, Grad posredstvom “Zelenila – Beograd” vodi računa o oko pedeset hiljada drvorednih sadnica u 750 ulica, a osim redovnog održavanja, svake godine se s proleća i na jesen drvoredi i obnavljaju. Trenutno obnavljaju i drvoredi na Vidikovcu i Novom Beogradu, a već je spremno i oko hiljadu sadnica za sledeće proleće.

“Inicijativa građana, koji ukazuju na prazna mesta ili na oštećeno drveće, veoma je važna. Primer za to jeste i ova koju je pokrenuo Filip Vukša. Zajedno sa svojim prijateljima obišao je brojne ulice u gradu i potom nadležnima dostavio spisak nedostajućih stabala. Na ovaj način Grad pokazuje da podržava inicijative i aktivnosti građana, kako bi Beograd bio lepše, zelenije i zdravije mesto za život”, rekao je Dejan Živković. Vukša je pohvalio brzo reagovanje Grada: “Veoma je bitno to što je Grad prepoznao akciju kao korisnu i što je na ovaj način ispunio svoju dužnost. Posle današnje akcije uveren sam da će ubuduće sve biti bolje jer je još jednom pokazano veliko interesovanje za građanske inicijative.”

SVE POČINJE SA DOBROM IDEJOM: Građani sa idejama za sređivanje onih “malih stvari koje život znače” u njihovom kraju pokrenuli su u proteklih šest meseci niz inicijativa, na osnovu čega je nastala akcija “Moj komšiluk – Popravimo zajedno”. Grad, opštine i komunalna preduzeća, uz svesrdnu pomoć građana, na šezdesetak lokacija u Beogradu “popravili su zajedno” ono što je godinama, čak decenijama tavorilo i ružilo njihov kraj. Dečja igrališta, mobilijar u parkovima, “divlje deponije”, ulazi u zgrade, parking prostor – sve su to bile teme najpre za razgovor, a potom i za akciju.

Da podsetimo, sve je počelo popravkom i farbanjem parkovskih rekvizita tako što je pomoćnik gradonačelnika lično zasukao rukave zajedno sa građanima. Akcija je pokrenuta 20. jula ove godine sređivanjem parkova i međublokovskih zelenih

JESENJA SADNJA STABALA U DRVOREDIMA PO OPŠTINAMA U 2012. GODINI

UKUPNO POSAĐENO U TOKU JESENI 2012: 891 STABLO

*** Na teritoriji opština Čukarica i Rakovica, sadnja stabala u drvoredima obavljena je u proleće 2012.**

lepše prestonice

površina na Paliluli, a nastavljena je na brojnim lokacijama u opštinama Zvezdara, Savski venac, Zemun, Novi Beograd, Rakovica, Čukarica, Voždovac, Stari grad i Vračar. Dijalog s građanima rezultirao je ofarbanim klupama, popravljenim dečjim igralištima, uređenim parking prostorom i ulazima, očišćenom deponijom – i to sve u naseljima gde mlađi Beograđani nisu ni znali da su nekad izgledala drugačije. Nov izgled i boju dobili su, između ostalog, parkovi na Karaburmi, kod Šeste beogradske gimnazije na Zvezdari, u stambenom naselju Golf I na Čukarici, u Ulici Semjuela Beketa u naselju Mirijevo, u Ulici Anke Matić u Kotežu. Obnovljene su i zelene površine i rekonstruisano je dečje igralište na Vidikovcu, na uglu ulica Susedgradske i Veljka Ramadanovića, zatim u Bloku 11b u Ulici aleksinačkih rudara, čak četiri igrališta u Ulici Jurija Gagarina od broja 160 do 220 u Bloku 61, kao i park u Bloku 70a. U ovom novobeogradskom bloku otišlo se i korak dalje, pa će građani uskoro imati kompletno sređene prilaze ulazima, pešačke staze i interne saobraćajnice, kao i tri stotine parking mesta. Međublokovska naselja na Paliluli i Čukarička padina bili su mesta odakle se krenulo, a vrlo brzo, kako to obično i biva s dobrim idejama, sa svih strana stizali su predlozi. Katkad direktno na mejl pomoćnika gradonačelnika Dejana Živkovića, katkad preko "Beokoma", a neretko i preko društvenih mreža. "Menjamo se očito nabolje", "Toliko nezaposlenih i penzionera, pa dajte malo samoinicijative, građanske solidarnosti, akcije... Svaka čast svakome ko bilo šta učini, pokrene i inicira", "Lepo, jako lepo i to treba pohvaliti" – neki su od komentara sa Fejsbuk stranice Grada Beograda tik ispod vesti o realizovanim akcijama.

"Cilj kojem kao gradska vlast težimo jeste da sve inicijative građana stavimo u funkciju Beograda, koji će na taj način biti po meri Beograđana. Inicijative građana su od izuzetnog značaja, jer pored svih velikih stvari, život čine i male stvari. Jedna klupa, bandera, koš, parking mesto – to su male stvari koje život čine kvalitetnijim i lepšim. Kada se svi zajedno trudimo da naš grad izgleda lepše i u to smo spremni da uložimo i vlastiti napor, rezultati neće izostati", kaže Dejan Živković, i dodaje: "Svako od nas treba da radi na razvijanju brižljivijeg odnosa prema glavnom gradu, a to praktično znači – ne parkirati bahato, ne bacati đubre svuda naokolo, brinuti o okruženju, ali i o svojim komšijama. Samo savesnim odnosom prema gradu, kao i svom naselju, on može da bude uređenije i prijatnije mesto za život."

U poslednjim danima oktobra, na inicijativu građana, uklonjene su i dve divlje deponije: na Čukaričkoj padini (u Radničkoj ulici), odakle je odneto oko 60 kubika smeća i divljeg rastinja, kao i iz Ulice patrijarha Joanikija od broja 17g do 23 na Vidikovcu, odakle su, u organizaciji opštine Rakovica, odneta dva kamiona sa više od 40 kubika šuta, otpada, ambrozije i ostalog korovskog bilja koje se na nepristupačnom terenu taložilo godinama.

DIVLJA DEPONIJA: Pre i posle

"Bilo je zaista nepodnošljivo i odvratno gledati i živeti u blizini tolike količine otpada. Veoma je važno da Grad rešava i ove, naizgled tako male, a zapravo velike probleme stanara, jer bi se s tim sami veoma teško izborili", kaže Nadežda Ružičić sa Vidikovca.

Ljiljana Uverić, jedan od inicijatora akcije čišćenja na Čukaričkoj padini, kaže da sada, kada je sve čisto, očekuje da se "uzmu u pamet svi stanari i komšije i da se ubuduće smeće odlaže tamo gde je predviđeno".

NOVI SOLARNI PUNJAČ MOBILNIH TELEFONA POSTAVLJEN U TAŠMAJDANSKOM PARKU

Posetioci Tašmajdanskog parka od polovine novembra svoje mobilne telefone mogu da napune energijom Sunca, zahvaljujući javnom solarnom punjaču mobilnih telefona firme "Strawberry Energy". Dizajn solarnog punjača pod nazivom "Crno drvo" ("Black Tree"), koji je projektovao arhitekta Miloš Milivojević, premašuje svoje prostorne dimenzije i funkciju transformatora solarne energije kako bi ukazao na mogućnosti korišćenja solarne energije u urbanim zonama, ali i da nas svakodnevno opominje da mislimo o obnovljivim izvorima energije.

"Budući da je namera firme 'Strawberry Energy' da promoviše održive izvore energije, a zadata lokacija je bila park, rešenje problema sam tražio upravo u odnosu prirode i nove tehnologije koja nam pomaže da je sačuvamo. Novi dizajn, nazvan 'Black Tree', koncipiran je u vidu artificijelnog drveta koje transformiše solarnu energiju u neophodnu električnu i tako se priključuje šumi koja ga okružuje u borbi za planetu bogatiju kiseonikom. Na ovaj način sam želeo da veštačkim crnim drvetom park učinim 'zelenijim'. Punjač svojom funkcijom, uz ustaljeni odnos čoveka koji sedi ispod drveta i koristi prirodu kao zaklon od sunca, ima za cilj i da nas podseti na njegov nedovoljno iskorišćen potencijal", kaže arhitekta Miloš Milivojević.

"Crno drvo" je visoko 4,5 i široko gotovo 3,5 metara, a pod njim se nalazi drvena klupa sa adapterom za punjenje mobilnih telefona i gotovo svih prenosivih elektronskih uređaja. Firma "Strawberry Energy" osmislila je koncept javnih solarnih punjača i napravila prvi javni solarni punjač mobilnih telefona na svetu, nazvan "Strawberry drvo".

PROBIJEN TUNEL KOLEKTORA INTERCEPTOR

Probijanjem tunela "Višnjica", ukupne dužine 6730 metara, završeno je više od 50 odsto radova na izgradnji kolektora Interceptor, kapitalnog objekta beogradske kanalizacije, koji će dugoročno rešiti problem odvođenja otpadnih voda u prestonici, saopšteno je iz Direkcije za građevinsko zemljište i izgradnju grada. Kopanje tunela "Višnjica", takozvane pete deonice, počelo je na gradilištu Veliko Selo na obali Dunava, a tunelska mašina juče se pojavila u Višnjičkoj ulici, čime je omogućeno spajanje sa ranije izgrađenim delom kolektora u dužini od 800 metara.

Izgradnjom Interceptora biće rešen problem prikupljanja svih otpadnih i dela atmosferskih voda centralnog sliva beogradske kanalizacije do budućeg postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) u Velikom Selu. Posle prečišćavanja otpadnih voda, vode dobrog kvaliteta puštaće se u Dunav. Značaj Interceptora je u podizanju nivoa komunalnog standarda grada i higijensko-sanitarnih uslova života građana, a posebno u povećanju iskorišćenosti vodenih i priobalnih površina na području Beograda. Osim ovih unapređenja, postoji i međunarodna obaveza Republike Srbije, kao potpisnika Konvencije o Dunavu, koja predviđa izgradnju ovakvih objekata radi sprečavanja daljeg zagađivanja reke.

SVEČANO OSVETLJENJE ZA NOVU GODINU I BOŽIĆ

Montažni radovi za svečano i dekorativno osvetljenje grada povodom novogodišnjih i božićnih praznika počeli su ovih dana, a očekuje se da ono bude u funkciji od 17. ili 18. decembra. Svečano osvetljenje biće koncentrisano na uži centar grada, od Slavije do Kalemegdana, preko Trga Nikole Pašića i Bulevara kralja Aleksandra do Pravnog fakulteta, a biće ukrašena i dva novobeogradska bulevara.

Nova oprema za svečano novogodišnje dekorativno osvetljenje je tehnološki savremena, energetski efikasna – LED oprema sa izuzetno malom potrošnjom električne energije i dugim vekom trajanja. Ovo osvetljenje ukrašavaće Knez Mihailovu ulicu, Ulicu kralja Milana i Bulevar kralja Aleksandra (od Trga Nikole Pašića do Cvetkove pijace).

Izvođenje montažno-demontažnih radova obaviće JKP "Javno osvetljenje" Beograd. Demontaža svečanog dekorativnog osvetljenja očekuje se posle 27. januara 2013. godine.

TRG OTVORENOG SRCA DO 10. JANUARA

"Trg otvorenog srca" biće i ove godine otvoren na Trgu republike, od 1. decembra do 10. januara, svakog dana od 10 do 23 časa. Manifestacija se održava u okviru gradskog novogodišnjeg programa, a organizuju je Beogradska kulturna mreža i grad Beograd, uz podršku Turističke organizacije Beograda i BELEF centra. Kao i prošle godine, kupovinom jedinstvenog suvenira, novogodišnje šolje, po ceni od 200 dinara, svaki posetilac pomaže da se prikupe sredstva namenjena kampanji Skupštine grada Beograda "Beogradski bebi klub". Prodaja novogodišnje šolje počinje tokom sledeće nedelje.

Ovogodišnja novina je posebna humanitarna kućica, u koju će posetioci moći da donose igračke i garderobu za decu, svakog radnog dana od 16 do 20 časova, a vikendom od 12 do 20 časova. Sve što bude prikupljeno darovaće se domovima za nezbrinutu decu u Beogradu.

Turistička organizacija Beograda je, u želji da ukaže na kvalitetne suvenire Beograda, izabrala karakteristične proizvode i označila ih pečatom "Beogradski suvenir". Ove suvenire naše prestonice posetioci će prvi put moći da kupe upravo na Trgu otvorenog srca. Tokom vikenda koji prethodi dočeku Nove godine posetioci će moći da uživaju u posebnom programu, koncertima i novogodišnjim predstavama za decu.

OPŠTINA RAKOVICA DOBILA SAJT

Veb-sajt opštine Rakovica danas je počeo sa radom i tu će građani moći da se informišu o radu lokalne samouprave i upoznaju se sa aktuelnim dešavanjima na teritoriji svoje opštine.

Uz standardnu ponudu informacija o nadležnostima, pravima i obavezama, tu su i internet servisi virtuelnih internet šaltera, aplikacija "Građanin inspektor" i druge opcije koje za cilj imaju uštedu vremena korisnika usluga opštine Rakovica. Odabir informacija, servisa i usluga urađen je po ugledu na najposećenije i najviše ocenjene sajtove lokalnih samouprava u Beogradu i Srbiji.

Opština Rakovica je izradom ovog sajta (www.rakovica.rs) intenzivirala svoje prisustvo na internetu uz već postojeće informativne servise na socijalnim mrežama i video-kanalima, sa željom da što bolje informiše svoje sugrađane.

Dodatak priredili: BILJANA VASIĆ I RADMILO MARKOVIĆ; Fotografije: IVAN ŠEPIĆ i BEOINFO

piše: Ljubomir Živkov

Terra non grata

Hoće li i bivši predsednik poput ostalih srećnika koje partije svetosavski postavljaju na dobra mesta davati redovan mesečni reket izvoru blagodati?

Uh, pre deset ili petnaest dana javnost sam podsetio na Zorana Stanojevića (označio sam ga kao prvoproslavljenog, tako nekako) koji je proučavajući šah ustanovio da još niko nije predajom izbegao poraz, povod mi beše abdikacija demokratskog cara Borisa, kad, život nije šah: potonji je upravo predavši meč izvrdao poraz. Postavivši Pariji nekoliko komičnih uslova koji su dakako listom i storučke prihvaćeni, vlastitu kapitulaciju ubrzo je kapitalizovao dobivši stalan posao, gde, tamo gde je sve do ureknutih izbora žario i palio.

Nemarno prelećem vesti o velikanima, kao da se bivšem predsedniku smešila karijera, ili se još smeši, otkud znam, te u EU, te u Soc. Internacionali, ali dok to sve ne bude kak se veli ishendlovano i ne doklen ne dođe sve na svoje mesto, ne da njega njegova partija, pa zaposlili smo hiljade ljudi, a sad za najboljeg među nama da nema posla!

Zamislite da se Boris Tadić vratio nastavničkom pozivu, to bi bio šamar politici koja je kao što znamo najviša sfera življenja i vrhunski stadij evolucije, profesija političara izišla bi na rđav glas, jer šta ti vredi pet ili deset godina blagostanja i uživancije ako te posle toga čeka ista školska zgrada išarana grafitima i ako se srozaš jopet na učiteljsku platu! Kako bi se taj sunovrat, to ovaploćenje izreke "dabogda imao pa nemao" odrazilo na mlado pokolenje koje budućnost traži ili u sportskim igraonicama ili u partijama!?

Boris Tadić je predajom izbegao poraz baš kao i naš sve voljeniji knez Pavle koga je rehabilitacija zadesila u zlatno Borisovo doba: kad je video kakve divizije ima druga strana, kakvu avijaciju, kakve podmornice, tenkove, požurio je Boris Tadić baš kao i Knez da potpiše pakt – trojni, netrojni, daj ga ovamo! Uostalom, uskoro će i sam poput Klintona držati američkim i evropskim studentima preskupa predavanja o svome zenitu, ko mu brani da se i kao stalno zaposleni činovnik DS-a vine do neke lepe univerze – tako će se vratiti predavaštvu, ali na mnogo višem nivou, bez mrskog dnevnika pod miškom, bez roditeljskih sastanaka, bez otvorenih vrata i drugih gluposti karakterističnih za naše srednjoškolstvo.

Sve imala je stvari/ I polako, odoše joj sve, piše negde Borhes o svojoj prijateljici, tako i predsednik, spočitavano mu je, premda nedovoljno oštro i nadasve neučinkovito, što gazi Ustav rukovodeći i DS-om i Srbijom, činilo se da mu je i to sve tesno, privlačila ga je Republika Srpska, Evropa, famozni region, težio je da polje rada proširi, da bi se kao student pred kojim je bila presvetla budućnost prepuna stipendija i inostranstava naprasno vratio u rodnu varošicu i štaviše nastavio da stanuje sa roditeljima. Jer, šta je DS nego rodno mesto Tadićeve filozofije i karijere! A opet, i veličina partije zar se ne vidi u tome što je zaslužnika lično ona zaposlila, ne tražeći mu sinekuru levo-desno. Stanovništvo je proigralo poverenje Borisa Tadića i može ga povratiti tek za nekoliko godina, dotle je, gle, baš Srbija za Tadića terra non grata: ili će raditi u međunarodnoj zajednici, ili će biti zaposlen u vlastitoj firmi!

Pripada mu kao i Liliću kancelarija, kabinet, šef kabineta, službeni auto, službeni šofer, država valjda duguje svom bivšem šefu solidnu penziju, pa proslavili su Zoran Lilić i Boris Tadić Srbiju barem koliko i devojka koja preciznim tekvondo udarcem zaradi premiju, stan i penziju! Pripada mu, kažem, sve to, ali ne zaboravimo da su to sredstva stanovništva, a na stanovništvo je b. predsednik ogorčen, jer je upravo stanovništvo dovelo do neželjene prekretnice u njegovom rajskom živovanju (red Dodika, red De Nira, onda opet Mile, pa Pirat sa Kariba: voleo bih da ste mi vi bili razredni, navodno je izjavio Džoni Dep, radostan kao Sting kad ga je primio Vuk Jeremić), malo-malo pa skokne Boris do Istre, gde sa skladateljem Ivom šeta rivom doklen devojčurci padaju od čuđenja na svoje lepe turove: kakvi velikani, kakvi carevi, bez telohranitelja, u košuljama podvrnutih rukava, gologlavi kao od majke rođeni, dobar dan, dobar dan, ja sam Boris, ja sam Boris; pa se vine do Crne Gore odakle su Tadići starinom, pomiluje odbeglog zemljaka i slavnog glumca, otvori sa voljenim Miletom školu na Palama, škola se po prebogatom donatoru a uz nos dušmanima zove "Srbija", Milorad bekrija održi isto lep i nadasve mudar govor, evo vam nova škola, knjigu u šake, neko od vas biće premijer Republike Srpske, među vama raste i razvija se budući ja!

I onda sva ta divota u jedno nedeljno veče nestane! Kud me ne primiše za svetioničara na Lastovu, prolete poraženome kroz glavu dok se približavao nekad dragom zdanju u Krunskoj (ah, i kruna sama koliko je milija od petokrake, neka, barem sam izvojevao pravicu za ravnogorce!), ne tuguj bronzani Borise, čeka te Cvetkovićevo mesto, rekoše mu njegovi još uvek odani premda razočarani sledbenici, avaj, to je velikanu kao da Gigsu sad kaže Ferguson: nećeš više ulaziti u igru, ali ćeš biti ekonom, znaš sve naše dresove, voliš klub... Prvi instinkt našeg redova Rajana bio je da mesto premijera odbije, drugovi su ga privoleli da se toga prihvati, ali mu je i utešna nagrada izmakla te je sada bez prenemaganja prihvatio i da bude počasni predsednik i da bude počasni činovnik za nekih sto pedeset hiljada dinara mesečno.

Pa šta!? Šta meni smeta ako partija iz svojih zakonitih i javnosti stalno predočenih prihoda otvara novo radno mesto? Zar nije upravo to obećavano, nije li to prelazak sa reči na dela?! Partija živi od članarine, od onoga što joj daje država, i od onoga što joj daju klasno svesni pojedinci, tu ja baš ništa ne gubim. Bravo, tačno, that's correct, ali ako je sve toliko ccorrrectt odakle mi grešna misao da je Boris Tadić kupio radno mesto?!

"Srbija će nastaviti svoj put ka EU, jer je to najbolje za građane Srbije, bez obzira da li oni misle da je to tačno."

ALEKSANDAR VUČIĆ, potpredsednik Vlade Srbije ("Blic")

Vuk Fatić,

zamenik šefa informativne službe predsednika Srbije, dobio je, kako mediji saznaju, službeni pasoš Ministarstva spoljnih poslova sa titulom "ekspert". Pošto je njemu to

bilo smešno, požalio se prijateljima na Fejsbuku: "Da li da kažem jadna je ova zemlja ako ja potpadam pod kategoriju 'ekspert'... Pa ono, imam tri pobede na parlamentarnim i jednu na predsedničkim izborima. Vodio sam najjaču informativnu službu u Srbiji. Radio u Ministarstvu za informacije. Sad radim u pres službi predsednika... Ali, ako je to dovoljno da bih bio ekspert, uz staž od 13 godina, onda dobro..." ("Alo")

Siniša Kovačević,

dramski pisac, i poslanik Demokratske stranke Srbije, apelovao na savest ministra finansija Mlađana Dinkića da poveća sredstva koja se iz budžeta izdvajaju za kulturu, jer je on "čovek koji je prisutan u kulturnoj matici zemlje": "Vi ste relativno ili apsolutno uspešan kompozitor, to pripada jednom pop kulturnom obrazcu u kome se ta kriza ne oseća toliko, ali ako kod vas ne dobijemo tu vrstu saučešća, onda ne znam gde ćemo je dobiti."

Da bi ilustrovao situaciju u društvu, Kovačević kaže: "Naše su kćerke na maturskim večerima obučene kao striptizete – pripravnice, naši sinovi su na tim istim maturskim večerima obučeni kao telohraniteljski početnici, a u vokabularu se koristi pet reči, od kojih su najčešće 'vrh', 'brate', 'ekstra' i šta beše peto..." (B92)

Nada Topčagić,

pevačica narodne muzike, otkriva šta je trend među koleginicama: "Nedavno su me pitali zašto se nisam pojavila na rođendanskom slavlju Ane Bekute, da li sam bila pozvana ili je nešto drugo po sredi. Zaključila sam da su se mnoge pevačice ušemile s političarima, a moj muž nije iz tog filma, pa je meni ostalo samo da maznem Krkobabića. Baš bih onda bila u trendu!"

Da li se plaši starenja: "Osim letenja avionom, ničeg se ne bojim! Ali nervira me što svaki čas moram nešto da prikrivam i kamufliram. Sakrij bore, pazi kako se slikaš, ne drži glavu nisko da ne ispadne podvaljak, vodi računa o liniji, frizuri, garderobi, noktima... Aman ljudi, pa dokle više da pazim?!"

Da li troši mnogo novca na garderobu: "Nisam luda da bacam pare na skupe krpice. Dok moje koleginice troše hiljade i hiljade evrića na toalete, čizme, cipele, tašne, kod mene teško da je najskuplja stvar plaćena više od 100 evra. Ali, zato ništa ne bacam. Moda se svakako malo vraća, i opet u trendu bude ono što smo nosili pre deceniju, dve, tri. I tako sam ja uvek šik". ("Alo")

Slađana Delibašić,

pevačica i igračica, na pitanje kako je reagovala kada je u javnost plasiran porno snimak njenog momka, kaže: "Bila sam u šoku! Ali posle kada sam saznala da je on na tom snimku bio sam, onda mi je bilo smešno. Samo ne znam koja je osoba to plasirala, koliko je ljubomorna i zavidna."

Da li ona planira neko slično snimanje: "Nikako! Meni je to odvratno, ipak je to intimna stvar koju ne treba deliti sa svima. Neprijatno mi je da se sa partnerom i poljubim u javnosti, a kamoli nešto više od toga. Ako ćeš već da se snimaš, neka ti plate za to! Ćerkama savetujem da se čuvaju kad izlaze, nikad ne znaš gde može da bude kamera u stanu, jahti..." ("Press")

V. J.,

koji nije hteo da mu se objavi ime, otkriva da je 26. novembra u manastiru Budisavci, u istoimenom selu na Kosovu i Metohiji, ikona Bogorodice zaplakala: "Nije bilo straha, već smo se osećali blagosloveni zbog čuda kojem smo prisustvovali. Kad sam izašao iz crkve, nisam mogao da dočekam da stignem kući i ispričam prijateljima šta se desilo sa ikonom. Moja porodica mi je sve poverovala jer zna da sam čovek od reči i da se s takvim stvarima nikad ne bi šalio, ali kad sam rekao komšijama, pojedini su ostali sumnjičavi. Tek kad se događaj malo razglasio po selu i kad su od mnogih čuli potvrdu moje priče, počeli su da veruju."

Aleksej,

iguman manastira Budisavci, potvrdio je priču V.J. dodavši da se isto desilo i dva dana kasnije – 28. novembra: "Kad su se pojavile suze na ikoni, u manastiru je bilo dvadesetak ljudi. Nisam video šta se dešava dok mi nisu pokazali vernici. Isprva nisam verovao, izbrisao sam suze misleći da su trag od slučajno prosutog ulja, međutim, kad su se ponovo pojavile, shvatio sam da je ikona zaplakala." ("Kurir")

Milan Gutović,

glumac, na novinarsko pitanje da li mu se dopada "spontani humor" naših političara, kaže: "Naša politička scena je puna spontanih komičara. Duhoviti nemaju razloga da se trude na tom planu. Kada dobiju tu neprirodnu želju, i kada požele da budu duhoviti, treba da znaju sledeće: Mogu da budem duhovit samo kada neću!"

Da li je isitna da se distancirao od politike: "Partije više nisu mesta u kojima će se naći ideološki slični ljudi i tako napraviti front koji će svoju ideju i viziju učiniti realnom. Partije su interesne zajednice. Znaju se cene poslaničkih mesta i svega što se tiče politike... Ne kažem da mene ne zanima novac, ali me ne zanima takav novac. Politika nije moje opredeljenje, udoban život i život u pravednom društvu jeste. U toj meri se mogu baviti politikom."

Zbog čega bira srpske vrednosti, umesto evropskih: "Zbog događaja koji su u toku ili iza nas, imamo eroziju evropskih, a ne srpskih vrednosti. Ono što nam je u Evropi izgledalo blistavo, lepo i pravedno – postaje ružno i odvratno. Čak i oni koji su bili zaljubljeni u taj evropski sistem vrednosti, uviđaju da su izigrani. Baš izigrani. Ali, ne od naših jurišnika na Evropu, već od samih Evropljana."

O Evropi: "Nije se Evropa trudila da naše evropejce napravi budalama. Na njih sigurno nije trošila energiju. Naši 'evropejci' postali su i ostali budale sasvim spontano i prirodno, jer se i Evropa, ne obraćajući pažnju na njih, ponašala spontano i prirodno – odvratno."

Šta očekuje od nove vlasti: "Ovako nesređenu i uneređenu državu retko koja vlada u svetu je zatekla. U prilikama kada je ugrožena teritorija i opstanak nacije, teško je interesovati se previše za kulturu. Od ove vlade ne tražim mesto upravnika ili slično, ali tražim da se započeti poslovi, zbog kojih je kultura zanemarena, završe. Kad se to uradi, biće valjda mesta i za kulturu. Što se upravnika tiče, oni su savršeno usklađeni s državom: nesređeni i uneređeni."

Kako se oseća kao penzioner: "Prevario sam se. Ništa se nije promenilo. Očekivao sam od penzije 'hleba bez motike'. Opet radim po ceo dan. I deo noći."

Da li se nada će dobiti nacionalnu penziju: "Nacionalna penzija se zaslužuje, a ne dobija. Vi očekujete da ću je dobiti, ja očekujem da sam je – zaslužio!" ("Večernje novosti")

Vesna Čipčić,

glumica, ima mnogo posla, pa je često zauzeta i nedeljom: "I tada radimo, snimamo, imamo probe, ponekad i predstave. Na putu do svog pozorišta prolazim pored Kalenić pijace i često zavidim ženama, domaćicama, koje vidim kako lepo, opušteno, čak ponosno, odlaze s pijace s voćem, povrćem i cvećem. Svaki put pomislim: 'Eee, a meni nedelja nikad nije nedelja'... Nekad nemam kad ni da pročitam neku dobru knjigu." ("Večernje novosti")

Vesna Vukelić Vendi,

pevačica, uvek je trendi. Ovoga puta je na sudu zbog tužbe Sofije Đukić, majke autistične devojčice, jer je u jednom rijaliti programu rekla Milošu Bojaniću da je autističan: "Neću se pojaviti u sudu povodom ove tužbe jer sam ovlastila advokata. O ovoj tužbi mislim da nije osnovana i da je smešna. Nisam uvredila autistične osobe, već sam Bojanića nazvala autističnim. Dakle, to je bilo u prenesenom značenju. Znači, sada bi svi stari ljudi trebalo da tuže Lošu iz "Plavog orkestra" zbog pesme *Bolje biti pijan nego star*!" ("Blic")

Intervju: Nenad Janković

Smisao nadrealizma

"Ključni nesporazum među narodima u regionu detektuje se u dijagnozi prirode sukoba devedesetih. Da li je to bio građanski rat ili je bila agresija? Teza da je bio građanski rat ne samo da je istinita, već garantuje pomirenje bez kojeg nema napretka na ovim prostorima. Teorija da je bila agresija garantuje nove sukobe. 'Međunarodnoj zajednici', sili koja mešetari posljednjih 300 godina na ovom prostoru, direktno je u interesu da se na Balkanu nikad ne zakopaju ratne sjekire. Otuda njihovo insistiranje na tome da je bila agresija biva logično i razumljivo. To je osnovno ishodište posljednjih presuda Haškog tribunala. Da nikad ne dođe do pomirenja"

U produkciji "Adrenalina" i Prve televizije uskoro će biti emitovane pilot-epizode serije "Nadrealna televizija", koju potpisuje Nenad Janković, poznatiji kao dr Nele Karajlić. Posle "Top liste nadrealista" (1984–1991) i "Složne braće" (1995), ovo je treća televizijska forma koju radi. Tim povodom s njim razgovaramo o "Nadrealnoj televiziji", ali i o Novom primitivizmu, Zabranjenom pušenju, No Smoking Orchestri, junacima njegovih pesama, Sarajlijama u Beogradu, rokenrolu, devedesetima, istoriji, politici i drugim "gorućim" temama. Za koji dan slavi pedeseti rođendan. U maju prošle godine preživeo je srčani udar. Zato ovaj intervju počinjemo logičnim pitanjem.

"VREME": Kako si?

DR NELE KARAJLIĆ: Bilo je uzbudljivo, sad je, što bi rekli, stabilno. Uglavnom, poslušao sam doktore, promijenio sam život.

Naravno, zabranjeno ti je pušenje?

Naravno. (smeh) Prvo što sam morao da uradim bilo je da ostavim pušenje, isključim mobilne telefone i ne gledam internet. Tako da sam godinu i po dana praktično vegetirao. Najprije sam samo ležao i gledao u plafon, a onda sam u neka doba osjetio potrebu da nešto radim.

Kako je došlo do koncepta "Nadrealne televizije"?

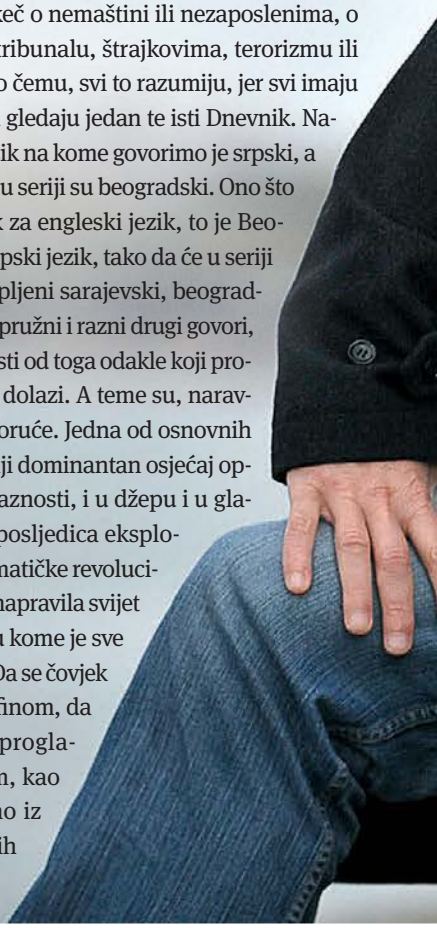
Sve se, kako to obično biva, desilo slučajno. Naravno, u kafani, a ne u biblioteci. (smeh) Naletio sam na neke svoje prijatelje za koje nisam ni znao da rade u tim produkcijskim kućama. Onda je bilo: "A što ti ne bi nešto radio?" "A ko će to danas uzeti?" "Pa uzećemo mi, kako ne znaš, mi smo ti – ti i ti." "Odlično, ajd' da probamo." I krenulo je. Počeo sam da pišem manijački, i u nekih mjesec dana ispisao sam ne znam kol'ko stotina stranica scenarija sa skečevima i dijalozima. Očigledno je da se, dok sam "lež'o-šet'o, šet'o-lež'o", u meni nešto prokuhalo. Nikad nisam toliko mnogo napisao za tako kratko vrijeme.

U medijima se televizijska serija najavljuje kao nova "Top-lista nadrealista"?

Nema ovo nikakve veze sa "Top-listom nadrealista", ali pošto su sve novine objavile da Nele nešto radi, iako nisu vidjeli nijedan sekund snimljenog materijala, svi su po inerciji krenuli da porede s "Nadrealistima". Jedino što ova serija ima zajedničko sa "Nadrealistima" jeste što je riječ o političkoj satiri i što nam je glavno sredstvo kojim se bavimo aktuelnim temama – televizija. Kao i u "Nadrealistima", mi i ovdje karikiramo televizijski format, a ja sam i ovoga puta voditelj dotične "Nadrealne televizije", koja je manje ili više slična svim televizijama. Nekad su televizije prenosile slike stvarnosti, bile su, kako su to govorili naši stari, prozor u svijet, i postojalo je hiljadu različitih vijesti, a danas televizija nema nikakve veze sa stvarnošću, svaka je nadrealna, a cijela planeta gleda jedan te isti Dnevnik.

Teme su lokalne?

Nema više lokalnih tema. Svaka tema je danas ista i u Grčkoj, i u Srbiji, u Francuskoj... Ako pravite skeč o nemaštini ili nezaposlenima, o Haškom tribunalu, štrajkovima, terorizmu ili ne znam o čemu, svi to razumiju, jer svi imaju krizu i svi gledaju jedan te isti Dnevnik. Naravno, jezik na kome govorimo je srpski, a toponimi u seriji su beogradski. Ono što je Njujork za engleski jezik, to je Beograd za srpski jezik, tako da će u seriji biti zastupljeni sarajevski, beogradski, južnopružni i razni drugi govori, u zavisnosti od toga odakle koji protagonista dolazi. A teme su, naravno, one goruće. Jedna od osnovnih je današnji dominantan osjećaj opšte bezizlaznosti, i u džepu i u glavi. On je posljedica eksplozije informatičke revolucije koja je napravila svijet apsurda u kome je sve moguće. Da se čovjek oženi delfinom, da se žrtva proglasi krivcem, kao što vidimo iz posljednjih događaja.

dr Neleta Karajlića

Fotografije: M. Milenković

Ko su saradnici?

Ja sam scenarista, koreditelj sa Miloradom Milinkovićem Debelim, glumac i autor muzike. Moja inicijalna ideja bila je da glavni glumci budu ekipa naturščika za koje znam da su talentovani, ali rade sasvim druge poslove. Pa sam prvo kontaktirao Trikija, koji je završio dva fakulteta ali se nikad nije bavio glumom, pa onda mog druga Lugija, fizičkog radnika, pa Rizu, pjevača bivšeg Elvisa J. Kurtovića, pa Šunju, mog druga koji je glumio s nama u operi *Dom za vešanje*, pa Vladana, koji radi u rudniku "Kolubara", ali ima glumačkog iskustva jer je sa Emirom radio u filmovima *Zavet* i *Život je čudo*... Međutim, kad sam vidio da je koncepcija koju sam zamislio mnogo komplikovana i teška za realizovati, shvatio sam da se ne smijem sa tim baš previše zajebavati. Zato sam odlučio da dovedem i neke ozbiljne glumce koji bi ovaj projekat najprije shvatili kao nešto što je dobra zajebancija, a tek onda kao "značajnu kariku u karijeri". Naravno, Nikola Kojo mi je prvi pao na pamet. Ne samo zato što ja njega dobro znam od ranije, nego zato što je on jedan od najboljih glumaca na ovim našim prostorima i što posjeduje vrlo istančan smisao za humor. Pošto mi je trebala i ženska uloga, znali smo da je naša drugarica Vesna Trivalić jedina žena na svijetu koja posjeduje tu vrstu energije potrebne za dobru komediju i ima svoj posebni šmek. Ona je odmah javila da će, ako treba, prepješačiti od Dubaija, gdje živi, do Beograda da bi se s nama zajebavala. Zatim sam se okrenuo i mojoj raji iz "Složne braće", pa sam zvao Zorana Cvijanovića i Gorana Sultanovića, jer s njima imam predivno iskustvo, a moj Debeli, koreditelj i čovjek s kojim sam počeo cijelu ovu avanturu, predložio je još par imena, kao što su Mišo Samolov i Marko Gvero, koji su sjajni. A onda smo počeli da kupimo svakoga ko nam je na um pao. (smeh)

Za 10. decembar je najavljena prva pilot-epizoda.

Snimljene su za sada dvije pilot-epizode. U jednom paklenom tempu uspjeli smo da skockamo sve što je bilo napisano na papiru. Serija ima strukturu sitkoma i priča o jednoj televiziji u kojoj postoje voditelj, reporter i dva tehničara. Ta dva tehničara uvijek naprave neko sranje. Svako to sranje je vezano za konkretne televizijske priloge u kojima mi pravimo skečeve poput onih koje smo radili u "Top-listi nadrealista". Upravo zbog toga ova serija nema apsolutno nikakve veze sa "Nadrealistima". Nakon emitovanja dvije epizode, ako sve bude u redu, pravi se plan za ostalih dvanaest.

Hajdemo o muzici. Album istočne podružnice Zabranjenog pušenja *Ja nisam odavle* iz 1997. bio je tvoj poslednji autorski rad koji se obraćao ovdašnjoj publici. Nakon toga nastao je The No Smoking Orchestra, koji jeste iz ove baze, ali je njegova ciljna grupa bila izvan ovog prostora, kao uglavnom i sve ostalo što si od tada radio. U poslednjih 15 godina dolazilo je zbog toga do jedne vrste ozbiljnog nesporazuma između tebe i ovdašnje publike. Na koncertima su ljudi očekivali Zabranjeno pušenje, a dobijali su *Unca, unca*, za koji nisu bili nešto naročito zainteresovani.

Sad ću ti ja reći. Neću ti direktno odgovoriti na to pitanje, nego ću ti na drugi način predstaviti odgovor. *Ja nisam odavle* je album koji je pravljen u devedesetima. Devedesete godine su same po sebi bile inspirativne za svakoga ko je bio spreman da se žrtvuje za umjetnost, jer je za svakog umjetnika neprocjenjivo iskustvo da vidi i osjeti sankcije, tranziciju, bombardovanje, rat – riječju, apokaliptičnu kombinaciju Erosa i Tanatosa kojeg su devedesete otjelotvorile pred našim očima. Tako nešto teško da će se ponoviti, hvala Bogu, narednih 300 godina. To iskustvo utkano je u sve ono što sam radio od pjesama Zabranjenog pušenja, preko TV serije "Složna braća", te albuma *Ja nisam odavle*. Pa čak i No Smoking Orchestra je suštinski "porođena" na zvuku tog vremena, u kome su nam u glavi zujale ciganske trube, a u srcu igralo Užičko kolo. Snaga kojom je ta kakofonija devedesetih odzvanjala, artikulisana je kroz Emirove filmove, Breginu muziku koja je te filmove pratila, a onda i kroz No Smoking Orchestru koja je otišla korak dalje, te od toga zvuka napravila neku vrstu pank reakcije na to vrijeme. Tu i leži tajna tog uspjeha. Dakle, svu inspiraciju crpio sam iz devedesetih. Ova nova serija, "Nadrealna televizija", jeste prvi projekat koji ja radim, a da za njega ne crpim inspiraciju iz tog perioda. Bavim se onim što su nam donijele ove, kako se ono kaže, demokratske promjene. (smeh)

Tačno je da se mi sa No smoking Orchestrom nismo mnogo obazirali na ovdašnju publiku, ali to nije bilo samo zbog toga što smo brzo i nenadano izletjeli van ovih prostora u svjetsku orbitu, već i zbog činjenice da je na albumu *Ja nisam odavle* zapravo sve rečeno. Poslije njega, za mene više nije imalo smisla pjevati o tajkunima, kriminalcima i ratu između Srba, Hrvata, Muslimana. Mnogo je veći izazov bilo progurati autentičan i svjež zvuk "All around the world" nego tupiti jedne te iste teme *again and again*. Izazov je to što me pokreće, a ne logičan slijed događaja. Tako je i sad.

E, a sad, kad sam počeo da pišem skečeve za "Nadrealnu televiziju", shvatio sam da su prethodno opjevane arhetipske matrice prevaziđene. Na primjer, danas kriminalci nisu oni koji idu ulicama s pištoljima, nego oni koji drže školu za kriminalce.

Evoluirali su?

Da, u sistem. Imamo u prvoj epizodi skeč koji se zove "Škola za realan život" u kome ćemo vidjeti kako se uči kriminal, kako se gepekuju

ljudi, kako se od njih prave ozbiljni kriminalci, ovi što se bave mitom, korupcijom... Imamo i jedan divan skeč o prvoj školi za sponzoruše na planeti.

Zar nisu i to malo retro teme?

Ne, ne, nisu, vidjećeš, naprotiv. Devedesetih su nam te pojave bile nove, čudne i strane, a one su sada uvaljane u sistem. Sa pozicije roditelja nekada je to bio užas, a danas roditelji insistiraju da im ćerke budu sponzoruše, a sinovi fudbaleri, koji su također danas neka vrsta sponzoruša. Ono što su nekad bili Savez komunista Jugoslavije i "bratstvo i jedinstvo", to su danas demokratija, ljudska prava, manjinska prava – tabui koje kao ne možeš da diraš. Biće zanimljivo vidjeti kako će ispasti ta moja prva proba sa crpljenjem materijala koji su nam donijele demokratske promjene.

Iz sarajevske nadrealističke škole, osim Rize, da li učestvuje još neko?

Ne. Lugi je Sarajlija, ali nije bio New primitives. Mislim, to bi bilo previše. Pretpostavljam da ćete me pitati šta je sa starim nadrealistima. (smeh)

Nećemo.

Kao ozbiljan, poslovan "džentlmen", imao sam kontakte sa starim nadrealistima Đurom (Branko Đurić) i sa Zenom (Zenit Đozić), da vidim šta oni misle. Ali ispostavilo se da smo prilično udaljeni jedni od drugih. I to ne samo po pitanju politike, što je normalno, budući da živimo u tri različite države sa tri različite istorije, tri različite geografije, i djelimično sličnom vremenskom prognozom; udaljeni smo i po estetskom senzibilitetu u smislu shvatanja komedije danas. Oni su, naime, smatrali da bi najbolje bilo da radimo "Top-listu nadrealista", ali bez politike. A "Top-lista nadrealista" bez politike je kao slastičarna bez kolača, svjetsko fudbalsko prvenstvo bez Maradone. Na kraju sam shvatio da bi bilo pogrešno ponovo nas spojiti, jer ne bi' dobili onaj efekat koji smo nekad postizali, a samo bi' bezveze potrošili jedan vrlo jak mit. Bolje je da se ja sam upropastim nego da sa sobom u ambis povučem istoriju.

Zenit je radio "Nadreality show", a Đura "Našu malu kliniku", bez politike.

Generalno, njih dvojica su autori koji nikad i nisu imali veze sa politikom, nikad se njome nisu bavili, pa su i njihovi kasniji projekti sasvim logično bili lišeni politike. Politički komesar "Top-liste nadrealista" bio sam ja i pisao sam sve političke skečeve. Đuro se zajebavao da ne bi znao ko je Srbin a ko je Hrvat, da se nisu pojavili ustaše i četnici.

Kada se pominje "Top-lista nadrealista", onda se kaže da je to "sarajevski humor", a ti se smatraš njegovim tipičnim predstavnikom. Šta je to "sarajevski humor"?

Jedna od tipičnih osobina Sarajlije jeste da se voli kurčiti bez osnova. Kao, mi sad imamo neki svoj sarajevski humor. Ajte, molim vas. Koji je to književnik, koja je to komedija? Koje je to "Sumnjivo lice"? Doduše, Nušić jeste bio u Sarajevu upravnik pozorišta. Ali, nijedna humoristička forma osim "Nadrealista" nije taj humor otjelotvorila. Tako da je ta priča o sarajevskom humoru, manje ili više, posljedica neke nadmenosti koju taj svijet, kome, uostalom, i ja pripadam, bez pokrića ima. Neko iz "Nadrealista", mislim da je bio Šibi, rekao je svojevremeno da to i nije sarajevski humor, nego vrlo precizno – koševski humor. Koševo je dio Sarajeva gdje smo svi mi odrasli. Evo vam jedan mali podatak: više raje sa Koševa u ovom trenutku ima u Kičineru, Ontario, Kanada, nego na Koševu. Jedan od nas sa Koševa je prvi otišao tamo i počeo da dovlači ostale. Eto, to ti je otprilike slika o tom humoru i o gradu.

Je li Novi primitivizam bio politički ili kulturni pokret?

To je bila zajebancija koja je na kraju preozbiljno shvaćena. Pretpostavljam da čitaoci znaju ►

I Zabranjeno pušenje nastalo je zbog teksta, a ne zbog muzike. Naša ideja je bila da promijenimo svijet oko sebe. Snaga našeg rokenrola je bila tolika jer je ljubav koju smo davali rok muzici, i mi na sceni i ovi u publici, bila ljubav jedne ozbiljne religije. To nije bila stvar zabave, to je bilo dati krv i znoj Džoniju koji se puši na stejdžu. Postojala i jedna jaka ideja koja nas je vukla, ideja koje poslije dolaska ove informatičke revolucije više nema. Ideja o utopiji, o utopijskoj slici svijeta, ideja o nečemu što će biti mnogo bolje kad ja i ti nešto uradimo zajedno. A to je jedina ideja koja pokreće čovjeka. E, to više ne postoji nigdje na planeti i to je smrt umjetnosti. Smrt čovjeka

kako je pokret nastao, pa ćemo sada govoriti samo o njegovim posljedicama. New primitives je nastao kao naš odgovor na trendove koje je zapadna muzička industrija izmišljala da bi prodala što više ploča. Kad negdje nešto zapne, industrija smisli nešto što se, na primjer, zove "Novi romantizam", pa se onda pojavi neka grupa koja se, recimo, zove Ultravox, pa se svi ošišamo kao Ultravox, i to kupujemo godinu, godinu i po dana, da bi poslije toga došlo nešto drugo "new", i sve krenulo iz početka. Mi smo kao osjetljiva publika shvatili da je to namještaljka i da bi' se "priključili" muzičkoj industriji izmislili smo vlastiti pokret koji smo nazvali Novi primitivizam.

Dnevnik sa ležernošću kakvu tada nije smio da ima čak ni voditelj MTV-a, a danas je ta ležernost prešla u pornografiju – sad više ne možeš da budeš na televiziji ako nemaš minjak. Tako je Novi primitivizam praktično bio neka vrsta uvoda u dolazak na vlast primitivaca starog kova kojima je tako nešto bilo potpuno normalno.

Naravno, i istorijski događaji su išli u istom smjeru. Poslije Titove smrti, polako ali sigurno, Hrvati i Slovenci počeli su se prisjećati činjenice da Jugoslavija ipak nije zajednički južnoslovenski državni i kulturni okvir u kome će oni provesti duže od sedamdeset godina, već samo jedna stepenica na putu ka njihovoj nezavisnosti. Taj proces koji se odvijao tokom osamdesetih godi-

VHS kamerom njihove koncerte, naslikao njihove slike, snimio njihove filmove, sve bi' to izmislio... To bi bilo fenomenalno i to bi bio najbolji odgovor na Novi primitivizam danas.

Mada, kad pogledaš bolje, u suštini tako i jeste bilo. Elvis J. Kurtović nikad nije postojao, postojao je Mirko Srdić. Dr Nele Karajlić nikad nije postojao, niti sam ja završio doktorat na Sokocu, nit je Sejo Sekson ikakav magistar bilo čega.

O jugoslovenskoj rok sceni, naročito novom talasu, snimaju se razni dokumentarci, prave izložbe, razdoblje i protagonisti se mistifikuju, i ima puno falsifikata. Kako tebi taj period danas izgleda?

On bi bio genijalan da ga je pod svoje uzeo neki ozbiljan konceptualni umjetnik i uložio u njega makar onoliko energije koliko su Slovenci uložili u svoj projekat Neue Slowenische Kunst. Međutim, to je, objektivno, bilo nemoguće, jer su se momci koji su radili Neue Slowenische Kunst njime ozbiljno bavili, a mi smo se samo dobro zajebavali. Uz to, treba istaći činjenicu da je najveća razlika između ova dva pokreta bila u tome što je stari primitivizam postojao, a stari slowenische kunst nije. (smeh)

Ideja Novog primitivizma pravno-formalno živjela je tek par godina, jer mi smo 1987. pokret zvanično ukinuli, ali su njegove posljedice bile nenormalne, apsurdne. Naime, stari primitivizam je sebe prepoznao u novom, i iskoristio nas da afirmiše nešto što će nekoliko godina kasnije postati trend. A to je samo jedna od katastrofalnih posljedica onoga što smo radili. Recimo, ja sam 1984. u "Top-listi nadrealista" vodio

na, zahvaljujući pomenutim istorijskim turbulencijama i činjenici da smo mi od svega toga pravili zajebanciju, "Nadrealiste" kao pokret to stavlja na poziciju proroka ili nekoga ko je provalio kako će se stvari dalje odvijati.

U vreme opštih rekapitulacija, kakav bi današnji odgovor bio na ono što je bio Novi primitivizam?

Ono što bih ja danas uradio jeste ozbiljan dokumentarni film o Novom primitivizmu. S tim što bih film bazirao na laži. Antidatirao bih neke pjesme, napravio nove i stavljao ih u kontekst osamdesetih godina i pričao o nepostojećim herojima kao o ljudima koji danas žive. Umjetnike koji su tada radili stavio bih samo kao kamene međaše da bi ljudi znali o kome se tu u stvari radi, ali sve glavne junake Novog primitivizma bih izmislio. Krenuo bih od početka, kad i gdje je svaki od njih bio rođen, u koju je školu išao, otkad dokad je u kom bendu svirao, snimio bih

To je velika tema za čiju razradu bi trebalo mnogo vremena. Ali, kroki bi mogao da bude sljedeći: da bi pokazao Zapadu da Jugoslavija nije baš najmračniji komunizam, Tito je u svom hladnoratovskom manevrisanju između Istoka i Zapada, u jednom momentu odlučio je da dozvoli da se ovdje mogu afirmisati i neke zapadne vrijednosti, pa i zapadna popularna muzika. I pustio je djecu da svira rokenrol. A mog'o je reći da je to zabranjeno i ovdje rokenrola ne bi bilo ni u tragovima. Međutim, on nije bio običan bravar. On je bio bravar sa ukusom. Rađanje ove muzike je bilo šezdesetih godina, a zahvaljujući inteligenciji i talentu pojedinih autora kao što su Kornelije, Dado, Brega, Bodo, Bora... ona je sedamdesetih godina stekla širu popularnost i zadobila autentičan pečat. Titova smrt je omogućila da u taj medij onako demokratski uđu klinci koji nisu morali toliko da znaju da sviraju kao njihovi prethodnici, koliko su morali da imaju

neku svježu, ambicioznu i buntovnu ideju. Titov odlazak, ne sa istorijske scene jer on je na njoj i danas, nego njegov fizički odlazak, omogućio je tako eksploziju ideja i muzike. Uz to, tajna policija koja je uvijek pokušavala da drži konce gdje god je mogla, pa je kontrolisala i rok šezdesetih i sedamdesetih, početkom osamdesetih je izgubila svoj uticaj jer je i ona, kao i sve ostalo, počela pucati po republičkom šavu, tako da su te decenije imali mnogo značajnija posla od kontrole nadobudnih rokera. Uvoz oružja, mobilizaciju teritorijalne odbrane, obučavanje nacionalnih kadrova, riječju, pripreme za rat.

Kako je funkcionisala ta kontrola tajne policije?

PREMIJERA 10. DECEMBRA: Kadrovi iz "Nadrealne televizije"

Tako što ti daje prostor, pušta te ili te ne pušta. Ne može tajna policija da ignoriše činjenicu da se u Beogradu šezdesetih godina svake subote na Sajmu skuplja 20.000 mladih i pleše uz zapadnu muziku. Nemoguće da nisu znali ko to radi. A ako su znali ko radi, onda su imali i princip na koji način treba da se radi i da se sve kanališu kuda treba. Pa je tako, na primjer, Bijelo dugme sviralo po radnim akcijama, pa smo poslije svi svirali na radnim akcijama. Nije, naravno, Bijelo dugme potpisalo poseban ugovor sa tajnom policijom, nego su predsjednik nekog komiteta i predsjednik Saveza socijalističke omladine odlučili da takav jedan bend pozovu da oficijelno odsvira tri-četiri koncerta tu i tri-četiri koncerta tamo. Tako su funkcionisali svi bendovi. I poslije, kad je trebalo da se prave koncerti za mir, bendovi su pravili koncerte za mir, a kad je trebalo svirati za rat, svirali su za rat. A kad sam ja u Rijeci na koncertu rekao "crk'o maršal", nigdje nisam mog'o svirati. Ne zato što su ljudi voljeli Tita, nego zato što su dobili direktivu, a nju su mogli dobiti samo od Centralnog komiteta, a Centralni komitet je direktivu dobio od tajne policije. U stvari, oni su svi i radili za policiju, a to se čak i nije krilo. Ja čak mislim da su paralelno sa procesom odvajanja republika osamdesetih svi ti lokalni politički čimbenici gurali lokalne bendove i ohrabrivali ih da rade nešto protiv onoga što smo zvali komunizam samo zato da bi podržali njihove projekte rasturanja Jugoslavije. A mi smo naivno mislili da oni rade na tome da se može pjevati slobodno. Nije sve, naravno, bilo u tom ključu, ali ideja Neue Slowenische Kunsta, nekih hrvatskih bendova i alternativnih listova poput "Mladine" i "Poleta", nije bila demokratizacija društva, nego osamostaljenje vlastitih zemalja. To je, mislim, sada tako očigledno, naročito kada vidiš ko je iz tog vremena na kojim pozicijama danas. Kada su papci u ono vrijeme govorili: "vidi, ovi Slovenci hoće da se otcijepe", mi smo im se smijali, a ispalo je da su papci bili u pravu.

Mimo svega toga, muzika iz tog vremena i danas odzvanja. Svojevremeno si, koliko se sećam, tvrdio da je jugoslovenski rok, posle britanskog, američkog i jamajkanskog, bio najbolji na svetu.

Poklopile su se dvije stvari: mi smo narativan narod, odrastao uz epsku poeziju, pa nam je rok muzika bila vrlo bliska zbog činjenice da je neko umeo kroz melodiju da kaže tekst. Otuda, kad je rok muzika ušla kod nas, talenat našeg čovjeka je eksplodirao i ta snaga se zalaufala. Kad pogledaš sve glavne junake istorije jugoslovenskog rokenrola – Džoni Štulić, Bora Đorđević, Buldožer, Bajaga, Balašević – tu je tekst izuzetno važan. Čak je i Brega mnogo polagao na tekst. Kad slušaš njegove pjesme, ti čuješ kako je on svaku riječ vagao i stavljao je na svoje mjesto. Kao što sam rekao, ta snaga jugoslovenskog roka potiče od generalno sklonosti našeg naroda ka naraciji, za razliku, recimo, od engleskog rokenrola gdje tekst nije važan ič, što se kaže.

I Zabranjeno pušenje nastalo je zbog teksta, a ne zbog muzike. Naša ideja je bila da promijenimo svijet oko sebe. Snaga našeg rokenrola je bila tolika jer je ljubav koju smo davali rok muzici, i mi na sceni i ovi u publici, bila ljubav jedne ozbiljne religije. To nije bila stvar zabave, to je bilo dati krv i znoj Džoniju koji se puši na stejdžu. Ljubav je rodila sva ta velika imena i napravila od toga toliki mit da je našoj djeci žao što nisu živjeli u vrijeme novog talasa.

Ono što je još bilo važno jeste da je osim te ljubavi o kojoj govorim postojala i jedna jaka ideja koja nas je vukla, ideja koje poslije dolaska ove informatičke revolucije više nema. A znaš kako naša djeca prepoznaju da je to bilo vrijeme ideje? Tako što vide žar u našim očima kad im o tome pričamo.

Koja je to ideja bila?

Ideja o utopiji. O utopijskoj slici svijeta, ideja o nečemu što će biti mnogo bolje kad ja i ti nešto uradimo zajedno. A utopijska ideja je jedina koja pokreće čovjeka. E, to više ne postoji nigdje na planeti i to je smrt umjetnosti. Smrt čovjeka.

A šta današnji klinci imaju umesto te ideje?

Oni pokušavaju da nađu neku svoju utopijsku sliku svijeta, ideju o nečemu što nije novac – uđi, prodaj, kupi, ubij, taoci i nazad u šumu... Citiram Cvijanovića iz ove naše nove serije. (smeh)

Mi ne smijemo djeci poturati naše vrijednosti kao dominantne i apsolutne. To bi bilo kao kad bih ja svom djetetu rekao da ostavi kompjuterske igrice, i da izađe napolje da igra fudbal. Možda oni više neće da igraju fudbal... I meni je moja majka govorila: nemoj čitati strip, nego uzmi knjigu, a i njoj je majka pričala nešto drugo. Ne možeš tako razgovarati s djecom, možda je njima pojava nekog Beogradskog sindikata, jebiga, mnogo važnija nego što je meni bila pojava Džonija. Otkud ti znaš... Možda je, još gore, to njihovo saosjećanje sa navijačima Zvezde jače od osjećanja koje sam ja imao za rokenrol. Možemo mi sad da lamentiramo nad nekim prošlim vremenima, samo zato što smo tad imali trideset godina manje. ►

Danas je, evo, 29. novembar. E pa, srećan ti Dan republike...

Vaistinu AVNOJ! (smeh)

...o kome si pevao u istoimenoj pesmi i njenom nastavku "Od istorijskog Avnoja do izbegličkog konvoja, preko Sremske Rače". Kada bi danas pravio generalni bilans republike čiji je to dan bio, kako bi on izgledao?

Bilans političke ekskurzije koja je trajala sedamdeset godina, na to misliš? Vidi, koliko sam ja shvatio iz svega ovoga što se dešavalo, Jugoslavija je nastala kao posljedica nekog ozbiljnog pritiska. Mi možemo da kažemo da je kralj Aleksandar mogao da prihvati nešto pod A ili pod B. Zbog pozicije pobjednika u ratu, on je vjerovatno imao neki prostor da kaže: e, vidi, raja, ja ovo ne bih, ja bih ipak Karlobag–Virovitica. (smeh) Ali je očigledno bilo nekog pritiska, i on je odabrao ovo pod B. Pošto Hrvati i Slovenci, koliko ja znam, nikad nisu imali referendum o ulasku u Kraljevinu SHS, ubrzo se ispostavilo da tu ima nekoga ko svime time i nije bio baš sretan. Uostalom, vidjeli smo šta o tome misle sedamdesetak godina kasnije, čim im se pružila prilika da taj referendum raspišu. Dakle, odmah na početku, animoziteti između Hrvata i Srba počeli su da izbijaju na vidjelo, ubijen je Radić, ovo-ono, gore-dole... Kralj Aleksandar ukinuo ovo, bla-bla-bla... njega je ubilo... Lakoća sa kojom se Jugoslavija 1941. raspala daje nam za pravo da mislimo da je ta tvorevina stvarno bila strašno krhka. Jer, jebiga, da nije bila takva, valjda bi pružila neki jači otpor od 12 dana.

Ali prva Jugoslavija je srušena spolja.

Ne, ne, nego iznutra. Jeste istina da je došao tenk, ali jedan dio tvoje zemlje dočekao je taj tenk sa cvijećem, dok je drugi dio bio bombardovan i sravnjen sa zemljom. Poslije toga vidimo razvoj komunizma, u kome Tito kao najzajebanija ličnost tog perioda, pravi poteze koji očigledno vode ka decentralizaciji, odnosno razjedinjenju. Posljednji potez u tom smjeru bio je Ustav iz '74. On je bio napisan kao da ga je Tuđman diktirao, pripremajući sebi teren da sutra kaže: e, na osnovu člana 45 mi izlazimo iz ove priče. Jugoslavija je bila nesretna avantura, prije svega srpskog naroda, jer je nju srpski narod dva puta pravio, iz početka, i za Jugoslaviju davao svoje živote.

Ako je jugoslovenska ekskurzija promašeni politički projekat, kao što kažeš, ona je ipak stvorila veliku kulturu.

Ah, pobogu! Pa ne može toliki broj ljudi da da svoj život za nešto što nema ideju! Ta državna forma iznjedrila je ogroman kvalitet. U to nema nikakve sumnje. Pedeset godina nesputanog napretka u svim pravcima, od Nobelove nagrade do autoputeva, zlatnih olimpijskih medalja, nesvrstanosti... Jugoslavija je postigla čuda koja možda nismo ni zaslužili. Ali mi ne znamo kako bi bilo da nije bilo Jugoslavije. Mi ne možemo da znamo da li bi isti takav kulturni kvalitet bio da se ta državna forma nije napravila, već da je, recimo, Srbija ostala samostalna, u tim i tim granicama... I u Srbiji se rodio Domanović, i Nušić, jebiga... Pančić... prije Jugoslavije. I sad kad je mala, ima Noleta.

A to da je to bila jedna velika ideja, to je nesporno. Ona je iznjedrila tu zemlju, za nju se davao život. Kao i svaka druga ideja, jugoslovenska ideja se zadržala i zakopitila u određenom broju ljudi do danas. Ona nikada i ne može da presahne, zato što u svojoj suštini nosi ono najvažnije – da je to isti narod, samo razdijeljen religijom. Jer samo je religija ta koja ta dva, a sad već i tri, četiri, pet naroda, razdvaja. Sve ostalo je isto – jezik, mentalitet, način ishrane... Iako je jugoslovenska ekskurzija bila katastrofalna i iako je donijela mnoga krvoprolića i zajebancije, jugoslovenska ideja nikad ne može umrijeti, jer u svojoj biti nosi nepogrešiv osjećaj da se radi o istom narodu.

Iz te ideje nastala su najveća imena naše kulture. Među njima Andrić je najveći.

No i pored toga što je Jugoslavija iznjedrila intelektualnu elitu, a njen centar je bio u Beogradu, niko od te elite, nije bio u stanju da predvidi slijed događaja od devedesete na ovamo. Nije postojao nijedan srpski intelektualac koji je anticipirao da će Zapad stati na stranu Hrvata i Slovenaca u razbijanju Jugoslavije. A danas kad čitaš istoriju, toliko je očigledno da će oni upravo to uraditi. Jer onog momenta kad Zapad treba da ide na Rusiju, prvo pacifizira Srbe, rusku mlađu braću. To je sistem koji traje od 1800. i ne znam koje, do današnjih dana. Ali, iako to danas izgleda očito, jer je svaki put u istoriji tako bilo, niko ovdje nije rekao: ljudi, ako se mi pobijemo sa Hrvatima i Muslimanima, Amerи će nas bombardovati, jer njima nisu bitni Srbi i Hrvati, njima je bitna Rusija, a mi smo im na putu. Naši intelektualci su gajili prema Zapadu određene simpatije zbog tobožnje demokratije, pravičnosti i našeg savezništva u svjetskim

ratovima. Vjerovali su da će Zapad, kao najmoćnija figura posthladnoratovskog perioda, unijeti svoj pravedni autoritet u spor među Južnim Slovenima, ali su oni unijeli samo bombe, a umjesto Vilija Branta, Miterana i Kenedija dobili su Genšera, Kušnera i Medlin Olbrajt. Posljednja presuda izrečena u Hagu predstavlja dokaz da nisu promijenili mišljenje. Niti će.

E sad, zašto to u Beogradu niko nije mogao da predvidi, i pored toga što je ovdje bilo mnogo pametnih ljudi, više nego u cijeloj bivšoj Jugoslaviji zajedno? Zato što je istorija jača i veća oluja od volje jednog čovjeka, koji je nešto mož-

da mogao ili možda nije. Istoričar Peđa Marković je negdje rekao: istorija ti je kao zaljubljivanje, znaš da će ti se to dogoditi i da ti to ne treba jer ćeš najebati, jer će te djevojka ostaviti, al' ti opet uradiš sve isto.

Imamo jedan fazon na "Nadrealnoj televiziji", koji govori o noći uoči boja na Kosovu. U Muratovom šatoru sjedi vrh turske vojske. Murat veli da Srbe treba pustiti da priđu na ivicu šesnaesteraca. Kad ga veliki vezir upita a šta ako Srbi uđu u šesnaesterac, Murat kaže: "E, onda će hin srokat NATO!"

Ne možemo, a da u razgovoru ne pomenemo Sarajevo. Čim se pojavila informacija da radiš seriju na tragu "Nadrealista", otud su ponovo krenule uvrede na tvoj račun. Šta god uradili ili rekli ti i Kusturica, u sarajevskim medijima uvek izazivate istu vrstu reakcija.

Ja sam to stavio *ad acta*, meni nijedan glas iz te kotline više ništa ne znači. Apsolutno. Nemam nikakav odnos prema tome, to je kao da mi kažeš kakvu reakciju ima Papua Nova Gvineja na mene. Mada, naravno, ja znam u čemu je problem.

U čemu?

Meni nijedan glas iz sarajevske kotline više ništa ne znači. Apsolutno. Kao da mi kažeš kakvu reakciju ima Papua Nova Gvineja na mene. Mada, naravno, ja znam u čemu je problem. Problem je u tome što Emir i ja govorimo istinu. Kad ja kažem da u Sarajevu nema više 200.000 Srba, oni mi jebu majku ćetnićku. Ali, ja onda pitam: "Pa dobro, možda ima? Ajmo da vidimo, možda sam se ja nešto zajeb'o. Đe su?" Ja bih najviše volio da je to jedna slobodna, demokratska multietnička sredina. Nema ništa ljepše. Ali toga nema. To je samo politička floskula koju su svi oni koji su dole živjeli prozreli. Uostalom, molim vas, budite obazrivi kada o tim stvarima pričate sa mnom. Vi zaboravljate da sam ja eklatantan primjer žrtve etničkog čišćenja

Problem je u tome što mi govorimo istinu. Kad ja kažem da u tom gradu nema više 200.000 Srba, oni mi jebu majku ćetnićku (smeh). Ali, ja onda pitam: "Pa dobro, možda ima? Ajmo da vidimo, možda sam se ja nešto zajeb'o. Đe su?" Zatim, kažem da tamo nema nikoga ko bi mogao da zamijeni Bijelo dugme, a oni mi kažu: ima Dino Merlin. Dobro, ali Dino Merlin nije nova generacija, nije rođen poslije demokratskih promjena. Ja kad kažem da nema nikoga ko bi zamijenio "Nadrealiste", oni kažu ima taj i taj. Dobro, onda što ne pričate o njemu, a ne o meni. Ja dobro znam taj mentalitet. Da ima neki reditelj koji je uspješan i darovit, oni se Emira ne bi sjetili. Ja sam taj koji bi najviše volio da je to jedna slobodna, demokratska multietnička sredina. Nema ništa ljepše. Ali toga nema. To je samo politička floskula koju su svi oni koji su dole živjeli prozreli. Uostalom, molim vas, budite obazrivi kada o tim stvarima pričate sa mnom. Vi zaboravljate da sam ja eklatantan primjer žrtve etničkog čišćenja.

Elem, ključni nesporazum među narodima u regionu detektuje se u dijagnozi prirode sukoba devedesetih. Da li je to bio građanski rat ili je bila agresija? To je pitanje na koje bi Srbi, Hrvati i Muslimani trebalo da daju zajednički odgovor. Posljednja presuda Haškog tribunala hrvatskim generalima daje za pravo Hrvatima i Muslimanima da kažu da je bila agresija. Evo, nećemo se ljutiti na Haški tribunal i pristaćemo na presudu. Ali, avaj, nastavićemo razmišljati. Dobro. Evo, bila je agresija. Onda, zašto se ja ne vratim kući ako je to bila agresija? Ja sam iz Sarajeva. Tamo sam rođen. OK, hajde recimo da sam ja sarađivao sa agresorom, ali šta je sa ostalih 199.999 Srba iz Sarajeva koji se takođe nisu vratili kući? Jesu li i oni sarađivali sa agresorom, s obzirom na to da se ni oni rođeni u Sarajevu nisu vratili kući nakon što je završila agresija? Imamo dva moguća odgovora. Možemo da kažemo da nisu ili da jesu. Ako nisu, gdje su? Što se ne vrate? Mrski agresor se povukao. Međutim, niko se nije vratio! Onda, mora da su bili simpatizeri agresora. Ali, avaj. To znači da je 200.000 ljudi u Sarajevu bilo na strani agresora! Koliko je Sarajevo imalo stanovnika? Oko 500.000. Sad mi ništa nije jasno! Ako je od petsto hiljada ljudi, dvjesta hiljada na strani agresora, slobodan sam da kažem da je agresor veoma popularan u tom gradu. Slobodan sam da kažem da ako u gradu u kojem nešto manje od polovine ljudi navija za agresora bjesni rat, taj rat ima naznake građanskog. Trista hiljada naprama dvjesta hiljada! Mnogo je veća razlika među zaraćenim

stranama bila u Španskom ratu od 1936. do 1939, a taj rat cijeli svijet naziva građanskim. Dakle, ili sam ja lud ili neko neće da se u Bosni završi prolijevanje krvi.

Ali kad to kažeš, onda si četnik. Zato ja rijetko kad ovo i pričam, jer mislim da nema više nikakve potrebe, a ni smisla. No, kad smo već potegli ovu priču, daj da je i završimo. Teza da je bio građanski rat, ne samo da je istinita, već garantuje pomirenje bez kojeg nema napretka na ovim prostorima. Teorija da je bila agresija garantuje nove sukobe. "Međunarodnoj zajednici", sili koja mešetari posljednjih 300 godina na ovom prostoru, direktno je u interesu da se na Balkanu nikad ne zakopaju ratne sjekire. Otuda njihovo insistiranje na tome da je bila agresija biva logično i razumljivo. To je osnovno ishodište posljednih presuda Haškog tribunala. Da nikad ne dođe do pomirenja.

Postoji veliki broj ljudi koji žive u Beogradu i Srbiji poreklom iz Sarajeva i drugih delova Bosne. O njihovom iskustvu napisao si nekoliko pesama na albumu *Ja nisam odavle*. Kako tebi danas izgleda život bivših Sarajlija u Beogradu u kontekstu javnih govora o ratovima, agresijama, žrtvama i krivcima?

Ja se zajebavam da će nas možda optužiti za simuliranje etničkog čišćenja. (smeh) To ti je čitava jedna enklava. Al tako je u svakom velikom gradu. To imaš i u Parizu, Londonu. Portorikanci, jebem li ga, Turci... Uvijek ide ta zemljačka linija, jer zemljačka linija vodi ka napretku te socijalne grupe. To nije ništa neobično.

Ja živim ovdje već 20 godina. Vala bi se navik'o i da sam u Uroševcu, jebote, za 20 godina... Druga stvar su naša djeca, ona su već, ono, ovdašnji (smeh)... To ti je kao da sad pitaš Roberta de Nira da li su se on i njegovi Italijani adaptirali na život u Njujorku. To je gotovo, završen proces.

A šta je danas se junacima pesama *Kanjon Drine* i *Tri ratna havera*. Mufom i Kikijem... Kako su oni danas, šta rade?

Đe su... Ovaj jedan je u Sarajevu, a ovaj drugi u Kanadi. S Nijagare mi je poslao razglednicu i na njoj napisao: "Zbogom žohari."

Dok pričamo, večeras Sula sa svojim Zabranjenim pušenjem ima koncert u Beogradu. Imaš li ikakav odnos prema tome?

Pa, nemam. Kao da svira, ne znam...

...Prljavo kazalište?

...Parni valjak. (smeh) ◂

Nebojša Grujičić
Jovana Gligorijević

Reagovanje na tekst Muharema Bazdulja "Iskra u oku"

Šta je kome Jugoslavija

Kakvo može biti jugoslovenstvo o kome govori Muharem Bazdulj koje kao svoj barjak uzima Crnjanskog, do upravo onakvo kakvo je i bilo? Srboslovensko, monarhističko, zagledano u slike moći (od Franka do Staljina), centralističko i ORJUN-aško. Na kraju krajeva, ono jugoslovenstvo kome su Makedonci, kada već Bazdulj ne može da se seti, direktno obratili svoje zamerke hicima koje ni on ni Crnjanski ne bi glorifikovali ali koji su poput onih sarajevskih iz obzira plemenske sreće usmrtili jednog krunisanog tiranina. To je Jugoslavija čubrilovićevskih (ta mračna strana srbohrvatskog mladobosanskog pakta) rasnih fantazija i planova za iseljenje Albanaca s Kosova. Jugoslavija u kojoj je jedan novi nacionalizam trebalo da zameni sve druge i Jugoslavija koja je trebalo da pojede Bosnu, Makedoniju, Kosovo i Crnu Goru a da zube očisti četničkom kamom. Eto, to je Jugoslavija koju zaziva Bazdulj

Poznata je ona Benjaminova opaska da će pobeda neprijatelja biti tako potpuna da ni mrtvi neće biti sigurni u svojim grobovima. Međutim, jedno je to znati a drugo je biti suočen s tim. Tako su rođendani dve Jugoslavije izvukli iz skrovišta mnoge koji su poput pučkog tribuna Antonija (prototip frajera – samo pitajte Kleopatru) počeli da razvlače pokojničine stvari, pokazuju njenu krvavu togu i drže slovo o mrcu koji možda ne zna da je mrtav, ali zasigurno nije u prilici da odgovori.

Na primer, Muharem Bazdulj je iskoristio ovu priliku da pod redakcijskom opremom u vidu dvoglavog orla Karađorđevića kaže koju o Jugoslaviji. Kaže on, danas svaka mala nacionalna skupina ima svoj narativ o Jugoslaviji. Na nju kukaju i Srbi i Hrvati i Bošnjaci. Čak se i Makedonci žale, ali Bazdulj ne može da se seti šta bi to bila njihova primedba. Pa kaže da oni koji stalno govore o tome da je klanica plemenskih ratova grobno mesto Jugoslavije, zapravo prikrivaju činjenicu da su ti zločini i te strahote kolevke novih država-naslednica te da od njih takvih ništa bolje i ne možemo očekivati. *So far, so good*. Zatim da je jugonostalgija jedna vulgarna pokrivalica koja nam skriva politički sadržaj Jugoslavije, koji se između ostaloga – a po Bazdulju čini se ekskluzivno – sastojao u politici nezavisnosti i nepristajanja na diktat proverbijalnih Velikih sila. Eto, uz onu malu ogradu, i ovo bih mogao da potpišem.

Međutim, Bazdulj nastavlja, tu nije kraj. Kraj i početak, alfa i omega jugoslovenstva zapravo je u *frajerstvu*. Meštrovićeva karijatida je, zapravo, bila jedan frajer. Ili ako već ona nije, onda su to bili oni koji su je pravili. I ti i takvi koji su je pravili stoje nasuprot onima koji telale (opet Bazdulj) činjenicu smrti Jugoslavije. I među tim telalima nisu najgori oni koji su se povukli u svoje etničke zabrane, već oni drugi koji iz Jugoslavije ekstrapoliraju još nešto mimo frajerstva. Ko su ti ljudi? Evo šta pisac veli:

Dobro, da ne griješim dušu, ima u svim tim postjugoslovenskim zemljicama i provizorijumima, kao i u takozvanoj dijaspori, i nekog organizovanog svijeta što se ne loži toliko folklorno na svoje (nacionalne) države. Ne gade se njima, istini za volju, ni te države, ali finansijski su ipak više naslonjeni na različite međunarodne fondacije, pa avionski skakuću s konferencije na konferenciju (*conference-hopping*, što bi rekle kolege sa BBC-ja) lijući suze zbog nepravdi i obespravljenosti svih mogućih ugroženih marginalaca. Ipak, nemaju ni oni za Jugoslaviju pretjeranih riječi hvale. Ona je za njih, kako veli stih koji u posljednje vrijeme strašno često citiraju, "završila u masovnim grobnicama i koncentracionim logorima". Oni su pravdoljubivi ljevičari koje zanimaju globalna pitanja.

Eto fantoma pravdoljubivog ljevičara-kosmopolite, na čijem mestu, poput psa od

("Vreme" br. 1143)

kultura

Još jedanput o Jugoslaviji

Iskra u oku

U Muzeju istorije Jugoslavije prvog decembra, na rođendan prve Jugoslavije, otvara se izložba "Jugoslavija od početka do kraja". Ove nedelje pada i dvadeset deveti novembar, Dan Republike, rođendan druge Jugoslavije. U naše vreme priča o Jugoslaviji pokušava da se liši svakog *političkog sadržaja*. A u politici je ključ, politika je krucijalna dimenzija jugoslovenske ideje i jugoslovenskog projekta. Nije se Jugoslavija sastavljala zbog kinematografije, popularne muzike ili fudbala, sastavljala se iz političkih razloga. Biti subjekt, biti slobodan, biti (politički) faktor, ne biti kolonija, ne biti resurs, ne biti okupiran – zbog toga se sastavljala Jugoslavija. Sve drugo dolazi posle

Grb Kraljevine Jugoslavije

MALO JE U JEZIKU GLUPLJIH analogija od one između države i braka. A ipak, ovde, na našim stranama, ta je analogija vrlo frekventna, pa se, eto, često kaže kako je disolucija Čehoslovačke bila kao miran i civilizovan razvod, dok se Jugoslavija raspala na način na koji se raspadaju neki manje mirni i civilizovani brakovi, s razbijanjem čaša i tanjira te potezanjem noževa. Formalnopravno se onda kaže da se dotadašnji supružnici razvode zbog "nepomirljivih razlika". I zbilja, u takvim situacijama doskorašnji "bračni drugovi" obično imaju različito mišljenje o apsolutno svemu, uz tek jedan poslovični izuzetak: ne znaju, brate, zašto su se onomad uopšte i vjenčavali. Na toj tački i ghupa analogija može zgodno da posluži: dok u javnosti ma postjugoslovenskih država i provizorijuma postoji nekoliko dominantnih, međusobno suprotstavljenih – hajde da iskoristimo taj modni termin – *narativa* o tome *zašto smo se rastavljali*, najpopularnije vladajuće teorije o tome *zašto smo se (uopšte) sastavljali* mnogo su lakše usklađive.

ZABLUDA I PROFIT: U Srbiji je, recimo, trenutačno jako popularna teza o Jugoslaviji kao tragičnoj greški srpskog naroda. To je, recimo, opsesivna tema *zrele faze* u stvaralaštvu Dobrice Ćosića od kojeg ju je preuzela cijela gomila (para)historičara i publicista. Ta se ideja *razlila* u javnost i može ju se prepoznati i tamo gdje vjerovatno nije svjesno i tendenciozno usađena, nego tek efektno preuzima *duh vremena*. Prisutna je, recimo, kao politički kontekst i pozadina u filmu *Montevideo, Bog te video*. Eksplicirano se o jugoslovenstvu kao "istoriji jedne zablude" govori, recimo, u knjizi "Srpski kulturni krug 1900-1918" Petra Pijanovića u kojoj se jugoslovenstvo Crnjića i Skerlića, primjerice, proglašava štetnim utopizmom. Pogrešno je bilo na kraju i poslije Prvog svjetskog rata stvarati Jugoslaviju, kaže ova teza ako je sumiramo na najkraći mogući način, trebalo je stvarati Srbiju kao nacionalnu državu, na prostoru manjem od Jugoslavije, a što je moguće većem. Ono što je za Srbe greška, za Hrvate je, naravno, u takvom načinu razmišljanja, profit. Srbi su stihijski pohrlili u Jugoslaviju, a Hrvati su profitirali, oko toga su se složili Dobrica Ćosić i Darko Hudelist, a cijelu stvar ovih dana prigodno sažima i Inoslav Bešker polemišući sa onom davnom sintagmom Stjepana Radića o "guskama u magli". Nisu hrvatski predstavnici 1918. godine bili naivne guske, poručuje Bešker, oni su se bavili "kontrolom štete". Da nije bilo Jugoslavije, Hrvatsku bi podijelili njeni agresivni zapadni i istočni susjed (Italija i Srbija), a Hrvatima bi, eventualno, ostala nekakva tampon-zemljica Hrvatska u sredini (zanimljivo, u vrijeme raspada Jugoslavije, Tuđman će sličnu sudbinu da namijeni Bosni i Hercegovini). U toj viziji, Jugoslavija podsjeća na onaj fabulozni zamrzivač u kojem, kao, leži Volt Dizni čekajući da se pronađe lijek protiv smrti. Hrvatima je, dakle, a slični se stavovi daju čuti i u Sloveniji, Jugoslavija poslužila tek da se pripreme za dugo željenu nezavisnost i da je ostvare kad se steknu uslovi. Od Crnogoraca ćete katkad čuti da im je Jugoslavija odužela državnost, najstarija i najkontinuiranija na Balkanu, od bosanskih muslimana da ih je ujuljkala u lažnjivu o bratstvu i jedinstvu i tako pripremila za klanje i genocid, a vjerovatno još i Makedonci imaju neku zamjerku, koje sada ne mogu da se sjetim.

LEŠINARI, TELALI: Dobro, da ne grijšim dušu, ima u svim tim postjugoslovenskim zemljicama i provizorijumima, kao i u takozvanoj dijaspori, i nekog organizovanog svijeta što se ne loži toliko folkjorno na svoje (nacionalne) države. Ne gađe se njima, istini za volju, ni te države, ali finansijski su ipak više naslonjeni na različite međunarodne fondacije, pa avionski skakuću s konferencije na konferenciju (*conference-hopping*, što bi rekle kolege sa BBC-ja) lijući suze zbog nepravdi i obespravljenosti svih mogućih ugroženih marginalaca. Ipak, nemalu ni oni za Jugoslaviju pretjeranih riječi hvale. Ona je za njih, kako veli stih koji u posljednje vrijeme strašno često citiraju, "završila u masovnim grobnicama i koncentracionim logorima". Oni su pravdoljubivi ljevičari koje zanimaju globalna pitanja. Njihov stav o Jugoslaviji upravo je savršeno, makar i nesvjesno, *zipovao* muzički kritičar Aleksandar Dragaš poređeći u jednom (odvratnom) tekstu grupe Šarlo Akrobata i EKV. Citiraćemo ovdje tu emfatičnu budalaštinu: "Ukratko, Šarlo je u odnosu na EKV poput načela socijalizma u odnosu na Jugoslaviju. Za prvo vrijedi boriti se i danas, drugo je tek prošlost koju valja ostaviti na miru." Ovi fanovi *načela socijalizma* prvi su u redu kad se propagira "suočavanje s prošlošću". Oni, kao, ne daju da se zaboravе žrtve. Oni su, da se ne lažemo, lešinari. Treba ove sedmice, u kojoj su i 29. novembar, Dan Republike, prvi dan Drugog zasjedanja AVNOJ-a i t. decembar, dan na koji je proglašena prva Jugoslavija, u kojoj su, dakle, rođendani i prve i druge Jugoslavije, čitati pjesmu Miloša Crnjanskog koja se zove *Jugoslavi*. Napisana je ta pjesma u Zagrebu 1918. godine i počinje

slame, staje mučeni Aleksandar Dragaš, rok-kritičar (kako se to u moje vreme govorilo) koji je napisao jednu duhovitost o tome da je EKV deo jugoslovenskog kiča ništa manje od Doris Dragović te da ako je nešto vredno spasavanja iz tog brodoloma onda je to ideja socijalizma, odnosno Šarlo Akrobata.

I čisto da ne ostane nimalo sumnje gde ko stoji, sve to autor teksta začini i Crnjanskim. On je taj frajer s iskrom u oku, koji jeste jugoslovenstvo.

Kakvo je to *frajersko* jugoslovenstvo? Zapravo, kakvo može biti jugoslovenstvo koje kao svoj barjak uzima Crnjanskog, do upravo onakvo kakvo je i bilo?

Srboslovensko, monarhističko, zagledano u slike moći (od Franka do Staljina), centralističko i ORJUN-aško. Na kraju krajeva, ono jugoslovenstvo kome su Makedonci, kada već Bazdulj ne može da se seti, direktno obratili svoje zamerke hicima koje ni on ni Crnjanski ne bi glorifikovali ali koji su poput onih sarajevskih iz obzira plemenske sreće usmrtili jednog krunisanog tiranina. To je Jugoslavija čubrilovićevskih (ta mračna strana srbohrvatskog mladobosanskog pakta) rasnih fantazija i planova za iseljenje Albanaca s Kosova. Jugoslavija u kojoj je jedan novi nacionalizam trebalo da zameni sve druge i Jugoslavija koja je trebalo da pojede Bosnu, Makedoniju, Kosovo i Crnu Goru a da zube očisti četničkom kamom. Drugim rečima, *frajerska* Jugoslavija bez ijedne natruhe levičarske brige za svetske probleme.

Eto, to je Jugoslavija koju zaziva Bazdulj. On mrtve ne zove da se uvere da su zaista to ili da im saopšti činjenicu smrti, već zato što priziva aveti. Njemu bi trebala jedna Jugoslavija-utvara. Ona Jugoslavija koja nije rođenja 29. novembra 1943, već je tada sahranjena u autentičnom činu i emancipacije i pravdoljubivosti i univerzalnosti svih naših naroda i narodnosti.

U Jugoslaviju koja se rodila 29. novembra bio je uračunat i socijalizam, koji je tada stajao za ravnopravnost (ne samo etničku), pravdu (ne samo pradedovsku), umetnost (ne samo folklor) i slobodu (ne samo od stranog zavojevača).

Marko Ristić, pesnik te i takve Jugoslavije, čija knjiga *Politička književnost* nosi podnaslov *ZA OVU JUGOSLAVIJU,* piše o jugoslovenstvu: Kad ne bismo živeli baš u ovom trenutku, na ovoj Planeti, kakva je danas, u ovom blokovskom, nasilničkom, militarizovanom, rasističkom, nacionalističkom, neofašističkom svetu u kome nema opstanka, nama, narodima Jugoslavije, van Jugoslavije, van jugoslovenstva – i nikakva nas republička državnost neće i ne može spasti – ja bih se možda internacionalistički dosledno, proglasio "građaninom sveta", to jest Utopije. Ovako Jugoslavija mi izgleda, i još dugo će to biti, jedina naša, minimalna i maksimalna u isti mah, neizbežna i neizbežno relativna stvarnost.

I to bi bilo to. To neizbežno relativno jugoslovenstvo je ono koje je uračunalo u sebe socijalizam i koje stoji za OVU JUGOSLAVIJU a protiv one Crnjanskog i njegovog krunisanog patrona. I danas kada se ti fantomski levičari iz Bazduljovog teksta ZA NEKU DAJ ŠTA DAŠ JUGOSLAVIJU bave svetskim problemima, oni se zapravo bore za svoje pravo da budu Jugosloveni. Za njih je svaki marginalac (a ne frajer) koga zastupaju i u čiju odbranu ustaju Jugosloven. Biti marginalcem, onaj koji je odbačen, je biti Jugoslovenom. Tako su i neki drugi levi Jugosloveni shvatili, za razliku od Crnjanskog, da je biti za Kataloniju isto što i biti za jednu moguću Jugoslaviju.

No da ne završim ovo na ratnoj nozi. Nije lepo telaliti smrt Jugoslavije. Štaviše, nije ni tačno. Jugoslavija ne samo da nije umrla već se zapravo nije, u svojoj punoći vremena pred nama, ni rodila. Kao što piše Kafka – po Brehtu najveći boljševik među piscima (a kako je stajao s Turskom, ne znam) – revolucionari koji kao nevažno odbacuju sve što im je prethodilo su u pravu – ništa se još nije ni desilo a odlučujući iskorak ljudske istorije nam je uvek pod rukom. ◂

Svebor Midžić

(kurs "Kultura i umetnost u socijalističkoj Jugoslaviji" Muzeja savremene umetnosti u Beogradu)

Esej

Mađarska vina

Povodom smrti Save Babića, velikog prevodioca i sjajnog čoveka, objavljujemo jedan od eseja iz njegove prevodilačke zaostavštine

Piše: Šandor Marai

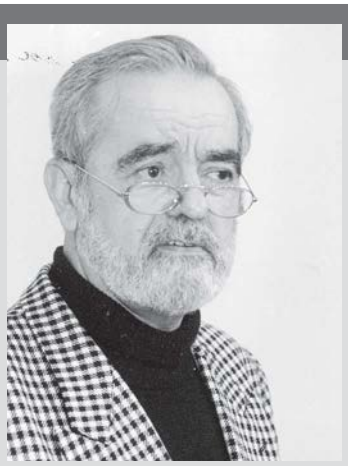
VERMER IZ DELFTA: ***Čaša vina*****, 1658-1661**

Vino je muška stvar, o njemu treba govoriti tiho. Najumesnije je uz čašu vina. Kada ostarim, hoću podrum, to sam već čvrsto odlučio. Ništa drugo ne želim od života. Već sam i mesto odabrao, nedaleko od moga doma: odlaziću do njega pešice i vodiću računa da me ljudi u okolini smatraju vinarem, a vlasnici voćnjaka i pudari da ne saznaju ništa o mojoj gradskoj prošlosti. Ako mi slepa sreća bude naklonjena, časni ljudi će me u svom svetu u mojoj sedamdesetoj smatrati poštenim čovekom, čovekom koji zna gde treba umreti. Jer nema lepše smrti nego ispod oraha, ispred vinskog podruma, u jesen, neposredno posle berbe, kada mlado vino već drema i fermentuje u buradima, orasi su pomlaćeni s drveta, a sunce još ima blage snage, kao ljubav starog čoveka. Tu ću jednoga dana sedeti na klupi, leđima naslonjen na podrum gde se odmaraju moja vina, nalakćen na sto s ukrštenim nogama. U dubini vidim čepelski predeo, u daljini pristranke moje domovine. U to vreme ću čitati samo knjige od hiljadu godina i uz njih piti stara vina, petogodišnje šomlovsko. Tako ću čekati smrt. Dok ne stigne, katkada zamišljam kakav će biti podrum? Dvadeset buradi će biti poređano u dubini s lučnim svodom, na dugu burad ću kredom ispisivati godište i ime vina. Imaću tri bureta rizlinga, to je već sigurno. Rizling je među mađarskim vinima kao opšte mesto u ljudskom mišljenju: povezuje dublji smisao čovekovih stvari. Mađaru, ne plaši se opštih mesta: iz njih plàvi samoodbrambena snaga. Biće rizling, ne mnogo star, italijanski rizling od tri-četiri godine, na čijoj se glatkosti još oseća latinsko obrazovanje i panonska profinjenost vinarske kulture. Mađara retko razočara rizling. Širom domovine toči se mnoštvo bućkuriša, ali u mađarskom rizlingu nazvanom italijanski ima neke domaće pouzdanosti: čovek ga pije kao kada s rođacima razgovara. Ima jedna vrsta koju sam upoznao samo flaširanu: rajnski rizling pokojnog kneza Feštetića iz njegovih vinograda u Dijašu. Više ga nema u prometu, ili ako ga ima, onda samo u flašama, na izuzetnim mestima. Jedno vreme to je bilo najplemenitije mađarsko belo vino, samo ga je dostizalo šomlovsko. Ovaj Feštetičev rajnski rizling bio je bledozelen, a njegov miris poput starog francuskog *chablis*. Imalo je neko svojstvo koje je najređe u vinu, i u čoveku, i sve se više gubi iz sveta: imalo je svoj *cachet*, individualnost s pečatom. Ovaj fenomen se gubi: dobri tipovi vina i tipovi ljudi ostaju na svom mestu. Ali je rizling u Mađarskoj ono što Francuzi opštim pojmom, bez pobliže oznake vrste, nazivaju belim vinom. Ona čaša vina koja se pred čoveka stavlja u gostionici i bez porudžbine, vino koje je kao hleb, hrana tela nacije, nešto opšte i pouzdano. Kada u Mađarskoj bude nevolje i s rizlingom, ja više neću da živim.

Podrum će biti dubok, iz Šoprona ću doneti nisku veoma začinjenih kobasica od kasapina koji landjager spravlja lično u sokačetu podno Tvrđave, ovde ću držati šunku i ren, i razume se cug i nekoliko flaša od pinte, za goste. Pinta je stara mera, koristili su je još naši dedovi: sadrži podrug litre i Mađar kada dospe u muževno doba, svake večeri potrebuje na postavljenom stolu za večeru svoj obrok od pinte. Svaki častan čovek potrebovao je i poželeo pre jedne generacije svako veče jednu pintu vina s peska ili badačonjskog. Druga je situacija bila u mom rodnom gradu, u predelu Kaše (Košice), gde su gospoda, razume se, pila samorodni, ali i vašarske kiridžije, u krčmi "Kod zlatne sanjarije": samorodni se već pio na čaše, samo su ga Poljaci lokali, kao da gase žeđ.

Mađar je, mudro i oprezno, pio stono vino. Stonim vinom je nazivano sve između rizlinga i silvanca, ono vino posle kojega se sutradan čovek budi lake glave. Ali znam od Geze Silea da naziv potiče od stola mladog Franje Josifa: on je bio prvi od mađarskih kraljeva i

Valcer sa stvarnošću

U Beogradu je 24. novembra umro Sava Babić, osnivač Katedre za hungarologiju na beogradskom Filološkom fakultetu, na kojoj je radio do penzionisanja. Rođen na Paliću, 1934. godine, Babić je pre toga radio u Subotici kao urednik u Izdavačkom preduzeću Minerva i kao direktor Gradskog muzeja, te u Novom Sadu, u Pokrajinskoj zajednici kulture, zatim na Televiziji Novi Sad i naposletku na tamošnjem Filozofskom fakultetu. Kao sjajan i plodan prevodilac ovdašnjim je čitaocima približio ceo arhipelag mađarske književnosti. Ovo je tek skica za čitalačku zahvalnicu jednog od njih

Na nedavnom zagrebačkom skupu o Bori Ćosiću – o kome je prije dva broja pisalo i "Vreme" – Nenad Popović je govoreći o Ćosićevim knjigama u svojoj biblioteci pomenuo kako se knjige na policama (kućnih) biblioteka najčešće redaju i slažu tako da se zajedno drže knjige pojedinih autora, pa je (retorički) upitao ne bi li ponekad bilo bolje da se jedne do drugih drže knjige koje potpisuje isti urednik.

Vrijedi razraditi i produbiti Popovićevu ideju; nekad je najbolje jedne do drugih držati knjige koje potpisuje isti prevodilac. Jedan od takvih prevodilaca je Sava Babić. Nisu mi sve moje knjige, nije mi *biblioteka*, na jednom mjestu, pa nisu ni složene kako treba, ali kad bih složio u niz sve svoje knjige koje je preveo Sava Babić, bilo bi ih valjda oko dužnog metra.

Od autora koje je prevodio uz Babićevo ime najčešće se pominje ime Bele Hamvaša. S pravom, reklo bi se. U Hamvaševom slučaju, Sava Babić je puno više od prevodioca. On je otkrivač, posvećeni sagovornik. Ustalila se već i kao svojevrstan kliše fraza da *kultnu reputaciju*, kako se to kaže, osim u Mađarskoj, Hamvaš ima jedino u Srbiji. No, ako čovjek podijeli svoje oduševljenje Hamvašem s nekim mađarskim ljubiteljem književnosti, lako mu se može desiti – meni se desilo dva puta – da naiđe na čuđenje: otkud toliko oduševljenje Hamvašem kod onih koji su ga čitali na srpskom, da nije prevod bolji od originala?

Volim da čitam Hamvaša i na mojoj *polici* s knjigama koje je preveo Sava Babić najviše je Hamvaševih knjiga. Ali *polica* ne počinje s njima, niti mi pogled pada najprije na ijednu od njih; počinje s jednim žućkastim koricama i s mekim uvezom, sa zavodljivim naslovom koji me je u ono vrijeme, prije petnaest-šesnaest godina, kad sam stihijski čitao sve i stalno tražio još, i naveo da knjigu kupim, mada za pisca nikad ranije nisam bio čuo. Pisac je Ištvan Erši, a naslov: *Valcer sa stvarnošću*.

Volim tu knjigu i volim taj naslov, koji po nekoj drugoj logici, asocijativnoj, vežem za Kortasarov *Tango povratka*. U *Valceru sa stvarnošću*, brevijaru iz opusa Ištvana Eršija, koji je osmislio i skrojio Sava Babić, ima i poezije i proze i drame. Ta je knjiga stvarno *megažanr*, knjiga o kakvoj je, recimo, sanjao Danilo Kiš, Eršijev prijatelj i Babićev *zemljak*, u smislu u kojem se ta riječ koristi u Bosni, kao neko s kim dijelimo uži zavičaj.

Poslije sam čitao Eršijevo *Vreme s Gombrovičem* u kojem Gombrovič Eršija vodi prema Ginzbergu, recimo, i prema Klajstu. Erši je Gombroviča čitao u prevodu. To je ta jedna od ljepota književnih prevoda i književnosti općenito – nepredvidivost puteva kojima nas vode.

Prevod je uvijek *valcer sa stvarnošću*, a Sava Babić je vrhunski plesač, jedan od najboljih. Često se sjetim njegovih *(p)okreta*, recimo onog iz Kostolanjijevog *Kornela Večernjeg*, one sjajne priče o "prevodiocu kleptomanu". Kad prevedena priča govori o prevodiocu, valjda je i logično sjetiti se ne samo pisca nego i prevodioca. Trebalo bi tako biti kod svih dobrih prevoda. Kod svih prevoda Save Babića.

Muharem Bazdulj

austrijskih careva koji je – mudro poznavajući ljude – naredio da se na prisnijim ručkovima pred gosta postavlja i flaša lakšeg vina, iz koje on po volji može piti točeći sam sebi, a samo bi finija, zvaničnija vina lakeji služili u čašama. Dakle, u Monarhiji je postojalo stono vino koje je gost za kraljevskim stolom točio i pio prema sopstvenoj meri i zahtevu. Kada je to odlučio, Franja Josif možda nije poznavao dobro vina, ali jeste ljude.

I zato što prezirem pijanog čoveka, bar isto onoliko koliko i probirljivca koji nevoljno meša vino s mineralnom vodom – dokle i zašto hoćeš tako oprezno da živiš, neveseli brate moj? – unajmiću jednog ostarelog šankera, Švabu, koji će naučiti da pravi špricere za moje goste. Jer soda nije mineralna voda, zapamtimo to zauvek. Soda je već civilizacija, to je istina, ali je bio potreban marifetluk generacija i vekova dok Mađar nije naučio i otkrio špricer, koji je tajna dugog života. Karakteristično, ali je istina da špricer ne ume da spravi solo-čovek. Zalud naučiš lekciju, beskorisno kupuješ čaše od tri deci, jeste, uzalud odmeravaš i mešaš savesno i brižno dva deci vina s deci sode, formulu špricera u stanju je da poznaje samo profesionalni šanker. A kada je Mađar otkrio ovu zadivljujuće mudru i opreznu smešu – dovoljnu koncentraciju da podstiče maštu muškarca koji pije, a istovremeno dovoljno pitomu da ne šteti plemenitijim organima – imao je svedočanstvo o dubokom životnom iskustvu. Jer svaka mineralna voda je tužna stvar, kvari karakter vina, ali miris badačonjskog ili jegarskog belog se ne menja od sode, razmera oprezno-mudre smeše špricera, hvala budi vekovnoj praksi, čuva Mađara od svakakvih ispada. Solo-čovek ne zna da napravi špricer. Lakše je uvrebati tajnu mešanja "šale", "hauzmajstora" ili "hosulepeša" nego majstoriju zagonetke pripremanja špricera. Kako dobar šanker jednom rukom toči vino u čašu od tri deci, drugom rukom štrcne odgovarajuću količinu sode: to je tajna u koju se razume samo stručnjak. Mnogi ljudi koji dolaze u krčmu ostali bi kod kuće kada bi tajnu špricera mogao da nauči solo-čovek. Ali je to nemoguće, nažalost.

Zato ću držati jednog starog šankera, i u proleće ćemo zajedno kontrolisati burad. Biće i "bikavera", ali ne mnogo, i ne u buretu, nego u pletarama. Što se tiče bikavera, ja ga štujem, ali samo oprezno i sa daljine. U ovome vinu živi gusta strast, to je vino kojega ima od dve podvrste, jedno je pomirljivije, slatkasto, a drugo gusto i oporo, ono je pravo. Gostioničar u Jegri meni daje od ovoga drugoga ako ponekada otputujem gore, a tu podvrstu ne iznosi nepoznatim gostima, jer od njega nema mnogo ni u jegarskim podrumima. Ovaj opori bikaver strašno duboko se ukopava u čovekove nerve. ►

Istinski ispremeće pramateriju čovekove duše, posle tri deci katkada se sećam portugalskih reči i grčkih glagolskih prefiksa, i uči me nekoj kineskoj mudrosti, kao da mi šapuće: sve je lepo, sve će prominuti, dakle mudrije je ostati miran. Druga je situacija sa šomlovskim. Već oko njegovog imena ima mnogo zbrke: kažu "šomlajsko", "šomjovsko", ali sve je to samo koješta, govorna greška. Časno njegovo ime jeste "šomlovsko", i kao čuvene porodice koje izumiru, i ovo vino traži da mu ime izgovaramo ispravno i časno. Ono je knez među mađarskim vinima. Rađa na malom prostoru, i neće dugo: umorno vino, ova vrsta grožđa polako se gubi iz vinograda. Miris mu je poput belog burgundca, ali je plemenitiji. Ima jedna vrsta šomlovskog, ime mu je "zlatna vatra", i upravo je takav: smeša vatre i zlata. Ovo vino ume da nagovara. Kaže: "Živi!" Kazuje samo tu jednu jedinu reč, ali s takvom doslednom snagom kao stare latinske pesme svoje pouke. Šta je sve ovo grožđe posisalo tokom sunčanih dana, među vekovnim mirisima! Kiselost zemlje i njenu tajanstvenu snagu, vatru sunca, mudrost kišnih jeseni, skrivene destilate iz hemijske kuhinje prirode – sve se to preobrazilo u oplemenjenu mudrost zlatne boje u ovom čudesnom vinu; znam samo jedno jedino njemu slično na celom svetu: *Poully furmée*, taj beli burgundac s ukusom dima. Duh ova dva vina je istovetan: nisu oni takmaci, nego genijalna braća. Jer vino nema samo ukus, miris i sadržinu alkohola, nego pre svega duh. Kao da narod koji ga gaji i pije predaje domaćem vinu nešto od tajnog sadržaja svoje duše. U šomlovskom vinu žive najplemenitija svojstva Mađara: istočnjačka mudrost i zapadnjačka prosvećenost. Ima u njemu nešto od spokojstva Azije i od radoznalosti Evrope. To je najsrećnija smeša, i u vinu i u čoveku.

Na berbu ću pozvati goste koji ne vole muziku, ne razumeju se u politiku i umeju da ćute ispod oraha. Čime da ih poslužim?... Šunka s renom, to se samo po sebi razume, krompir zapreten u pepelu i beli liptajski sir, čuveni liptajski iz drvenih kaca, bez paprike i ringlica. Iskustva jednog dugog života i spremnost na nagovaranje premalo je da bih ubedio svoje savremenike: kakvo je savršeno meze uz vino liptajski sir u prirodnom stanju, i koliko je neumesna pomodnost lukom, senfom i paprikom komplikovati ono što je priroda sama savršeno stvorila. Uz čisto vino neophodan je čist zalogaj hrane: već su i Kinezi to znali, koji inače nisu vindžije, jer iz Turkestana nabavljaju vino proizvedeno od grožđa uz svoje vino od pirinča, nesrećnici! Kada budem imao podrum, pekari iz Šorokšara će opet peći bele cipovke, Bačka će slati barene gronike za moje berbe. Sedećemo ovako, u prozračno jesenje popodne, ispred gvozdenih vrata podruma, na dugačkoj klupi. U ruci nam brica, jer gospodin prilikom prisnog jela ne koristi tuđi pribor, pred nama čaše od dva deci, iz zlatnog kupatila jeseni u dubini se izdvaja domaći predeo s magličastim obrisima.

Ćutimo.

Iza nas, u dubini podruma gunđaju burad: s rizlingom, šomlovsko, silvanac, badačonjsko, bledožuto pričesno vino sveštenika iz Zirca, rod reda dobrostivih učitelja iz Dergiča i blagi izdanci mađarskog peska, večiti drugari vedrijih letnjih večeri, ljupka kadarka koja i nije istinsko vino, ali za piće je blaga i zabavna. Vina žive i gunđaju u podrumu, u krošnjama oraha zundaraju pretile ose, daleko, u dubini plovi lađa niz Dunavo, odvozi i dovozi robu među dobronamerne narode jednog izmirenog sveta, večitim drumom naroda, a u vinogradima Panonije raspevane devojke su oprale bele none i gaze grozdove. Svi ćemo ostariti, i vlasnik podruma i njegovi gosti, o književnosti se povede reč među nama samo ako je bar od hiljadu godina, a o vinu samo onda ako je bar petogodišnje, ne želimo više osvetu i zaboravili smo već i one kojima negda nismo hteli da oprostimo. Posmatramo predeo, pijuckamo vino i oprezno izgovorimo po koju reč koja je po starini ispisnik ovoga predela. Vino ne podnosi torokave goste, to je davno iskustvo, a govorljivi gost, kome je još važna svakovrsna taština sveta, ne podnosi vino. Živim za taj tren, sve što ću dotle raditi, samo je još priprema, ni sam do toga ne držim mnogo. Svi ćemo postati mudraci, a od prve čaše ćemo prosuti dve-tri kapi na zemlju, prema drevnom žrtvenom obredu. Kada se javi prva zvezda, zaključaćemo gvozdena vrata podruma, i oslonjeni na kratak štap krenućemo kući: noć je već sveža, senke društva guta čarolija oktobarske večeri. Živimo, ne živimo, kome je to odista važno?... Bićemo mudri kao vino koje smo pili, i sležući ramenima govorićemo o sudu potomstva. Jer je na dnu svake mudrosti, koju je Mađar naučio od domaćeg vina i kulture, samo ovo: treba voleti život, i ne treba voditi računa o sudu sveta. Sve ostalo je taština. ◂

(Preveo sa mađarskog: Sava Babić)

KONCERT

Druga glasnost

▸ Viva Vox

▸ Sava centar, Beograd, subota, 1. XII 2012.

Tačno na godišnjicu svog prvog, mnogima iznenađujućeg – malo oglašavanog a brzo rasprodatog – koncerta u beogradskom Sava centru, ne-akademski hor Viva Vox (dalje: VV) vratio se na istu pozornicu, samo što je onda bio četvrtak a sad elitna subota (pa nedelja i ponedeljak). Da, ovog puta su, s nešto više reklame, rasprodali bar 2 a održali 3 nastupa: preko 3500 ulaznica za veče, po cenama jedva višim (500–1200d.) nego pre godinu dana. Novi trijumf, ili šta?

Kako je "Vreme" u broju 1092 – ali samo online, u skladu s pojavom VV 'groma iz virtuelnog neba' – objavilo prikaz tog događaja s kraja 2011. (*Prvo, Glasno! http://www.vreme.com/cms/view.php?id=1024731*), sad se mirno možemo baviti poređenjima. Uostalom, redovni (kod nas, često: drugi tradicionalni...) godišnji koncerti i jesu prilika za zapažanje promena, predstav-

Foto: Tanjug

ljanje napretka i sl. Tako se u međuvremenu (od 2005. UG/Udruženje građana) VV ustanovio kao prvorazredna domaća atrakcija uživo, nastavljajući da nastupa i na otvorenom, i dobrotvorno, i u inostranstvu. Malo li je, od kolektiva s više nego 30 scenskih članova?

Pretenzije i očekivanja za nove koncerte u SC svakako su porasli, a VV ih je sve opravdao uspevši da održi onu osetljivu ravnotežu koreografije, kostimografije, scenografije, osvetljenja kao pratnje i podrške, te muzičkog programa kao razloga i vodilje cca 100-minutne predstave. Sve je bilo optimalno, npr. light show ni najspektakularniji niti najsloženiji u domaćoj produkciji, ali besprekorno funkcionalan, dok su i pozadinske projekcije bile efektne i duhovite. Nit dramaturgije povuklo je intoniranje

gitarskog ‘oranja’ N. Jangove himnične *(Keep on) Rockin’ In The Free World*, pri čemu nas starije opet počinje manje da ježi ‘rocking’ a više ‘free world”. Jer se ove jeseni s obdanicom u Srbiji gotovo opipljivo skraćuje i sloboda, zahlađuje demokratija.

No, VV pruža dobar (i glasniji) provod, njihova razdraganost je zarazna i uzdiže Vas iz stvarnosti bar na par sati. Uz već uobičajene vrhunce (*Bohemian Rhapsody* Queen), humorne momente kabaretskog tipa (*Always Look On The Bright Side Of Life* M. Pajtona), i nepretenciozne rama-lame, najprijatniji noviteti bile su obogaćene, melodične *Srce* EKV i *I’ll Be There For You* Rembrandts (potonja, iz TV-serije *Prijatelji*). Polet dirigentkinje Jasmine Lorin i dinamiku oštro podcrtanu radom bitboksera (čoveka-ritam-mašine) međutim sekle su zatamnjene pauze između numera, uslovljene verovatno TV-snimanjem. No, ako je to cena da se demistifikuju i – ehm – u plakar istorije pošalju KUDovski horovi koji u stavu progutanih oklagija i sa stajlingom ‘tetki s ladnim trajnama’ (by Đ. Balašević) pevaju ‘iz jelovnika’

(by Lj. Moljac), neka. I Darinka M.-M. S njima.

U odnosu na prošlogodišnji SC-koncert, izostali su nažalost ekumenski/neogospel blok i nešto na bazi našeg folklora, a srećom – VV lišio se estradno-imitatorskih tačaka. Hronološki, naglasak je pomeren u ‘90-e godine pa i još bliže, s najdužim segmentom najzahtevnijih obrada (najmanje vokalnih, pa i nisko-muzikalnih numera). S promenljivom srećom, nanizani su RHCP, Nirvana itd., najbolja *Killing In the Name Of* RATM/Rage Against The Machine, pa – zna se – *Du Hast* Rammstein, bisevi...

Ostaje još da VV nađe sebi odgovarajući format, ako ne želi zauvek da ostane javno dobro/besplatan download: DVD, USB ili štagod treće. A spremni su za izvoz. Sretno! ◂

Dragan Kremer

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Palmin petak

Pre nekoliko nedelja u “Vremenu” smo čitali reportažu o Poslednjem petku u mesecu u Jagodini. Ukoliko niste zapamtili, to je dan kada se u opštini organizuje prijem za socijalno ugrožene građane, deli jednokratna novčana pomoć i stvara neraskidiva veza između lokalne vlasti i birača. Televizija Palma Plus, naravno, detaljno izveštava o ovom događaju i danima reprizno emituje rijaliti program – Palma deli lovu!

Trideseti novembar je bio petak, poslednji u mesecu – emisija je emitovana naredna četiri dana, što znači da sam u nekoliko navrata naleteo na nju. Pošto nisam korisnik usluge, niti Jagodinac, niti potencijalni birač, nemam prava na pomoć, deljenje novca gledao sam kao nezainteresovana stranka. Utisak je toliko jak da danima ne mogu da mu se oduprem.

Već od ranog jutra ispred opštine se formirao ogroman red. Za naše pojmove delovao je prilično disciplinovano što znači da su ljudi naviknuti, ali i to da su uvereni da će svi dobiti pare. Scenografiju za emisiju kao da su pripremili Jezda i Dafina – ne zaboravljeni finansijski mađioničari u Srbiji. Već u prvim kadrovima vidimo da su molioci – stariji ljudi sa sela, Romi i majke (samohrane) sa sitnom dečicom. Kada se vrata otvore, red zavijuga hodnicima opštine, stepeništima do svečane sale za prijeme, gde neke devojke (iz aviona se vidi razlika u odnosu na one iz reda) sa rokovnicima u rukama slušaju tužne životne priče i odrežu pomoć od nekoliko hiljada dinara. Što se radnje tiče – to je to. Slede desetine ispovesti pred kamerama gde po šablonu čujete priču ponovljenu mnogo puta (vidite da je izgovaraju rutinski), onda sledi zahvaljivanje i na kraju blagosiljanje Palme. Pedeset puta. Pa onda po podne repriza. Iz priloženog materijala možemo zaključiti da u Jagodini ima mnogo siromašnih, mnogo bolesnih o kojima niko osim Palme ne vodi računa, a posebno me zabrinjava ogroman broj samohranih majki sa dvoje i više dece. Pošto Palma veoma brine o neudatim i neoženjenim, pitam se gde su ti muževi i očevi koji ostaviše tolike žene i toliku decu? Na kraju, opštinski automobili se (barem pro forme) toga dana stavljaju na raspolaganje građanima pa razvoze babe i dede nazad u njihova sela srećne i zadovoljne jer su dobili svoju mesečnu pomoć. Tu se priča za ovaj petak završila.

Da se razumemo. Činjenica da Palma pomaže socijalno ugroženima mora da se pohvali. Opština mora biti u službi građana – i tu je Palma potpuno u pravu. Ipak, slika sirotinje kojoj neko daje hranu iz kamiona, deli crkavicu u redovima i posle o tome talambasa na televiziji kod mene izaziva pomešana osećanja. Već u TV emisiji je vidljiv veliki broj ljudi koji skriva lice, okreće glavu od kamera i ne želi da govori o svojim problemima. Vidite da ih je muka naterala, a ne bi da prolaze kroz ceo program koji se završava blagosiljanjem darodavca.

Model beskrajne reke građana veoma je popularna TV forma na Palmi Plus, jer tako izgledaju prilozi o posetiocima Akva parka, pa Zoo vrta, stočari koji na lutriji dobiju junice, mladi parovi na smuvavanju u Grčkoj. Tu gde cvetaju ruže, u oglednoj opštini, odjednom reka gladnih koja računa na malu finansijsku infuziju.

Pošto se pomoć deli godinama – zašto opština nema precizniju, ili bilo kakvu bazu o socijalno ugroženima kojima bi se pomoć dostavljala na manje ponižavajući način. Ovako stičem utisak da je trijaža arbitrarna, odokativna, a da se presuđuje ko u doba knjaza Miloša. Pojavljuje se i pitanje evidencije, a pitam se šta je sa onima koji nisu u stanju da uopšte dođu lično po svoje pare. Pare koje se dele, nadalje, nisu ni Palmine, ni stranačke – to su pare iz budžeta opštine, pa čik da vidim tu inspekciju koja će se drznuti da proveri da li je sve po zakonu. U ranijim epizodama podele novca obavezno se pojavljivao i gradonačelnik lično, ali danas više prisustvo nije obavezno (bar ono pred kamerama). Palma je dostigao u Jagodini status kakav priželjkuje svaki političar u Srbiji, da ne morate biti pred kamerama, a da svi govore o vama kao da ste tu. Plašim se da smo došli do te tačke poniženja i beznađa – gde političku prevlast daje ta mala izvesnost da će sledeća kašičica pomoći gladnima u Jagodini biti deljena tačno 28. 12. 2012. Kakav marketing! ◂

Dve godine "Arapskog proleća"

Izgubljene iluzije

Između arapskih zemalja postoje ogromne razlike – socijalne, političke, verske i sektaške. Arapsko jedinstvo ne postoji niti je ikada postojalo, ali sličnosti i bliskosti ima, pa se često događaji iz jedne od tih zemalja prelivaju u druge, po principu spojenih sudova. To je bilo očito kada se 17. decembra 2010. Mohamed Buazizi u Tunisu zapalio u znak protesta što mu nije dozvoljeno da prodaje povrće na ulici, posle čega je talas gneva odneo predsednika ove zemlje Ben Alija. Taj talas je potom zahvatio Egipat, koji je danas rečit primer koliko se teško u ovom delu sveta dolazi do promena.

Odlazak Hosnija Mubaraka u februaru 2011. na prvi pogled izgledao je kao vesnik novog doba u korupcijom i diktaturom pritisnutoj zemlji, ali Egipat i danas potresaju nesigurnost, sukobi i strah od budućnosti. Najnovija kriza počela je kao posledica dekreta koji je 22. novembra izdao predsednik Egipta Mohamed Morsi, izabran u junu ove godine na prvim demokratskim izborima. Opozicija tvrdi da tim dekretom Morsi dodeljuje sebi veća ovlašćenja, stavlja sopstvene odluke izvan dometa pravnog preispitivanja, što će ozvaničiti novi ustav države. Nekoliko desetina hiljada ljudi protestovalo je na kairskom trgu Tahrir protiv dekreta i predsednika, a novi ustav postao je kost razdora između Morsija i njegovih protivnika, koji na nacrt najvišeg pravnog akta imaju mnoge zamerke (vidi okvir).

Morsi je dao skupštini rok do februara 2013. godine da dovrši rad na nacrtu ustava, ali su poslanici iznenadili naciju i posao završili već krajem novembra. Problem je bio što su u skupštini koja je tako ekspresno odradila zadatak u tom trenutku sedeli samo predstavnici Muslimanskog bratstva i Salafista, dok su skupštinu bojkotovali liberali i hrišćani.

Više od 100.000 Morsijevih pristalica okupilo se na skupovima širom Egipta u znak podrške predsedniku i njegovom dekretu, kao odgovor islamista na demonstracije protivnika Morsija. Mnogobrojne Morsijeve pristalice provele su noć ispred zgrade Ustavnog suda Egipta, gde je 2. decembra trebalo da se raspravlja o legalnosti komisije koja je sastavila nacrt ustava. Demonstranti su sprečili sudije da uđu u sud, a kao odgovor je Ustavni sud stupio u štrajk na neodređeno vreme, navodeći da će nastaviti rad "kad bude mogao da donosi odluke bez psihološkog i materijalnog pritiska". Egipatska organizacija Klub sudija, koja predstavlja sudije iz svih krajeva zemlje, saopštila je da će bojkotovati referendum o nacrtu novog ustava, koji je Mohamed Morsi raspisao za 15. decembar.

Kao obrazloženje ustavnih amandmana kojima je proširio svoja ovlašćenja, Morsi je naveo da želi da spreči ostatke prethodnog režima da ometaju reforme. Kao i na mnogim drugim mestima na svetu, i u Egiptu su "ostaci bivšeg režima" čest izgovor za nagomilane probleme, a tih problema je u prethodnom periodu u ovoj zemlji bilo na pretek. Demonstracije i sukobi su česti, povodi su mnogobrojni, od fudbala, siromaštva, vere do politike, a najvidljiviji rezultat promene vlasti za sada je pogoršanje javne bezbednosti, zbog koga su mnogi stranci koji su u Egiptu dugo živeli napustili zemlju u poslednjih nekoliko meseci.

Teško je reći da li je Egipat na pragu islamističke diktature saudijskog tipa, kako tvrde protivnici sadašnjeg predsednika, ili su u pitanju previranja posle kojih će Egipat uploviti u kakav-takav period stabilnosti, ali je rečito da su Morsijevo Muslimansko bratstvo i Salafisti u priči oko ustava približili stavove i deluju zajedno. Od radikalnog islama, čiji su Salafisti simbol, strepe mnogi i u Egiptu i van njega, a jedan od razloga je i to što je ova osamdesetmilionska zemlja jedan od najvažnijih faktora stabilnosti i za severnu Afriku i za Bliski istok.

RAĐANJE DRŽAVE ILI NOVI IZVOR SUKOBA: Egipat je uticajan faktor i u odnosima između Palestine i Izraela, koji takođe opterećuju čitav region. Upravo je ova država posredovala u uspostavljanju mira posle tek završenog osmodnevnog sukoba Hamasa i Izraela. U tom sukobu je 166 Palestinaca ubijeno u bombardovanju pojasa Gaze, a šestoro Izraelaca poginulo je od raketa koje je na Izrael ispaljivao Hamas.

Treća zima "arapskog buđenja" stiže sa još većom neizvesnošću, kako u onim državama koje su revoluciju već obavile, poput Egipta, Libije, Jemena, tako i kod onih kod kojih je "Arapsko proleće" još u toku, kao što je Sirija. Ta neizvesnost muči i zemlje koje strepe od posledica, poput Libana, Jordana, Izraela, monarhija oko Persijskog zaliva, ali i Palestinu, večitom razlogu za frustraciju muslimanskog sveta

OSPORAVANA PRAVDA: Pristalice predsednika Morsija ispred zgrade Ustavnog suda u Kairu Fotografije: REUTERS

Mada je sukob izgledao ozbiljno, uz najavu Izraela da će izvršiti kopneni napad na pojas Gaze, slični sukobi su, uz manje ili više žrtava, za Palestince i Izraelce postali rutina koja se periodično dešava već decenijama. Uz sukobe, rutina su i najave pregovora i mirnog rešenja, kojima se nešto stalno ispreči na putu. Ovog puta, za Izrael je ta prepreka činjenica da je Generalna skupština Ujedinjenih nacija 29. novembra odobrila Palestini status zemlje posmatrača u ovoj međunarodnoj organizaciji. Za takvu odluku glasalo je 138 država, devet ▸

je bilo protiv, na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama i Izraelom, dok je 41 država bila uzdržana.

Nakon što je GS prošle godine odbila da dâ status punopravnog člana UN-a Palestini, palestinski predsednik Mahmud Abas podneo je molbu za status zemlje posmatrača. Abas je pre glasanja u Generalnoj skupštini izjavio da je to glasanje poslednja šansa da se sačuva rešenje o dve države. "Pre 65 godina, na ovaj dan, GS UN-a je usvojila rezoluciju 181, kojom je podeljena teritorija istorijske Palestine na dve države i time proizvela rodni list države Izrael", rekao je tada Abas. "Pozivam Generalnu skupštinu da danas izda rodni list palestinske države."

Reakcije druge strane bile su očekivane. Izraelski premijer Benjamin Netanijahu je Abasov govor nazvao "klevetničkim i otrovnim" i "punim neistinite propagande" protiv Izraela; američka ambasadorka u UN-u Suzan Rajs rekla je da "nesrećna i kontraproduktivna rezolucija postavlja dalje prepreke na putu mira".

Netanijahu je rekao i da su usvajanjem rezolucije prekršeni raniji sporazumi između Izraela i Palestinaca i da će Izrael delovati u skladu s tim. Na šta je time mislio, brzo se pokazalo. Izrael je objavio da namerava da izgradi 3000 novih domova za jevrejske naseljenike u istočnom Jerusalimu i na Zapadnoj obali, u posebno problematičnoj zoni između grada Ma'ale Adumim i Jerusalima. Taj projekat postoji od ranije, ali je dugo bio zamrznut, jer bi izgradnjom stambenih jedinica u toj zoni Zapadna obala bila podeljena na dva dela, čime bi ozbiljno bilo ugroženo funkcionisanje palestinske države. Kao dodatak, izraelska vlada saopštila je da će blokirati oko 90 miliona evra prikupljenih od taksi, koji su bili namenjeni Palestinskoj upravi, i da će ta suma biti iskorišćena za vraćanje dugova koje Palestinska uprava ima prema izraelskoj elektrodistribuciji.

Najavu izgradnje novih naselja neočekivano oštro su osudili Vašington, Velika Britanija, Francuska i Evropska unija. "Ukoliko Izrael sprovede najnoviji plan, to će biti "skoro fatalan udarac za mir s Palestincima", izjavio je generalni sekretar UN-a Ban Ki Mun, ali čini se da je po običaju preterivao, jer je mir i bez te odluke daleko.

"Da, sada imamo državu", rekao je Abas oduševljenoj masi koja ga je dočekala po povratku iz Njujorka. "Svet je snažno rekao: 'Da – palestinskoj državi, da – slobodi Palestine i njenoj nezavisnosti, poručujući ne – nasilju, ne – okupaciji i ne – naseljima'", dodao je Abas i obećao da će posle pobede u UN-u njegov 'prvi i najvažniji zadatak' biti postizanje jedinstva među Palestincima i obnova napora na pomirenju rivalskih palestinskih frakcija – Fataha i Hamasa. No, sigurno je da će to pomirenje biti bar toliko teško kao i trajan mir između Izraela i Palestine. Izraelci su mnogo puta zlobno pomenuli da je u međusobnim sukobima različitih palestinskih frakcija, pa i Fataha i Hamasa, poginulo više Palestinaca nego što su ih oni ubili.

To svakako nije i jedini palestinski problem. Status zemlje posmatrača omogućiće Palestini da se uključi u brojne međunarodne organizacije, poput Međunarodnog krivičnog suda,

Novi egipatski ustav

Niti će novi ustav automatski Egipat da pretvori u neku vrstu "Alahove države", kao što kažu jedni, niti je otelovljenje "demokratskog procesa i građanskog društva" proizašlo iz ideala "Arapskog proleća", kakvim bi hteli da ga predstave drugi. U svojoj osnovi taj ustav svakako ostaje autoritaran, upadaju u oči izražena ovlašćenja predsednika, a demonstracije u Egiptu upravo su bile usmerene protiv autokratskog sistema. Njegova najveća slabost su, tvrdi opozicija, veoma dvosmislene formulacije, koje onima koji su na vlasti ostavljaju široke mogućnosti za slobodnu interpretaciju, to jest zloupotrebu. A na vlasti su trenutno islamisti – Muslimansko bratstvo i Salafisti.

Tako, recimo, u ustavu piše da je država odgovorna da obezbedi "etiku i moral" u društvu, što širom otvara vrata za uplitanje države u porodicu i privatan život. Sloboda veroispovesti je zagarantovana samo za islam sunitskog tipa, hrišćanstvo i judaizam. Iako je najavljivano drugačije, to ipak ne važi za šiite, bahajce ili ahmadijce – duhovne učenike Mirze Gulana Ahmeda, koji su i do sada u Egiptu bili diskriminisani.

Odnos države prema islamu je svakako jedna od najosporavanijih stavki ustava. U članu 2 stoji: "Islam je državna religija, a arapski je zvaničan jezik. Principi šarije treba da budu glavni izvor zakonodavstva." Toj definiciji preuzetoj iz prethodnog ustava donetog još 1981. godine pod Anvarom al Sadatom dodata je klauzula: principi šarije moraju da se orijentišu prema sunitskom učenju. Islamska škola Al-Azhar u ustavu je definisana kao vrhovni arbitar tumačenja šarije. Sada tom školom rukovode umereni islamisti, tvrde analitičari, ali se može očekivati da u njoj ključne pozicije zauzmu Muslimansko bratstvo i Salafisti. Sve to se ni malo ne sviđa muslimanskoj braći u Teheranu, koja su prvobitno egipatsku revoluciju upoređivala sa iranskom revolucijom.

Egipatska opozicija i zapadni mediji oštro kritikuju i član 48 o slobodi medija, jer on definiše sve moguće kriterijume kojima mediji moraju da se podrede: od državne bezbednosti, preko principa na kojima počiva egipatsko društvo, do "javnih obaveza".

U članu 48 stoji, doduše, da je "zagarantovana sloboda mišljenja", ali organizacija *Human Rights Watch* primećuje da nije definisano pod kojim uslovima sloboda mišljenja može da bude ograničena. Dalje piše da je "zabranjeno vređanje proroka" i da je "zabranjeno vređanje i nipodaštavanje osoba". Kritičari tvrde da i to otvara mogućnost za zloupotrebu, masovne procese zbog blasfemije i uvrede državnih činovnika.

Iako u članu 33 ustava stoji da su "svi građani jednaki pred zakonom" i "izjednačeni u pravima bez diskriminacije", član 10 ženama prejudicira ulogu u društvu: država mora da pronađe ravnotežu "između obaveza žene prema porodici i njenog posla". Dalje stoji "da je država u obavezi da očuva pravi karakter egipatske porodice i njenih moralnih vrednosti".

Što se vojske tiče, predlog ustava ispunio joj je sve želje. Vojni budžet, baš kao ni do sada, ne podleže parlamentarnoj kontroli. Ministar odbrane i dalje će biti vojno lice. Takođe, pred vojnim (prekim) sudovima i dalje će moći da se vode procesi i protiv civila, ukoliko se proceni da njihovo delovanje šteti vojsci. Šta to tačno znači, nije precizirano.

Sve u svemu, tipičan ustav Muslimanskog bratstva, kažu neki komentatori, nije agresivno islamistički, ali je do te mere nedorečen da ostavlja mogućnost slobodnog tumačenja državnih organa, koje sada kontrolišu islamisti, a u čije se sve pore uvlači sunitsko tumačenje islama Bratstva i Salafista. I ne zadire u svemoćnu vojsku. Još uvek.

A. I.

OČAJ BEZ KRAJA: Sirijske izbeglice na granici sa Turskom

Palestina sada može i da podigne žalbu pred sudovima protiv Izraela zbog politike naseljavanja palestinskih autonomnih područja, ali sve navedeno nije razlog za preterano slavlje. Izrael u njegovim namerama ni do sada nisu zaustavljale deklaracije i osude, pa je malo verovatno da će se to sada promeniti.

Palestinska država je još uvek virtuelna, sa bezbroj unutrašnjih problema kao što su korupcija i siromaštvo. Hamas pod kontrolom drži pojas Gaze, Abasov Fatah ni celu Zapadnu obalu. Mnoge spoljašnje probleme može da ilustruje, na primer, ograničena zona za ribolov u vodama Sredozemnog mora uz obalu pojasa Gaze, koju kontroliše Izrael, i kojom "na uzdi" drži gusto naseljenu oblast čijim je stanovnicima ribolov jedan od osnovnih izvora prihoda i hrane. Izrael, naravno, kontroliše i snabdevanje.

U SIRIJI NIŠTA NOVO: Beskrajni rat u Siriji se nastavlja sa još većom žestinom. Po ko zna koji put je prethodni vikend proglašen "najkrvavijim od početka sukoba pre skoro 20 meseci". Žrtve padaju u Damasku i Alepu, gde vojni avioni bombarduju predgrađa koja drže pobunjenici, u Homsu, gde je u subotu najmanje 15 osoba poginulo u eksploziji automobila-bombe ispred jedne džamije. Granata sirijskih pobunjenika pogodila je jednu školu i ubila više đaka i njihovog učitelja u ruralnom delu u okolini Damaska, prenose svetske agencije. Napeto je i na Golanskoj visoravni, delu Sirije koji je 1967. okupirao Izrael, gde je sve češća razmena vatre preko granice.

Ujedinjene nacije su, do daljeg, obustavile svoju misiju u Siriji zbog zaoštravanja sukoba. Odluka o povlačenju osoblja UN-a doneta je dva dana nakon što se konvoj Plavih šlemova, koji se kretao ka aerodromu u Damasku, našao u unakrsnoj vatri između dve sukobljene strane, a tom prilikom su povređena dva austrijska vojnika.

U utorak, kada ovaj broj "Vremena" odlazi u štampu, očekuje se da će NATO formalno doneti odluku o stacioniranju odbrambenog raketnog sistema "Patriot" na tursko-sirijskoj granici. Zvanično, sistem se postavlja da bi se turska teritorija zaštitila od granata i raketa iz Sirije, a na tom području trebalo bi da budu stacionirani turski i holandski vojnici. Nezvanično, postavljanje "Patriota" je prvi korak u planu da se nad Sirijom uspostavi zona zabranjenog leta, za šta se zalaže Turska. Ruski predsednik Vladimir Putin je tokom posete Ankari nameru NATO-a označio kao pogrešnu, a posle sastanka Putina i Erdogana je saopšteno da Rusija i Turska nisu postigle nikakav dogovor u pogledu Sirije. Zapadni zvaničnici u poslednje vreme učestano pominju da postoji mogućnost da Asadove snage upotrebe hemijsko oružje, što je "crvena linija" posle koje bi usledila intervencija.

NA RASKRSNICI: Sa Irakom koji se jedva može nazvati državom, Sirijom koja se po tim atributima Iraku sasvim približila, Libijom u postratnom haosu kome se kraj ne nazire, Egiptom koji vri, Palestinom kao večitim problemom, Jordanom i Libanom koji se tresu od straha od događanja u susedstvu, zemljama Severne Afrike koje su pre dve godine proteste ugušile ili prigušile, ali ne i rešile, arapski svet je na raskrsnici na kojoj su svi putevi mogući.

Države koje u tom svetu trenutno deluju najstabilnije su mahom zalivske monarhije, čija stabilnost je rezultat kombinacije potplaćivanja dela stanovništva privilegijama koje im omogućavaju da gotovo ne rade, i gvozdene ruke despotskih režima u kojima se svaki protest, poput prošlogodišnjeg u Bahreinu, rešava surovom silom na koju ostatak sveta zbog svojih interesa, pre svega nafte i gasa, okreće glavu.

Istorija nas, nažalost, uči da se promene nabolje u ovom delu sveta dešavaju retko, uz mnogo truda i sreće i podršku velikih sila, ako im te promene odgovaraju. Od dosadašnjih promena, nema Mubaraka u Egiptu, Ben Alija u Tunisu, Gadafija u Libiji, Saleha u Jemenu, ali svetla budućnost još nigde nije stigla, a neizvesnost i strah su još uvek tu. ◂

Momir Turudić

Foto: Tanjug

PROTIV SVAKOG I SVAČEG: Demonstracije u Ljubljani i Mariboru

Slovenija: Predsednički izbori i događanje naroda

Tri istorijske premijere

Kako se protest zbog uvođenja radara u Mariboru pretvorio u nasilničke demonstracije širom zemlje. Zašto bi Bakunjin bio ponosan na Slovence. Kako se levica okomila na levicu

Za "Vreme" iz Ljubljane

Poslednjih mesec dana u Sloveniji se odigravaju istorijske premijere. Najaktuelnija je "dešavanje naroda" poslednjih desetak dana u kojoj su Slovenci, po prvi put u svojoj istoriji, ustali protiv svoje – samo svoje – države. Sve dosadašnje retke demonstracije koje je Slovenija uprizoravala su bile protiv "nekih drugih". Sada više nema nikog drugog ko bi mogao da bude "spoljni" alibi ljutitom narodu koji, doduše, ima neispunjive zahteve. Naravno, ako se izuzme anarhija.

Naime, slovenački demonstranti širom Slovenije uzvikuju parole protiv svih političkih opcija i protiv svih političara, kako na lokalnom tako i na republičkom nivou, tražeći od njih da odu s vlasti, ali da im pre toga "vrate ono što su pokrali" zajedno sa "tajkunima, advokatima, sudijama, finansijskim službenicima, bankarima...". Ukoliko bi se takvi zahtevi ispunili, Slovenija bi, po mišljenju demonstranata, ponovo bila čista i spremna "za neke nove mlade i sposobne ljude". Gde su ti "neki", ko će ih pronaći, po kojim kriterijumima ocenjivati i pomoću čega na vlast dovesti, o tome još niko od njih nije razmislio. Anarhistički idol Mihail Bakunjin sigurno bi podržao dosta tih stavova, ali bi se činovnicima Evropske unije svakako digla kosa na glavi, jer u Sloveniji ne postoji nijedna rezervna, alternativna politička opcija, niti iko ko razmišlja o tome da je napravi.

SVE JE POČELO U MARIBORU: Sve je počelo u Evropskoj prestonici kulture, Mariboru, kada je gradonačelnik Franc Kangler uveo radare za merenje brzine vožnje u gradu. Već prvog dana registrovano je 1300 prekršaja, narednog dana se zbir popeo na 5000. Visina kazne, koja se odmah naplaćuje, kretala se od 40 do 1300 evra. Revoltirani građani su prvo počeli da pale i uništavaju saobraćajne znakove na kojima su bili okačeni radari. Kada to nije pomoglo, počele su protestne šetnje koje su se pretvorile prvo u mirne, a potom u vrlo divlje demonstracije tokom kojih su na opštinsku zgradu leteli i preostali saobraćajni znaci.

Demonstranti su prvo tražili da se uklone radari, a potom da se ukloni i gradonačelnik, kome je to već drugi mandat i koga su ti isti građani, pre samo godinu dana, ponovo izglasali, iako za sobom vuče poduži rep sumnjivih poslova, zbog kojih se njime bavi i Agencija za borbu protiv korupcije. Gradonačelnik Kangler odbija da dâ ostavku, uprkos svemu šta se dešava.

LEVIČAR PROTIV LEVIČARA: Mariborske saobraćajne demonstracije su eskalirale baš negde u vreme kada se u Sloveniji dešavala druga istorijska premijera: u drugi krug predsedničkih izbora su ušla dva kandidata levice.

Foto: REUTERS

Jedan je predstavljao "staru", a drugi "novu" levicu. Staru levicu zastupao je dosadašnji predsednik Danilo Tirk, formalno nestranačka ličnost, ali prema većinskom javnom stavu, čovek iza koga stoje Milan Kučan i njegova "stara garda" koja je Slovenijom mahom i vladala poslednjih dvadeset godina. Predstavnik nove levice je bio nekadašnji premijer pale vlade, Borut Pahor. Kandidat koji je "ustao iz mrtvih" i, kako je sam rekao, "sa šansama jedne bube" uspeo da ubedljivo pobedi Tirka u oba izborna kruga.

Mnogi su tvrdili da demonstracije nisu slučajne, što je naravno tačno, jer ni dvoje ljudi ne može spontano da ode na ručak, a kamoli hiljade ljudi da se okupe u isto vreme. Pitanje je samo kome je odgovaralo dizanje tenzija baš pred finiš predsedničkih izbora. Slovenačka desnica se kladila da je uzrok u staroj levici, koja se odlaskom Tirka sa predsedničke funkcije po prvi put u istoriji Slovenije sasvim sklanja sa vlasti. Levica je uzvratila napadima na vladu desnog centra i njenu nesposobnost da reši krizu koja vlada Slovenijom.

Tako se Sloveniji desila i treća premijera – glasači i levice i desnice su, po prvi put u istoriji, glasali za istog, levičarskog kandidata, Boruta Pahora.

DOGAĐANJE NARODA: Za to vreme su demonstracije, očito, iskakale iz planiranog okvira, ma ko da je iza njih stajao. Društvene mreže na internetu su se pojavile kao faktor iznenađenja, jer se one, za razliku od medija, ne mogu držati pod kontrolom. Narod je počeo da se okuplja širom Slovenije. Poziv na demonstracije širio se Fejsbukom. Od srpskog pokreta "Otpor" pozajmljeni su je pesnica i slogan "Gotov je!". Uzvik "Lopovi!" upućen je svim političarima i političkim opcijama koje su se ikada pojavile u Sloveniji. Građani traže vraćanje pravne države i onakve države Slovenije za kakvu su se izjasnili pre dvadeset godina.

Slovenačka država na ovu vrstu komunikacije sa građanima nije navikla. Prilikom ove premijere se pokazalo da je policija prekratkih živaca, jer je u početku prebrzo pribegavala preteranoj upotrebi sile da bi odbranila pre svega – sebe. Zbog toga je Sindikat policije zavapio i javnim saopštenjem se obratio narodu, objasnivši da i bez granitnih kocki razume revolt i ne samo to, nego se i slaže i podržava narodnu borbu za pravnu državu, a protiv "korumpiranih i izopačenih političara". Potom je policija dodatno poverenje stekla počevši da tvituje, tj. da na društvenoj mreži Tviter demonstrantima javlja gde se događaju incidentni, sa kojih lokacija da se sklone i kada će upotrebiti suzavac. Narod je uzvratio poverenjem u policiju, tako da su demonstranti u Ljubljani, koji su ispred opštinske zgrade tražili ostavku gradonačelnika Zorana Jankovića, pozvali i policiju i vojsku da im se pridruže u protestima.

Slovenačkim medijima se konačno ukazala prilika da objavljuju domaće "vatrene" snimke i članke o onome čega ranije u Sloveniji nije bilo: demonstracijama, sukobima sa policijom, otvorenom vređanju političara. Demonstracije se prate iz minuta u minut, ali nekih ozbiljnijih analiza pozadine i razloga narodnog revolta do sada nije bilo.

A razlozi sežu mnogo dalje od montiranja mariborskih radara i ekonomske krize koja trese Sloveniju poslednjih par godina.

NAJBOLJI ĐAK: Opisujući situaciju jezikom satire, to bi izgledalo ovako: tokom poslednjih dvadeset godina Slovenija je bila najhvaljeniji đak u balkanskom razredu. To što je mir u njoj zamenjivan za uspeh, to nema veze. Jeste da Slovenija, zapravo, nije učila, baš kao što ni ostatak razreda to nije radio, ali za razliku od ostalih učenika Slovenija se nije tukla, razbijala glave drugim učenicima i nije pokušavala da zapali školu. To je bilo dovoljno da dobije dobre ocene i bude navođena kao primer ostatku razreda, koji je izgreban i izdrpan kidao živce učiteljskom zboru.

Ipak, tokom tih dvadeset godina pojavljivali su se i oni koji su se usuđivali da kažu da je Slovenija zapravo priča o propuštenim prilikama i koji su se usudili da kažu da, recimo, tranzicije u Sloveniji nije ni bilo. Među njima je i bankar Egon Zakrajšek koji je slovenački privredni sistem nazvao „pljačkaški kapitalizam". Te dve reči oslikavaju sve što Sloveniju danas muči. Nacionalni interes je jedna od glavnih privrednih igara. Strancima se prodavalo vrlo retko, baš kada nije bilo drugog izlaza. Sva velika preduzeća i banke su i dalje u rukama države. U banke se, kao rupe bez dna, kroz teško objašnjive i vrlo rizično osigurane kredite, slivao i netragom oticao novac. Samo u Novu ljubljansku banku (od koje zavisi bar trećina slovenačke privrede) do sada je upumpano 1.300.000.000 evra u formi dokapitalizacija. Ispostavilo se da ni to nije dovoljno, jer se već priča o novoj, "neophodnoj" dokapitalizaciji. U Sloveniji se mirno živelo i samozadovoljno krckalo nasleđe, sve dok se nije pokrckalo, a tada je, jer nesreća nikad ne ide sama, nastupila svetska finansijska kriza. Jednostavno rečeno – nema para. Tada je na kolena počela da pada priča o uspehu, jedan za drugim su počeli u stečaj da odlaze "paradni konji" slovenačke privrede, dok je ostatak jedva živ i čeka intravenoznu dozu para. A, para nema. Umesto njih je na videlo počeo da izlazi prljav veš, decenijama guran po ćoškovima i sakrivan iza visokih planina pokrivenih snegom, zelenih krajolika, muškatli na prozorima i mercedesa na putevima.

I verovatno bi se u Sloveniji i dalje svoja muka mučila daleko od komšijskih očiju, jer Slovenija je dovoljno mala da nije na tapetu velikih i da joj se pod nokte ne gleda, da nije bilo mariborskog gradonačelnika i njegovih radara. Kao što to u istoriji često biva, banalne sitnice umeju da izazovu burne posledice.

Ključno pitanja u Sloveniji je: "I šta sad?" Reagujući na inicijativu levice da se iskoristi talas demonstracija i izazovu vanredni izbori, američki ambasador u Sloveniji je već rekao da demonstracije neće oterati američke investitore, ali vanredni izbori – hoće.

Ako treba prognozirati, prognoza je već najavljena, narednih dana sneg do dolina. Počinje prava zima. Teško da će se demonstranti, sem onih mariborskih koji su razbili još dva mrska radara, odlučiti da se smrzavaju po ulicama. Toliko strašno ipak nije, a i idu praznici. Sudeći prema gužvi po trgovačkim centrima tokom vikenda, jer vikendom nema demonstracija, sve će više biti potrošača, a sve manje demonstranata. Bar do proleća. ◂

Jelica Greganovič

Pregled nivoa potraživanja i dugovanja po Upravama FK Crvena zvezda

Datumi finansijskih izveštaja kroz reviziju	31.12.2004.	31.12.2005.	31.12.2006.	20.11.2007.	31.12.2007
Predsednik Kluba	**D. DŽAJIĆ od 16.6.1998. do 28.5.2005.**	**D. STOJKOVIĆ od 6.7.2005. do 20.11.2007.**			**T. SPASOJEVIĆ od 21.11.2007.**
Generalni sekretar	Miloš Marinković od 1.12.2001.do 9.5.2006.		Nebojša Leković od 09.05.2006. do 19.01.2007.	Zoran Damjanović od 19.1.2007. do 11.8.2008.	
Prosečan broj zaposlenih	105	111	126	/	132
Potraživanja (EUR)	3.265.462	3.082.070	12.219.101	6.014.053	5.600.117
Dugovanja (EUR)	4.594.714	12.301.754	12.719.911	20.650.346	18.873.015
Razlika (potraživanja/dugovanja) EUR	-1.329.252	-9.219.684	-500.810	-14.636.293	-13.272.898

NAPOMENA: VELIKI DEO POTRAŽIVANJA U 2012. GODINI NENAPLATIV; IZVOR: REVIZORSKI IZVEŠTAJI KLUBA, SAČINILA SUŽBA FINANSIJA FK CRVENA ZVEZDA

FK Crvena zvezda: Budžet i dugovi

Odavno u crvenom

"Vreme" ekskluzivno predstavlja do sada neobjavljene nalaze o finansijskom poslovanju kluba o kome se priča više nego o bilo čemu u Srbiji. Visina duga je očekivana, ali kako će biti i protiv koga upotrebljena, to ćemo tek da vidimo

Za one koje zanima samo koliko je to FK Crvena zvezda dužan, recimo odmah na početku: 5.438.328.756 dinara ili oko 48.000.000 evra. To je utvrđeno poslednjim "finansijskim presekom", koji je za Radnu grupu, svojevrsni krizni štab, uradila finansijska služba kluba.

U tabeli 1, koju dajemo, može se detaljnije videti kako je u kom periodu i pod čijom upravom taj dug nastajao, ali ta tabela vam neće dati potpunu sliku onoga što se dešavalo u klubu u proteklih desetak godina.

Poslednjih mesec dana smo svi zatrpani pričom o tome ko je najodgovorniji za propadanje nekada velikog kluba i videli smo da je vođa finansijske sekcije Radne grupe Nebojša Čović sporadično izlazio sa procenama o tome u kakvom su stanju "knjige" kluba.

Međutim, podaci koje "Vreme" predstavlja pokazuju da je i uprava predvođena bivšim predsednikom Vladanom Lukićem imala u vidu sve što se dešavalo i da je, naravno, mnogo bolje videla u kolikim je problemima klub svakodnevno, ali da se zarad održavanja dobre atmosfere na neki način krilo šta i kome se duguje i ko Zvezdi duguje.

Pre nego što damo delimična objašnjenja za podatke koje predstavljamo, koji su deo interne analize rađene za potrebe kluba i predstavljaju finansijski presek poslovanja od trenutka kada je Lukić došao u klub u maju 2009. pa do kraja 2011. godine, pomenućemo nekoliko detalja koji služe za kontekstualizaciju čitave priče.

DIJAGNOZA STANJA: U proleće 2011. godine je predstavnicima Gazproma, glavnog Zvezdinog sponzora, predstavljen izveštaj velike revizorske kuće u kome je pobrojano bukvalno sve: od toga šta je i koliko vredi imovina kluba u tom trenutku (kvadratni metar stadiona je procenjen na nešto preko 600 evra, a kvadrat hotela koji nema dozvolu je preko 1700 evra, na primer), preko popisa zajmova i kredita (većina kredita je iz perioda pre Lukićevog dolaska i frapantno su visoke kamate na te kredite), do toga koji je igrač kome prodat za koliko novca, ko je za koliko novca doveden u klub i svi ostali troškovi i prihodi.

Analiza revizora je trebalo da pokaže glav-

2.9.2008.	31.12.2008.	25.4.2009.	31.12.2009.	31.12.2010.	31.12.2011.	31.10.2012.
do 29.8.2008.	**D. TANASIJEVIĆ od 2.9.2008.do 25.04.2009**		**V. LUKIĆ od 26.05.2009.do 13.12.2012.**			
	v.d. Dragan Ninković od 03.9.2008. do 23.9.2008.	Saša Kozić od 23.9.2008. do 5.6.2009.	Andrija Kleut od 5.6.2009.do 1.7.2011.		Đorđe Stefanović od 1.7.2011. do 27.8.2011.	v.d. Stefan Pantović od 27.8.2011. do danas
/	141	/	137	153	152	146
8.318.989	8.803.941	10.066.683	6.458.015	5.463.932	3.987.160	4.363.894
23.673.532	26.924.188	29.516.599	28.856.821	36.760.409	42.416.560	48.473.459
-15.354.543	-18.120.247	-19.449.916	-22.398.806	-31.296.477	-38.429.400	-44.109.565

Dugovi koje je zatekao Lukić

PREGLED OBAVEZA NA DAN 31.5.2009. GODINE

R. br.	Obaveze	EUR
1	Krediti	12.967.192
2	Pozajmice	4.394.354
3	Obaveze prema klubovima, menadžerima i ostali ino troškovi	5.239.848
4	Dobavljači u zemlji – dospele obaveze	2.739.663
5	Neregulisane rate igrača bruto	2.939.326
6	Neregulisane premije bruto	692.466
7	Bruto obaveze za stanove	69.853
8	Obaveze po osnovu jemstva	132.000
	UKUPNO	**29.174.702**

nom sponzoru kako funkcioniše klub i kakvi trendovi mogu da se očekuju. Najzanimljiviji deo analize su tri moguća scenarija za delovanje kluba u budućnosti: konzervativni, umereni i optimistični: svi u osnovi imaju sportske rezultate kluba. Recimo odmah da se Zvezdi "dogodio" konzervativni scenario baziran na osvajanju jednog kupa i nekoliko utakmica u Evropi do kraja 2012. (Optimistični scenario,

ŠTA OVO BI:
Vladan Lukić (u sredini) i Dušan Mrakić (desno)
Foto:N.Paraušić

Šta je platila Lukićeva uprava

IZMIRENE OBAVEZE U PERIODU MAJ 2009 – DECEMBAR 2011. GODINE

	2009.	2010.	2011.
domaći dobavljači – troškovi	4.735.843	3.034.106	3.790.391
domaći dobavljači – klubovi	585.987	364.150	1.623.202
domaci dobavljaci – zavisna pravna lica	310.580	577.075	732.609
ukupno I	**5.632.410**	**3.975.331**	**6.146.202**
inodobavljači – troškovi	1.550.818	1.336.187	1.561.610
inodobavljači – klubovi	2.187.283	475.622	569.017
ukupno II	**3.738.101**	**1.811.809**	**2.130.627**
UKUPNO	9.370.511	5.787.140	8.276.829

UKUPNO 2009+2010+2011: 23.434.480

gledano kroz rezultat, jeste ono što je dosegao Partizan, samo da su ove godine ušli u Ligu šampiona). Revizori su predviđali da će "konzervativni" scenario dovesti klub na ivicu propadanja krajem 2012, kada će dugovanja narasti na skoro 40 miliona evra.

Kada vidimo ovo što danas govori Radna grupa i uporedimo sa pomenutom procenom, vidimo da se dogodilo očekivano i da su i uprava i sponzori toga odavno bili svesni. Dakle, u proleće prošle godine svi koji su sedeli u Zvezdi znali su da je stanje neodrživo i da je neophodno nešto hitno uraditi. Preporuka iz izveštaja bila je da se obezbedi kredit od 25 miliona evra da bi klub počeo da diše, ali do toga nije došlo i sunovrat se nastavio. Pored toga, kao i u celom periodu posle odlaska Dragana Džajića iz kluba 2004. godine, trošilo se na dovođenje igrača, ali nije bilo vremena da se postigne veći rezultat. Klub je imao godišnje troškove od preko 12 miliona evra što se detaljno vidi u Tabeli 2, a dugo vremena nije bilo unosnije zarade od prodaje igrača.

DRŽAVNA POSLA: Pored toga, kao što je konstatovano u izveštaju za Gasprom, plate i troškovi zaposlenih u klubu u odnosu na druge stavke budžeta bili su procentualno najveći u Evropi. Ukratko, Zvezdin budžet bio je najopterećeniji na delu zarada i plaćanja kamata što, kada se malo pogleda, veoma podseća na budžet Srbije ili budžet neke lokalne samouprave. Sve uprave koje su vodile Zvezdu u poslednjih deset godina ponašale su se kao direktori velikih javnih preduzeća ili predsednici opština: iako su poslovali sa gubitkom borili su se da isplate zarade i premije, a kolaps je nastao kada, za razliku od pomenutih, nisu imali mogućnost da im država da garancije za podizanje novih kredita.

Država nije davala garancije sve do ove jeseni kada je Aleksandar Vučić odlučio da pomogne klubu za koji navija pa je pokrenuo sve ovo čemu danas svedočimo kada su aktivirani partijski (čitaj: državni) resursi u cilju peglanja Zvezdinih poslovnih knjiga, e da bi glavni sponzor povećao svoju donaciju na četiri miliona godišnje (sa najavom da bi od juna 2013. to moglo da bude i deset miliona) i da bi u najskorije vreme Zvezda bila sposobna i za Ligu šampiona i za potencijalnu regionalnu Ligu Južnog toka. Da bi se sve to dostiglo, potrebno je napraviti novu organizacionu shemu upravljačkog dela kluba i poslednji glasovi govore da bi Dragan Džajić ipak mogao da bude predsednik bez izvršnih moći (kao britanska kraljica), a da bi klub operativno vodila dvojica Gazpromovih ljudi: predsednik UO (potencijalno Branko ►

Zarade igrača trenera i drugih

Plaćene obaveze prema igračima i sportskim stručnjacima u periodu maj 2009 – decembar 2011.

Veliki deo obaveza prema igračima i sportskim stručnjacima odnosi se na obaveze nastale u prethodnim godinama.

r.br.	Igrači i sport.str.	2009.	2010.	2011.
1	Nikola Petković	29.650	–	21.120
2	Awal Issah	85.280	85.000	85.370
3	Igor Burzanović	39.700	–	–
4	Nikola Lazetić	215.000	111.500	101.000
5	Ivan Tričkovski	23.630	5.000	–
6	Nemanja Nikolić	12.430	24.000	3.000
7	Pavle Ninkov	41.350	100.000	500.000
8	Saša Radivojević	36.400	31.000	15.400
9	Ognjen Vraneš	36.400	14.500	–
10	Vladimir Bogdanović	39.800	32.000	13.000
11	Marko Blažić	36.940	34.000	34.000
12	Đorđe Tutorić	48.650	–	5.000
13	Saša Stamenković	32.050	38.500	15.000
14	Ivan Ranđelović	32.850	39.000	14.600
15	Slavko Perović	28.460	52.000	45.000
16	Vujadin Savić	28.950	18.000	–
17	Marko Nikolić	14.630	14.000	7.000
18	Aleksandar Kovačević	12.880	9.600	7.300
19	Nenad Srećković	16.600	11.200	5.850
20	Bernard Parker	49.000	–	112.500
21	Nenad Tomović	6.050	–	2.000
22	Darko Lazović	30.000	57.000	90.070
23	Siniša Gogić	32.130	–	–
24	Ilija Ivić	43.000	–	160.750
25	Aleksandar Kristić	16.000	32.000	2.500
26	Boban Bajković	16.800	21.000	41.170
27	Bojan Pavlović	11.450	18.000	–
28	Miloš Malović	2.920	9.600	5.850
29	Oliveira Savio	24.800	42.000	–
30	Carlos Eduardo Mendes Kadu	29.600	62.000	79.610
31	Slavoljub Đorđević	17.000	51.000	25.000
32	Nemanja Obrić	18.700	9.000	–
33	Nikola Ignjatijević	16.300	35.000	4.920
34	Dejan Lekić	9.350	18.000	–
35	Aleksandar Jeftić	20.900	58.000	29.000
36	Nemanja Cvetković	13.950	20.000	11.000
37	Stefan Denković	4.830	11.000	7.200
38	Goran Čaušić	3.880	9.500	12.190
39	Vladimir Petrović	29.150	34.000	5.000
40	Đorđe Vukosavljević	5.080	11.500	8.550
41	Filip Stojković	6.050	10.500	14.890
42	Vilson Caković	5.100	11.000	8.940
43	Ivan Adžić	5.500	22.000	76.000
44	Stevan Luković	5.080	11.500	8.550
45	Marko Vešović	–	20.000	54.240
46	Zdenek Zeman	140.800	9.500	–
47	Cagelosi Vincenzo	24.250	–	–
48	Milan Vilotić	24.000	62.000	66.520

r.br.	Igrači i sport.str.	2009.	2010.	2011.
49	Dragomir Vukobratović	15.500	4.800	–
50	Andrej Mrkela	9.980	9.000	–
51	Nikola Vasiljević	13.800	12.500	6.500
52	Jeferson da Silva	1.950	–	–
53	Igor Mijović	4.900	19.000	18.680
54	Branimir Subašić	4.900	24.500	–
55	Srđan Mijailović	980	11.000	18.810
56	Mirnes Šišić	1.470	–	150.000
57	Čedomir Janevski	32.500	–	145.700
58	Marko Mugoša	–	24.000	14.260
59	Nikola Mikić	29.400	32.000	51.520
60	Miloš Trifunović	–	32.000	500
61	Miloš Reljić	–	15.500	7.800
62	Milan Jeremić	–	23.000	32.130
63	Bojan Đorđević	–	22.000	16.090
64	Stevan Reljić	3.000	22.500	34.260
65	Ivan Gvozdenović	–	11.000	5.800
66	Ratko Dostanić	–	57.000	18.000
67	Boban Maksimović	–	7.000	8.000
68	Ivan Rogač	–	5.500	1.000
69	Uroš Spajić	–	5.500	6.150
70	Marko Dmitrović	–	5.500	6.150
71	Nenad Jestrović	–	22.000	
72	Betolingar Misdongarde	–	4.900	20.000
73	Rosa Fereira	–	42.500	50.000
74	Vladan Binić	–	11.000	39.030
75	Ognjen Koroman	–	270.000	33.000
76	Andrija Kaluđerović	–	24.000	97.520
77	Dušan Đokić	–	121.000	
78	Dejan Milovanović	–	170.000	77.000
79	Danijel Mihailović	–	11.000	41.960
80	Milan Jeremić	–	23.000	28.500
81	Nikola Đorđević	–	2.500	11.000
82	Ivan Dragićević	–	2.500	8.350
83	Veljko Simić	–	2.000	11.850
84	Filip Janković	–	2.000	11.850
85	Duško Tošić	–	31.000	70.000
86	Addy Lee	–	23.500	78.058
87	Srđan Maksimović	–	–	5.360
88	Dragan Spasić	–	–	4.020
89	Slavoljub Srnić	–	–	12.500
90	Oliveira Savio	–	–	30.000
91	Zlatko Liščević	–	–	1.850
92	Vukan Savićević	–	–	1.850
93	Dragoljub Srnić	–	–	12.500
94	Goebel Evandro	–	–	182.460
95	Uroš Ćosić	–	–	52.018
96	Robert Prosinečki	–	–	148.000

Godišnji troškovi kluba

VRSTA TROŠKA	EUR
Kancelarijski materijal	8.000
Sportska oprema	235.000
Medicinski materijal	20.000
Održavanje objekata	170.000
Gorivo	51.500
Električna energija	90.000
Zarade	2.400.000
Naknade, porezi i doprinosi	563.000
Zakup	57.000
Otpremnine	16.000
Rate igrači	3.833.000
Službena putovanja	35.000
Takse	15.000
Tehnička organizacija utakmica	34.000
Stipendije	20.000
Usluge prevoza	208.000
PTT usluge	92.000
Održavanje stadiona	60.000
Investiciona ulaganja	82.000
Stanarine igrača	43.000
Troškovi reklamnih konstrukcija	158.000
Reklame	62.000
Štampa karata	88.000
Internet	20.000
Advokatske, revizorske i konsult.usluge	131.000
Usluge zdravstvenog osiguranja	65.000
FSS	10.000
Graviranje i štamparske usluge	36.000
Obezbeđenje	233.000
Komunalne usluge	149.000
Troškovi reprezentacije	30.000
Ugostiteljske usluge	54.000
Ostale usluge	30.000
Oprema I tim	58.000
Besplatne karte	312.000
Pokloni	38.000
Osiguranje imovine i lica	42.000
Naknade i bankarske provizije	65.000
Porezi na imovinu	111.000
Građevinsko zemljište	7.500
Porez na kamatu	10.000
Provizija za transfere igrača	815.000
Kazne i takse	86.000
Priprema održavanja utakmica	328.000
Troškovi sporova	24.000
Troškovi za humanitarne, obrazovne i kulturne namene	35.000
Troškovi kamata na kredite	1.150.000
UKUPNI TROŠKOVI	**12.180.000**

r.br.	Igrači i sport.str.	2009.	2010.	2011.
97	Slobodan Marović	–	–	13.410
98	Žarko Đurović	–	–	17.700
99	Srđan Zirojević	–	–	14.250
100	Miloš Dimitrijević	–	–	122.120
101	Miloš Vesić	–	–	9.760
102	Aleksandar Kirovski	–	–	13.810
103	Jovan Krneta	–	–	2.300
104	Vinicius Pacheco	–	–	30.800
105	Bruno Mezenga	–	–	44.260
106	Nenad Kovačević	–	–	121.120
107	Stefan Mihajlović	–	–	1.850
108	Martinez Borha	–	–	164.360
109	Aleksandar Janković	–	–	30.000
110	Boško Đurovski	–	–	13.250
111	Gabriel Cleverson	–	–	25.000
112	Nuno Lukas	50.000	–	60.000
113	Nino Pekarić	–	–	85.000
114	Franklin Salas	–	29.000	–
115	Maricio Molina	–	30.000	–
116	Suzuki Takayuki	–	39.000	–
117	Dragan Mladenović	–	–	30.000
	UKUPNO NETO	1.591.700	2.468.600	4.068.106
	UKUPNO BRUTO (por+dopr)	2.069.210	3.209.180	5.288.538
	UKUPNO 2009 + 2010 + 2011	**10.566.928**		

Najveći poverioci koji su se naplatili prinudnim putem

U PERIODU OD 1.6.2009. DO 31.12.2011. GODINE (EUR)

	2009.	2010.	2011.
Tehnograf	134.000	–	–
Grading	145.180	6.400	337.353
Pacom	–	31.650	50,000
G&K	–	44.200	79.017
Ninkov Pavle	–	–	400,000
Global Soccer	–	–	490,000
Pekarić	–	45,000	40,000
Đokić	–	90,000	–
Banka Intesa	47.468	13.165	–
Bonus Co	109.167	–	–
Eurosalon	23.260	–	–
Komercijalna banka	10.039	–	–
Marfin banka	36.030	–	–
Party servis	11.200	–	–
Sistem FTO	10.690	9.730	122.309
Termotehna	475.604	–	–
Univerzal banka	190.745	–	–
Elektrodistribucija	–	7.340	–
Tri grozda	–	16.190	–
Vila Kronić	–	18.175	–
Vujic Valjevo	–	13.330	–
Advokat Barić	–	11.000	–
Pešović	–	28.600	–
Pristop	–	–	5.650
Gradska čistoća	–	–	6.270
UKUPNO	1.193.383	199.915	551.579
UKUPNO 2009 + 2010 + 2011	**1.944.877**		

SPASILAC: Dragan Džajić
Foto: V. Anđić

Obaveze prema klubovima iz kojih su dolazili igrači

PLAĆENE OBAVEZE PREMA KLUBOVIMA PERIODU OD 1.6.2009. DO 31.12.2011. GODINE

	2009.	2010.	2011.
Borac Čačak	50.000	50.000	125.000
FK Zemun	380.000	4.000	
Čukarički Stankom	140.000	86.000	52.000
Deportivo Delvale	350.000		
Kapošvar	80.000		70.000
Zeta	100.000	115.000	47.800
Vojvodina		12.500	
Rad		110.000	1.240.000
Napredak Kruševac		72.000	1.300
Novi Pazar		15.000	
Jagodina		35.000	77.500
Amazulu		50.000	50.000
Budućnost		192.400	61.000
Rabotniči			255.000
Bechem Chelsea		20.000	122.500
Sociedade Esportiva		120.000	30.000
Javor			42.450
OFK Sloga			9.000
Novi Sad			16.600
Sloga Kraljevo			2.600
CSKA Moskva			20.000
UKUPNO	**1.100.000**	**881.900**	**2.225.750**

UKUPNO 2009+2010+2011: 4.207.650

Radujko) i finansijski direktor kog bi izabrala ova kompanija. Potpredsednici bi bili iz "sveta politike": Ivica Tončev ispred SPS-a i Slaviša Kokez, prijatelj Aleksandra Vučića. Sportskim sektorom bi rukovodio Zoran Stojadinović, koji je već najavio promene u sportskoj sekciji.

Kada je reč o sadašnjem timu za koji Stojadinović nema mnogo reči hvale, recimo da je njegova vrednost prema specijalizovanom sajtu Transfermarket preko 28 miliona evra. Prema tom istom portalu, igrači koje je Lukić bio zatekao u klubu 2009. godine vredeli su oko tri miliona evra. Klub bi mogao ove zime da proda Darka Lazovića, Filipa Mladenovića, Luku Milivojevića, kada to već nije učinjeno prošlog leta, i da tim novcem ublaži alarmantno stanje na svom kontu.

Kakve god bile odluke Radne grupe Aleksandra Vučića u narednih nekoliko nedelja, neke stvari su sigurne: "sređivanje" stanja u Zvezdi ne znači ništa ako celokupan sistem u fudbalskoj Srbiji ostane isti. Taj sistem je prema međunarodnim kriterijumima neuređeniji od onog u Moldaviji, na primer, a da o "sređenim" državama poput Rumunije i Bugarske ne govorimo. Ukoliko se kompletno "stanje" ne promeni za par meseci ili brže, imaćemo "aferu" u Partizanu čije su poslovne knjige tek nejasne s obzirom na novac koji je klub u poslednjih desetak godina zaradio prodajom igrača i učešćem u Ligi Šampiona i Ligi Evrope.

Ako ovo preduzeće u Zvezdi samo posluži za prikupljanje političkih poena, svi koji su uključeni u to treba da budu svesni da su na klizavom terenu i da od toga neće biti ništa jer je "stvar" sa tim klubom komplikovana: ukoliko ne bude nekog super rezultata na proleće, Vučić će biti krivac za propadanje, a ne Lukić, Stojković ili neko treći koga ovih dana "tabloidi bliski vladi" prepoznaju kao "grobara Zvezde". Ako do toga dođe, onda ni Nebojša Čović neće moći da sredi situaciju. ◂

Slobodan Georgijev

piše: Miloš Vasić

Nokat

Dugački nokat na malom prstu simbolični je znak statusa kod kulova koji se dokopao hleba bez motike

Jedan dobro obavešteni čovek skrenuo mi je pre neki dan pažnju na zabrinjavajuću okolnost: opet je u modu ušao dugački nokat na malom prstu kod muškaraca. Ono što je moju strepnju učinilo još dubljom je činjenica da se ta moda širi među ljudima na neočekivano visokim položajima, kako kaže moj prijatelj koji zna, jer se po prirodi svoga posla viđa sa takvima, a znam da je – opet po prirodi svoga posla – čovek sa smislom za opažanje takvih detalja.

To me je bacilo u razne misli. Kao prvo, puštanje dugačkog nokta na malom prstu vazda je bilo svojstveno džiberima, primitivcima i kulovima. Ima to i svoju antropološku dimenziju, naravno. Legenda, da počnemo od početka, kaže da je dugački nokat u stara vremena bio instrument narodnih lekara-akušera (ali na srednjem, najdužem prstu i dobro zašiljen) kojim bi olakšavali porođaj tako što njime probiju vodenjak. Nisam siguran da je tome baš tako, ali bi trebalo upitati istoričare medicine, akušere i antropologe. Dugački nokat na malom prstu neki zovu i "higijenski nokat", jer da služi za čačkanje nosa i ušiju.

Mnogo je važnije nešto drugo: dugački nokat (ili nokti) kod muškarca imaju svrhu da pokažu kako se njihov ponosni nosilac uzdigao iznad fizičkog rada i da je sada "gospodin", a ne "ljakse". U nekim kulturama, kod Hindusa na primer, ima muškaraca koji iz statusnih razloga nikada ne seku nokte, pa se pojavljuju po Ginisovoj knjizi rekorda sa svojim spiralno uvijenim kandžama od po pola metra i više. Na brdovitom Balkanu nema takvih preterivanja: dugački nokat na malom prstu simbolični je znak statusa kod kulova koji se dokopao hleba bez motike. Nekada je taj znak bio niz hemijskih olovaka u malom džepu sakoa ("Samo da zadenem hemijsku i pobedio sam", rekao mi je jednom jedan jako dobar majstor-limar).

Slutim takođe i da to ima neke veze s politikom koju neki zovu "populizmom". Prvi ponosni nosilac dugačkog malog nokta u istoriji Politikine kuće pojavljuje se negde 1988. u svojstvu (ni manje ni više) nego političkog urednika novina koje su se nekada zvale Politika ekspres. Tog lika doveo je Miloševićev režim negde s juga da preuzme važne novine, a kasnije i još važnije medije. Naravno da je u neizbežnom "Šumatovcu" zbog tog dugačkog nokta na malom prstu postao predmet otvorene sprdnje: "Džukelo prištinska, odseci taj nokat, došao si u grad, ne treba ti više", govorio mu je pokojni kolega Nikola, osnivač istraživačkog novinarstva u Srba. Onda je čovek otišao na višu funkciju; ne znam je li i taj nokat odneo tamo; znam samo da je svoj dug pravdi i društvu pošteno odslužio, pa ga zato i ne imenujem.

Međutim, njegova opcija došla je na vlast opet i nešto mi se javlja da uz to ide i taj dugački nokat na malom prstu, na koji me je moj prijatelj upozorio. To sasvim spada u opštu kulovizaciju srpske politike i društva, pa zapravo i ne treba da se nešto mnogo čudimo.

Nego, vratimo se antropologiji. Nokti su veoma važni medvedima, mačkama svih vrsta i ženama. U slučaju medveda i mačaka zovu se kandže i imaju značajnu svrhu, kao što je dobro poznato ukućanima domaćih mačaka. Kod žena je to još zanimljivije: dugački nokti u raznim bojama simbol su statusa (ne radim rukama), a u novije vreme i duševnog zdravlja (ne grizem nokte). Služe i za grebanje – ako se mora. Poznavao sam jednu lepoticu sa predugačkim noktima (i nogama, istini za volju), koja je radila na kompjuterima; na moje pitanje ("Crna Marina, kako uspevate time da kucate po tastaturi?") ona je mirno rekla da je to stvar vežbe. Molim.

E, sad: muškarcu nokti ne služe u statusne svrhe – osim gore pomenute: kao dokaz da se vinuo iznad manuelnih poslova. Muški su, inače, na udaru kritike svog ženskinja zbog noktiju: te vidi kakvi su ti; te hoćeš li već jednom da potkrešeš te kandže na zadnjim nogama, sve su ti čarape u rupama; te očisti te nokte, crni su ti kao da si paor; itd. "Meteorološki seksualac", kako se to zove u onoj seriji HTV o Imoćanima i ostalim Vlajima, ide kod manikira i pedikira, što je već sumnjivo po sebi, ali ne na homofobnoj osnovi, nego na skorojevićko-statusno-metroseksualnoj. Naime, normalan muškarac u stanju je da sam izađe na kraj sa svojim kandžama, na prednjim i na zadnjim nogama podjednako, sve to bez manikira i pedikira. Dovoljan je kvalitetan "čvak" ili "grickalica"; čak i bolje makazice; čak i oštar švajcarski nožić – ako nema druge (mada ne preporučujem, jer traži veštu i čvrstu ruku); ima ko će nokte održavati i japanskim mačem, katanom, ali ne pokušavajte to kod kuće! Uzmimo moj primer, kad već o tome pišem: rado i često bavim se manuelnim poslovima, pak sam zaključio da su kratki nokti najbolji, jer se najlakše očiste i operu posle petljanja i majstorisanja po autu i drugim prljavim predmetima. Nikada mi u životu nije bio potreban ni manikir ni pedikir, jer svoje kandžice od početka održavam sam, prednje i zadnje. Nikakva velika veština: odseći na minimalnu dužinu, prati redovno (VIM je car!), regulisati zanoktice i paziti da se ne ode preduboko kod seckanja.

Dugački nokat na malom prstu čini mi se suvišnim u bilo kom praktičnom smislu – osim političkom, plašim se. ◂

Evrokomunisti

Doviđenja, kako ste — Vreme 1143

"Građanska Srbija" nije ostala bez kompasa nego bez velikih stranih donacija. Sada im je ostalo samo da drže svoje nostalgične i patetične skupove evrokomunista.

Kosta Lazić

Op, klada

Iskra u oku — Vreme 1143

Poštovani, članak g. Bazdulja "Iskra u oku" je jedan od retkih koji sa nešto dubljim razumevanjem (a bogami i poštovanjem) razmatra prave motive stvaranja Jugoslavije. Uzalud oplakivati pokojnika? Još jedno glupo poređenje jedinke i države; za razliku od jedinke, države mogu da vaskrsnu! Ko ne veruje, neka pogleda Izrael. Potrebna je samo jaka masovna vera u vrednost nove tvorevine za većinu koja se bori za njeno stvaranje. Hoćemo li to ikada ponovo videti u slučaju Jugoslavije? Primam opklade!

M. Perišić, Beograd

Creva

Deca žurnalizma — Vreme 1143

Sreća u nesreći da imamo "Vreme". Istina jedan sam od onih kojem krče crijeva, pa nisam u stanju ni za novine da izdvojim, ali kada je intervju sa Đuzom, Ljušom, Borom ... Onda se nađe. Nažalost, intervju sa gospođom Brankom moraće da pričeka, ali zato mi je glavni urednik ostavio u amanet čitavu sedmicu da razmišljam.

Ilija Bosić

Od kada je ova naprednjačka vlada na vlasti, naši sudovi su oslobodili aktuelnog ministra optužbi za korupciju, abolirani su Džajić i kompanija za krađu 8 miliona evra, skraćene su kazne silnim kriminalcima kao što je Uroš Mišić i onaj "hrabri" Miladin, ljudi koji su spremali državni udar i vodili pobunu JSO su pušteni da se brane sa slobode, a Ustavni sud odbija da zabrani organizacije Naše i 1389... još da pomiluju ubice Brisa Tatona, pa da se zatvori krug.

I onda se ti isti političari koji su odgovorni za sve ove sudske sramote žale i kukaju na "pravdu" Tribunala u Hagu. Odakle im obraza???

Ako prekidaju saradnju sa Haškim tribunalom, onda neka prekinu i saradnju sa domaćim sudovima, pa da se mi građani organizujemo, i sami organizujemo sudove, lokalne milicije, noćne straže. Jer sistem ne radi.... štaviše, sabotira ga nova vlast.

Ove presude i ponašanje sudova u nekom "patriotskijem" duhu su samo proizvod nove vlasti. A ta vlast je "kao" šampion borbe protiv korupcije.

Malo sutra.

Tužno i žalosno.

Igor Ranković, Beograd

Ko je bolji

Presmešno i prestrašno — Vreme 1143

Poštovani gospodine Pančiću, potpuno se slažem sa portretom kojim ste opisali državničko-intelektualno-govorničke sposobnosti aktuelnog predsednika jadne Srbije. Želim samo da vas pitam: po čemu je onaj prethodni bio bolji? Nije li i on gostovao u raznim tok-šou emisijama ivanoivanovićevskog tipa?

Milorad Arsić

Marksčanik

Doviđenja, kako ste — Vreme 1143

Da podsetim na frazu "politika je kondenzovana ekonomija", koju mnogi tako zdušno preziru jer ima uporište u prokaženom Marksovom pogledu na svet. Posto u Srbiji nemamo ekonomiju, to nemamo ni politiku. Ostaje samo isprazno politikanstvo. Na ramenima polugladnog lumpenproletarijata može da se ponese samo populizam... Za građansko društvo naprosto nema mesta.

Zoran Vitas

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Łódź

ALEKSANDAR ZOGRAF.

U HOTELU U LOĐU, NAKON ŠTO SAM NA KRATKO ZASPAO, UGLEDAO SAM HIPNAGOGIČKU VIZIJU ANĐELČIĆA KOJI ISPISUJE CIFRU "1"...

NE ZNAM ŠTA JE TO TREBALO DA ZNAČI, ALI ISTINA JE DA JE LOĐ, TREĆI PO REDU GRAD U POLJSKOJ, PUN SLIKOVITIH ARHITEKTONSKIH UKRASA, MOŽDA I KAO DRAZ IZVANREDNOG RAZVOJA OVOG GRADA U PROŠLOSTI ...

INDUSTRIJSKI RAZVOJ, KOJI JE SIMBOLIZOVAN DANAS ZASTRAŠUJUĆIM PRIZOROM ZADIMLJENIH FABRIKA, A KOJI JE U TO VREME VIĐEN KAO BLAGOSLOV, ZAPOČEO JE JOŠ U RANOM DEVETNAESTOM VEKU, KADA JE GRAD BIO POD UPRAVOM CARISTIČKE RUSIJE. EKONOMSKI PROCVAT JE PRIVUKAO DOSELJENIKE IZ CELE EVROPE, UZ VELIKI BROJ NEMACA I JEVREJA KOJI SU POHRLILI U GRAD KOJI JE PROZVAN **'ZIEMIA OBIECANA'** (OBEĆANA ZEMLJA). MESTO JE U PERIODU 1823.–1873. DUPLIRALO BROJ STANOVNIKA NA SVAKIH DESET GODINA!

GODINE KONTINUIRANOG RASTA TRAJALE SU SVE DO 1914., NAKON ČEGA JE USLEDILA NEMAČKA OKUPACIJA, A ZATIM I ZATVARANJE DRAGOCENOG ISTOČNOG TRŽIŠTA, NAKON REVOLUCIJE U RUSIJI... GODINE 1918. LOĐ JE POSTAO DELOM NEZAVISNE POLJSKE, DA BI 1939. BIO OKUPIRAN OD STRANE NACISTIČKE NEMAČKE... VEĆ NA POČETKU OKUPACIJE, NACISTI SU SRUŠILI SPOMENIK TADEUŠU KOŠĆUŠKOM U CENTRU GRADA... VISOKI ČINOVNIK NSDAP JE TADA REKAO: "ZA POLJAKE, INJEKCIJA GVOŽĐA U KIČMU"!

BILO JE ZANIMLJIVO DA PRONAĐEM STRIP WACŁAWA DROZDOWSKOG, IZ 1948. GODINE, KOJI O TOM STRAŠNOM VREMENU GOVORI KROZ HUMOR. RADNJA STRIPA JE SMEŠTENA U OKUPIRANI LOĐ, GDE NALAZIMO WICEKA I WACEKA, DVOJICU PROBISVETA (NACRTANIH PO DANSKOM KOMIČARSKOM PARU, PAT I PATACHON, KOJI SU BILI ZVEZDE PREDRATNOG FILMA). ONI SVOJIM UJDURMAMA USPEVAJU DA ISMEJU NACISTE...

— Furda, Waciu — rzecze Wicek —
Nic, że ciężko żyć nam teraz,
Trzeba wrogom nadokuczać
I ośmieszyć ich Hitlera!

Śnieg puszysty aż się prosi,
By ulepić zeń bałwana,
Niechaj wygląd ma führera,
Że to bałwan — sprawa znana.

Jak mówili, tak zrobili,
I popatrzcie — co za dziwy!
Wnet ze śniegu powstał Hitler,
Podobniejszy niż prawdziwy.

Skoczył volksdeutsch burzyć dzieło,
Nagle szupo go zahaczył,
Po czym powiódł na gestapo.
Choć ten gęsto się tłumaczył.

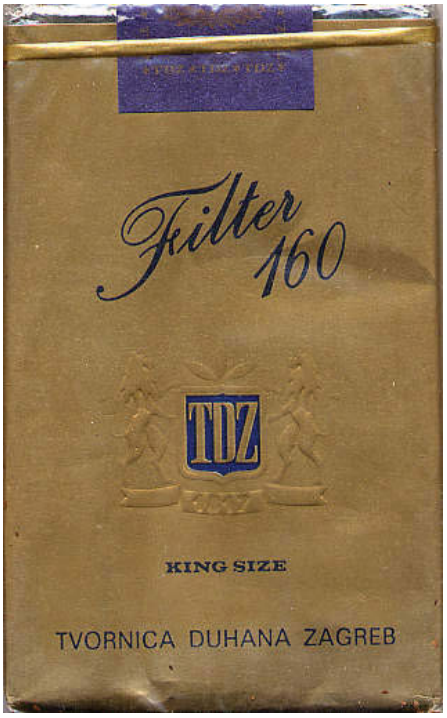
PRED KRAJ RATA, GRAD KOJI SU NACISTI PROZVALI LITZMANNSTADT (PREMA NEMAČKOM GENERALU KOJI JE POGINUO NASTOJEĆI DA OSVOJE LOĐ U PRVOM SVETSKOM RATU) JE BIO IZMENJEN GRAD — JEVREJSKA POPULACIJA JE BILA DESETKOVANA, OD 230 000 U ŽIVOTU JE OSTALO NJIH 900. POSETIO SAM JEVREJSKO GROBLJE, NA KOJEM SE NALAZE I SPOMENICI LJUDIMA KOJI SU STRADALI TOKOM HOLOKAUSTA, IAKO NAJVEĆI BROJ NJIH NIJE NI STIGAO DA BUDE POKOPAN... NAKON ŠTO SU NACISTI REŠILI DA LIKVIDIRAJU OSTATKE GETOA, BILO JE ODREĐENO 830 JEVREJA DA RAŠČISTE TERENA, NA KRAJU IH PRISILIVŠI DA ISKOPAJU VLASTITE GROBOVE... S OBZIROM DA NIJE PREOSTALO VREMENA DA IH POBIJU, RAKE SU SAČUVANE — KAO SPOMEN NA SAV TAJ UŽAS...

MIMO SVEGA, BIO SAM DIRNUT NADGROBNIM SPOMENIKOM U KOJEG JE 'URASLO' OBLIŽNJE DRVO...

Filter 160

Ovih dana sam se sjetila onog momka iz Tuzle, Bahrudina Kaletovića, tada vojnika JNA koji u rovu u Sloveniji, na pitanje reportera Yutela Ivice Puljića da li znaju zbog čega se vodi rat, kaže: "Ma otkud znam, kol'ko ja kužim to, oni kao hoće da se otcjepljuju, a mi im kao ne damo." Bahrudin je tada imao 19 godina, kasnije je poginuo u besmislenoj saobraćajnoj nesreći, ali njegove riječi su nekako svima ostale u sjećanju, pobuđujući i vlastito preispitivanje posljednjih dvadesetak i kusur godina: u što su nam te godine otišle, kako smo tada – prije nego je sve počelo – mislili da nam je "more do koljena" i kako su klinci tada rođeni danas već punoljetni i kako nas gledaju jednako tupavim pogledom kad im, kao nama nekada naši stari, pričaju: "Samo da rata više ne bude."

Nakon ovih "naših" ratova, u Sheveningenu su Ratko Mladić, Radovan Karadžić i Goran Hadžić, od tamo su kao slobodni izašli Ante Gotovina, Mladen Markač i Ramuš Haradinaj. U Srbiji se sudi za zločine u Hrvatskoj, na Kosovu, u Hrvatskoj Tomislavu Merčepu, koji je svoje krvave tragove ostavio u pohodima od Vukovara do Gospića, Vladimiru Milankoviću u Osijeku – Đuro Brodarac je na vrijeme otišao "Bogu na istinu" – za zločine nad sisačkim civilima 1991. godine, Branimir Glavaš kaznu služi u susjednoj Bosni i Hercegovini, Mirko Norac je izašao na slobodu...

Za zločine u "Oluji" se ne sudi nikome i nigdje.

Iza svega, iza te grdne ljudske nesreće i nekažnjenih zločina, ima dobrih, običnih ljudi koji su nekada nekome sasvim ljudski pomogli: susjedima, prijateljima, pa i sasvim nepoznatima. O njima ovih dana mislim.

O Aleksandru Jeftiću koji je pomagao, doslovno riskirajući vlastitu glavu, svojim suborcima Vukovarcima s kojima je "zaglavio" u logoru Stajićevo nakon pada grada 1991. godine.

O profesoru iz Siska kojega su razuzdani i svemoćni ubojice odveli s grupom predviđenom za likvidaciju. Jedan među njima prepoznao je svog nekadašnjeg profesora, ostalima je rekao: "Ovaj je moj, ja ću s njim sravniti račune", i najprije ga išamarao i izudarao, pa potom odvukao u automobil. Onda mu je rekao: "Profesore, izvinite, morao sam vas izudarati, inače bi posumnjali u mene", odvezao do granice, dao mu sav novac koji je imao u tom trenutku i rekao: "Bježite." Ne znam da li je taj momak nekoga prije ili poslije toga ubio u Sisku, ali pouzdano znam da je spasio barem taj jedan život.

Ni sama nikada neću saznati da li i ja imam jednog takvog spasioca. Te prve ratne godine s TV ekipom sam bila u Sunji, mjestu pokraj Siska, gdje su se već vodile borbe. Sjećam se da je mom snimatelju Darku i meni – stajala sam iza njega – prosvirao metak pored glave. Poslije sam to pričala svom ocu i rekla da sam čula fijuk. "Dobro je, jer da ga nisi čula, ne bi te više bilo", šokirao me on. Kako god, sjećam se i da sam na nekom kiosku u Sisku kupila jedine cigarete koje sam našla, boks *filtera 160*, da bi ga na povratku skelom iz Sunje ostavila vojnicima sa skele, koji su cigaretama oskudijevali.

Na to sam već bila zaboravila, da bi mi jednog ranog popodneva netko zazvonio na vrata novozagrebačkog stana. Na stubištu je stajao neki momak u maskirnoj uniformi kojega isprva nisam prepoznala. Rekao mi je: on je jedan od onih sa skele, zahvalan na cigaretama koje sam ostavila. Ok, super, kažem ja, a on će meni: znaju da si sama u stanu, na spisku si, imaš li se gdje skloniti? Ukratko, spakovala sam najnužnije, pozvala prijatelja s autom (tih dana su i u Zagrebu bile česte uzbune, uglavnom bezrazložne i javni prijevoz je često zakazivao) i otišla k roditeljima.

Kasnije se čulo da su Merčepovi ljudi "nepodobne" – a tada je lako bilo biti nepodoban, bilo zbog "krivih" krvnih zrnaca, bilo zbog glasova disonantnih ratnoj propagandi – odvodili, po sisačkom ili gospićkom receptu, na Zagrebački velesajam kao "zborno mjesto" odakle se odlazilo na put bez povratka, u smrt.

Toliko je vremena prošlo otad a ja baš ovih dana intenzivno mislim o tom čovjeku. Ne znam mu ime, ne znam da li je živ ili je poginuo u ratu, njegovo lice mutno je u mom sjećanju, ne znam niti to da li je nekoga ubio, ali znam da je mene možda spasio i da zaslužuje makar i samo moje hvala.

Znam da je nekome tko je izgubio nekoga svoga u ratovima teško razmišljati o dobrom, sigurno su ožiljci još duboki i jako bole. I sama nerijetko pomislim da bi moji teško izbjegli gospićkim ili sisačkim dželatima (samo ime moje majke Vukosave bilo je *crvena krpa* u očima luđaka tih godina), a u oba ta grada sam živjela.

Možda je ovo trenutak da pogledamo oko sebe i prepoznamo male, obične ljude koji su u gadnim okolnostima pomagali drugim ljudima. Lično vjerujem da je takvih većina među nama i da je istina ono što je Kemal Monteno rekao Arsenu Dediću kad su se prvi puta u ratno vrijeme uspjeli čuti telefonom: "Tko je prije rata bio loš, postao je gori, tko je bio dobar, postao je još bolji."

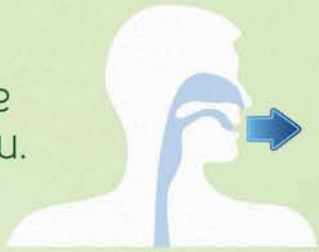
Tatjana Tagirov

JA IMAM TALENT!
NEDELJOM, U 21.00 NA RTS1
Медијски јавни сервис Србије

TESTIRAJTE KAPACITET PLUĆA

Duboko udahnite i pročitajte što je moguće više teksta u jednom dahu.

Ustao sam ranije nego inače, osećao sam se odlično i hteo sam da što bolje iskoristim dan. Džoging, pa pod tuš. Dok sam doručkovao, napravio sam plan današnjih obaveza. Neće biti lako, ali stižem sve. Preskočio sam jutarnju kafu i do posla otišao peške. Pola sata hoda umerenim tempom, da se brže razbudim. Dan na poslu je bio naporan, ali sam želeo da sve završim na vreme, da bih stigao na svoj redovni termin u teretani. Pre toga, lagan ručak uz mnogo voća. Taj sat vežbanja me potpuno osveži i to mi je inače sasvim dovoljno da bih se osećao zdravo, ali ovog puta sam poželeo i da se malo opustim na bazenu, mnogo lepše spavam posle plivanja. Čim sam došao kući, klinci su hteli napolje, pa smo odigrali partiju fudbala u dvorištu. To ih je dovoljno izmorilo, pa smo ih stavili u krevet, a nas dvoje smo se prošetali do grada i neplanirano otišli u bioskop. Bio je to savršen kraj savršenog dana.

Aktivni pušač | Umereni pušač | Nepušač | Aktivni sportista

ISTI OSEĆAJ, MANJE ŠTETNIH MATERIJA.

Cigaret Kartica je proizvod najnovije tehnologije koji i do 49% smanjuje unos otrovnih sastojaka iz svih vrsta cigareta i ostalih duvanskih proizvoda u organizam. Cigaret kartica menja molekularnu strukturu štetnih sastojaka u cigaretama i sprečava ih da dospeju u organizam. Karticu stavite u paklicu cigareta (ili drugo pakovanje duvana) i nakon 20 minuta počinje nano-hemijski proces razgradnje štetnih materija. Kartica se može koristiti u najviše 250 paklica cigareta u roku od 3 meseca.

www.cigaretkartica.com

Cigaret karticu možete kupiti na objektima Moj Kiosk, Štampa i Futura+ kao i u svim Prima apotekama

Moj KIOSK ŠTAMPA

Prima APOTEKE

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec